

Lató

2022. július
XXXIII. évfolyam
7. szám

A ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE
ÉS A MAROS MEGYEI TANÁCS
SZÉPIRODALMI FOLYÓIRATA

Főszerkesztők:

MARKÓ BÉLA

(1989. december – 2005.)

GÁLFALVI GYÖRGY

(2005. december – 2007.)

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

(2008. január – 2019. május)

Főszerkesztő:

Szerkesztők:

VIDA GÁBOR

CODĂU ANNAMÁRIA

DEMÉNY PÉTER

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

LÁNG ZSOLT

SZABÓ RÓBERT CSABA

MOLNÁR ROZÁLIA

SZÓCS KATALIN

Tördelőszerkesztő:

Korrektor:

Tipográfia:

BIRTALAN KÖLÖK ZSOLT

IRSAI ZSOLT

TARTALOM

- KÜRTI LÁSZLÓ:
nagymama a pulcsit; magára figyel (Versek) ■ 5
- VISKY ANDRÁS:
Freidorf, megállóhely (Regényrészlet) ■ 7
- CSÓSZ GERGŐ:
obscura; 70; terelés; pír; hőtágulás; memoriter; aligha (Versek) ■ 13
- DIMÉNY H. ÁRPÁD:
a borkóstolás művészete; csillagszerelő; nevezd el (Versek) ■ 16
- CSABAI LÁSZLÓ:
Vonzalom (Novella) ■ 20
- HARCOS BÁLINT:
felejtés (Vers) ■ 27
- LŐNHÁRT MELINDA:
ágrajz (Vers) ■ 30
- HUSZTHY VIOLA:
Tanú 2 (Novella) ■ 32
- BORSODI L. LÁSZLÓ:
A hegyi ember; Üres, kék; Mint a cserépedényt;
Feledés földjén (Versek) ■ 41
- KÁNTOR ZSOLT:
A szellem tipográfiája; Álomelbeszélés (Versek) ■ 44
- GYÖRFFY GÁBOR:
Szeretem, nem szeretem; Az utolsó karácsony (Novellák) ■ 46
- ESZTERÓ ISTVÁN:
Van Gogh szelfije (Vers) ■ 51
- FELLINGER KÁROLY:
Borbála-ág; Szétkenődött; Apostolok lován (Versek) ■ 53
- MASRI MONA AICHA:
Asszertív (Regényrészlet) ■ 56
- TÓFALVI ELŐD:
betontakarás (Vers) ■ 60
- LOKODI IMRE:
Ó, Argentína! (Novella) ■ 61
- BABICZKY TIBOR:
Vitorlásversenyen; Az alkimista; The Gibsons of Scilly (Versek) ■ 72

VÁROSI SÉTATEREK

SZABÓ IVETT – SZEKERNYÉS TÜNDE:

Három város két szólamra ■ 74

OZSVÁTH ZSUZSA:

Pece-parti hősök ■ 78

COVACIU NORBERT:

Egy város szellemissége ■ 81

ZSIDÓ FERENC:

Székelykeresztúr – madártávlatból ■ 84

FÓRUM

ANTAL BALÁZS:

A fájdalom nyelve (Anne Sexton: *Élj vagy halj meg*) ■ 88

TÉKA

MÁTYUS MELINDA:

Rendhagyó hitőrző (Dávid István: *Isten szótagolva*) ■ 94

P. BUZOGÁNY ÁRPÁD:

Kosz, bűz, éhezés, utálatban és megvetésben

(K. Kovács István: *Emlékek a katonaládából*) ■ 98

KLIKKREC

LÁNG ZSOLT – TAMÁS DÉNES:

Feketére írt fekete (Fischer Botond: *Buddha Jazz*) ■ 101

AMIK ANNAMÁRIA – GYÖRGY ANDREA:

Az influenzszer idiómái (Patricia Lockwood:

Erről nem beszélünk) ■ 103

TALÁLT VERSEK

HERVAY GIZELLA:

Tutajon; A nyomor nemzetközi nyelvén; Mi; Árva aszfalton ■ 107

NÉVJEGY

VISKY ANDRÁS ■ 111

WWW.LATO.RO

archívum / szerzők / hírek / Látó Színpad – képek / linkek / szemle / Látó-repertórium

NAGYMAMA A PULCSIT

dühös ember a kiegyensúlyozottságtól fél, hogy belsőleg elvész a remélt erő, külsőleg pedig a látszat. hogy kiderül, a világ nem épp annyi, aminek önmagáért elgondolta, hogy oda a dominancia, a győzelmi mámor. meghitt élet helyén marad a kontroll: a sírás, az áldozati szerep. aztán dönts el, hogy nőd, kölyköd vagy beteged, akin át a haragot közönségességnek érzékeled. ő pedig fél, mert eljön a vége, elfogytak az ötletek, mikor ott van a hely, a szív, a testmeleged. rettegésből gyűjti ellened a tényeket, és hiába alázat, harmóniához minta, olyanná válsz szép lassan te magad is, mint a gerillaharcos. mielőtt bántani kellene, mielőtt vér folyna, vagy magadat halálba vinni, mondd neki: béke! és ha menekül, rájössz, mindent megért ez a rövid mondat. a hadvezér pedig, mint nagymama a pulcsit, szentnek hitt háborúban, más lelkeket újra és újra visszabonthat.

MAGÁRA FIGYEL

négy előtt tíz perccel vág félarcon a márciusi nap, pontosabban, az utca másik oldalán lévő emeleti ablak tükröződik be rám s az asztalomra. három nő az ablak mellől már készülöben. fizetnek és vonul a fény át a termen. bőven tele vagyok még keserűséggel, néhány hónap talán elég, azt mondják, a kávéba csak kevés cukor kell, különben oda a hatás. oda az egészség, a szív, ha túl édes, többet árt, mint az elme, mi kesernyén leleményes. ha magára figyel az ember, asztalra gyűrt kétségekkel: megint nem ismerem fel életem folyamát, minden meder más vízfénékre, más tükröződésre lát.

sötétlő csésze alja, ragad bele a kanál, ahogy szárad
körém a délután. ahogy sötétbe vegyül a szerda,
hogy bármi, ha körbevesz, volt vágyaknak felolvadt
maradék. kéne, hogy szeress – gyilkos, haszontalan
vágyak –, fejet hajtok, megelégszem veled:
életre szóló bukásnak.

Visky András

FREIDORF, MEGÁLLÓHELY

REGÉNYRÉSZLET

202

reggel korán érkezünk Freidorfba, elgyötört deósok és elgyötört őreik, átkatogtunk Temesváron, még alszik Gyárváros, és alszik Józsefváros is, a központból nem látni semmit, kis Bécs, mondja Anyánk, ennek nem lesz jó vége, *Halta Freidorf*, Freidorf megállóhely, meg is állunk, nocsak, Szabadfalun leszünk kényszerlakhelyen, ez szép, mindenesetre csinos kis bizottság fogad, felvitte Isten a dolgunkat, rendőr, a helyi pártszervezet titkára, a belügyi szervek képviselője, a kollektív gazdaság személyzeti osztályának a vezetője, egy-egy dossziét szorongatnak a kezükben, és dohányoznak, de amikor végre lekászálódunk mind a szerelvényről, megdöbbennek, mert erre a hivatalos leiratok alapján nem számítottak

203

abban a pillanatban derült ki, elvtársak, mi a következménye az éberség hiányának, elvtársak, hova vezet az a forradalmi slendriánság, elvtársak, aminek a következtében az ellenséges gyerekek névsora egyszer csak lemaradt a listáról, elvtársak, pedig az eredeti végzés világosan kimondja, elvtársak, hogy ők is agitáltak a még törekeny népi demokrácia ellen a lakosság körében, elvtársak, ez áll a párthatározatban, elvtársak, le van fektetve, elvtársak, belső vizsgálatot indítunk, elvtársak, fejek fognak hullni, elvtársak

204

a fogadóbizottság nem hisz a szemének, Anyánk nehezményezi, hogy nem kenyérrel és sóval fogadnak, valami kis ivóvíz sem ártana, de végül mégsem teszi szóvá, tétován elindulnak, hogy elhelyezzenek a kijelölt szállásunkon, mi utánuk, leghátul a fegyveres őreink, Freidorf sűrűn lakott cigánytelepéig vonulunk némán, ott egy frissen kimeszelt, üres helyiség vár ránk, de akkora, hogy nem férünk el benne mind a kilencen, de azért megpróbáljuk, nem megy még állva sem, pedig valóban teljesen üres, se asztal,

se szék, se ágy nincs benne, és még így sem, ezt a szégyent, a belügyes és a párttikár megpróbálják ránk erőltetni az ajtót, nyomják, nyomják, hol fenékkal, hol lábbal, nem megy az istennek sem, az ajtó kettéhasad, kiugrik a sarkaiból, nevetések hallatszanak

205

álmos képű, népes cigány gyereksereg vesz körül, asszonyok is megjelennek, milyen nyelven beszélünk?, kérdezik, magyarul, válaszoljuk, és egy kicsit románul is, mondjuk, magyarra váltanak, honnan hoztak?, megmondjuk, Apánk hol van?, kérdezik, a börtönben, válaszoljuk, erre az asszonyok sivalkodni kezdenek, mintha a szemük előtt haltunk volna meg abban a pillanatban, éhesek vagyunk?, igen, válaszoljuk, de vizet hozzanak előbb, nagyon megszomjaztunk, mondjuk, máris szétrebbenek a gyerekek, vizet hoznak szürke bádoggannákban, és gyümölcsöket meg kenyeret, tessék, mondják, egyetek, a kislányok körülveszik Máriamagdolnát, és elbűvölten simogatják aransárga fürtjeit, fésűtök nincs?, kérdezi tőlük Máriamagdolna, de van, de van, mondják, és futnak boldogan a fésű után

206

a párttikár is elrohan, majd vissza, de ő nem hoz fésűt, jelentést tesz a belügyisnek, intézkedett, rendben lesz, hamarosan megjelenik egy traktor, üres, ganészagú remorkát vontat maga után, felszállás, adják ki a parancsot, utánunk felkapaszkodik a fogadóbizottság, végül az őrzésünkre kirendelt katonák, a belügyes még lent forgolódik, a traktorista mellé akar ülni, csak az ölembe ülhet, de csak nyugodtan, mondja neki a traktorista az ágyékát kínálva fel a szekusnak hegyes mozdulattal, és felröhög, látszik rajta, hogy nemcsak a viccén nevet, hanem azon is, hogy röhöghet a belügyesen, a belügyes megfenyegeti, káromkodik, majd felkapaszkodik közénk, *ptiu, mama mā-tii de țaran impuțit*, az anyádat, bűdös paraszt, hajtogatja a munkás-paraszt testvériség szellemében, és hegyeseket köpköd, mintha ördögöt űzne, *ptiu, ptiu, ptiu*

207

udvarház kinézetű épület elé érünk, leszállítanak, beterelgetnek a házba, kijelölnek egy tágas szobát, átmeneti szállás, jegyezzük meg, itt fogunk lakni a következő utasításig, tilos a szobákat használni, de még belépni is, megértettük?!, közben már nemcsak a belügyes, hanem a bizottság többi tagja is szórja az átkot, itt fognak lakni a nép ellenségei, bűdös bozgorok, *boz-*

gori impuțiti, ebben a házban, micsoda szégyen, fejek fognak hullni, kezeskedem, mormolja a belügyes, de aztán rendre elhallgatnak, kikerekedett szemekkel bámulnak ők is, megszépülnek, mint mi, a csodálkozástól, álmélkodnak, ahogy a Szentírás mondja, mintha a Názáreti maga művelte volna a csodát, a csoda mindenkit megszépít

208

tökéletesen berendezett ház, több szoba, évek óta érintetlen bútorok, bevetett ágy, csillár, egy ember magasságú tükör faragott keretben, hiányzó családi képek vakító geometriái a falakon, tizenkét óra három perckor megdermedt óra, vastag por mindenütt, de így még szebbnek tűnik minden, a mozgolódástól felszáll a finom por, táncot jár az éles fényben, megmozdulnak az élettelen pókhálók, valahol ébresztőóra csilingel, ébrednek a ház szellemlakói, színes porszemekből vannak ők is, jól hallani a hangokat, gyerekek csivitelnek, fiúk és lányok, nem lehet megállapítani, hány, egy fiatal anya nőgatja őket, közben nagyokat nevet, a gyerekek ugrálni kezdenek az ágyon, *eins, zwei, Polizei, drei, vier, Grenadier, ja, ja, was ist los? ja, ja, was ist das?*, sonkás rántotta, friss hagyma és paradicsom illatát érezni a konyha felől, feketekávé sistereg, mézes tea párája keveredik a hullámozó porfelhőbe, egy idős férfi harákol valószínűtlenül hangosan, beleremeg az egész ház, az anya játékosan keresztet vet, a gyermekek még hangosabban kacagnak, *lache nicht über Großväter, Kinder*, csitítgatja őket az anya, *Frühstück, schnell, schnell*, kiáltja az apa a konyhából, *băga-mi-aș pula în toată dictatura proletariatului*, átkozódik a belügyes csalódottan, előveszi a pisztolyát, és belelő az állótükörbe, a tükör szétrobban, a szilánkok előbb fölszállnak, a kavargó porral keverednek, sokáig köröznek a színes levegőben, majd csilingelve lezuhannak a vastag szőnyegre, a megyei párttitkár elvtárs ezt nehezményezni fogja, mondja sápadtan a freidorfi párttitkár, a megyei párttitkár elvtárs tükörbolond hírében áll, és ezt a különleges darabot is a bútorokkal együtt számontartja, nagy tervei voltak vele, a belügyes nem hajlandó elfogadni, hogy mi itt lakjunk, pince van?, kérdezi, lennie kell, mondja a párttitkár, végül oda helyeznek el bennünket, üres hordók és és vastag fapalcok közé

209

Anyánkat a freidorfi disznóhizlaldába osztották be dolgozni, gonosz és mindenre elszánt disznók közé, bibliai méretű moslékos vályúk között tártorgott, mint az evangéliumi tékozló fiú, hol a tápot, hol a moslékot cipelte a horganyzott vödörökben, makacsul ragaszkodott a két vödörhöz, hogy

egyensúlyban maradjon valahogy, kora reggel a disznók alatti hídlás kitarításával kezdte, utána elkeverte a tápot a moslékban, és eléjük öntötte, amikor végzett, átment az újszülött osztályra, kiemelte a döglött malacokat az élők közül, és kivitte őket egy nagy gödörbe, hídlás, etetés, majd vissza a boldog hízók közé

210

besötétedett, mire visszavonszolta magát közénk, egy ideig ott lebegett a fáradtságtól a pince közepén, nekünk örvendezve, megmosdott a kikészített laborban, és evés nélkül dőlt bele az ágyba, Nényu hagyta aludni valameddig, majd felköltötte, és ételt dikált belé, Anyánk nagy nehezen evett valamit, közben számba vett minket, kérdezgetett ezt-azt, majd amikor elég erőt gyűjtött, elővette a Bibliáját, és felolvasta a napi szakaszt, *mi a neved?*, az így felelt: *Légió a nevem, mert sokan vagyunk*, ez már volt, anya, ez már volt, zengtük kórusban, a Jairus lányának a feltámasztása következik, azt olvasd, de Anyánk nem tágitott, végigolvasta megint, már sokadszorra, mint aki egy szót sem ért az egészsből, vagy, ellenkezőleg, mint aki most értette meg igazán a történet üzenetét, és ezért nem tud elszakadni tőle, *a hegyoldalon egy nagy disznónyáját legeltettek, ezért a tisztátalan lelkek azt kérték tőle, küldj minket a disznókba, hadd menjünk beléjük!*, Jézus megengedte nekik, *a tisztátalan lelkek pedig kijöttek, és belementek a disznókba; a nyáj, mintegy kétezer állat a meredekről a tengerbe rohant, és belefúladt a tengerbe*

211

nem a fizikai munka gyúrta le Freidorfban, lánykorában legszívesebben az apja közelében töltötte az időt, segített neki, ha tehetett, elbűvölték a szikrázó profilvasak és zártszelvények a vasúti karbantartó műhelyben, büszke volt az apjára, és boldog volt mellette, a munkástüntetésekre is elszökött vele az anyja szigorú tiltása ellenére, szegények voltak, de nem nincstelenek, a gazdag osztrák ág rájuk sem hederített, amikor aztán meghalt az apja, azaz az egyetlen kenyérkereső, nincstelenek is lettek, nem csak szegények, kicsi Júliácska, édesem, rajongott érte az apja, amíg bele nem fulladt a tüdeje a rohamosan terjeszkedő vizenyőbe

212

egyedül neki volt ereje elkísérni őt a halálba, még az anyja sem bírta végig a fulladásos haláltusát, csak ő, Anyánk ritkán félt, de olyankor minden mértéket meghaladó módon, olyankor a Biblia igazságát féltette, amire az

egész életét felépítette, ha nem igazolódna be a Szentírás szavai, akkor nincs Isten, ha pedig nincs Isten, akkor semmi nincs, és ehhez a semmihez mért aránytalanul nagy faszág a történelem, Anyánk belepirult a szóba, amit soha életében nem mondott ki, most sem mondta ki hangosan, hanem csak a szívében, vajon ezért a szóért kellett Freidorfba jönnöm, Istenem, és vajon vereségnek vagy győzelemnek kell-e elkönyvelnem, hogy most végre ki-mondtam, amit mégsem mondtam ki?

213

nem az erejét meghaladó moslékos vödörök, és persze a disznóhizlalda miatt sem érezte magát megalázottnak, a kényszermunka az kényszermunka, a disznók meg disznók, még ha velejéig gonoszak is, de akármilyenek volnának, az embereknel mégse gonoszabbak, viszont a puritán életvitelt hirdető Párt, ki hitte volna, kifejezetten gurmé szokásokat kezdett felvenni, hússzükségelei hirtelen igencsak megnöttek és szerteágazók lettek, és mivel az egész hizlaldát átállították a Párt jogos igényeinek a kielégítésére, stratégiai jelentőségű objektummá nyilvánították, kísérleti vágóhidat terveztek építeni a szomszédságában, és egy kokett kísérleti éttermecskét, titkos gasztrolaboratóriumot, a temesvári Securitate meg is szállta a létesítményt, egyik napról a másikra különös figyelmet fordítottak a körlet biztonságára, létrejött egy kémelhárító ügyosztály, ahol Anyánkat napi rendszerességgel kihallgatták, vallomásait jegyzőkönyvbe vették, és aláírták vele, pedig a román szövegből nem értett egy szót sem, jöjjön a budapesti nő!, visszhangzott az egész csarnokban a hangszórókból, *să vină budapesteanca!*, neki meg mennie kellett, a patika tisztaságú helyiségben sült hús és jó minőségű alkoholok szaga terjengett, talán konyaké és temesrékási vörösboré, ettől rémült meg igazán Anyánk, az ilyenek bármire képesek, a jóllakott kan emberek a legveszélyesebbek, máris üzekedni akarnak, bárhol lennének is

214

miért szökne Romániába egy budapesti nő, ha nincs politikai megbízatása?, na miért?, mert szerelmes, ez lett volna a helyes válasz, de Anyánk hallgatott, ezek a disznóhústól és francia konyaktól felajzott szekusok előbb-utóbb földobják a hosszú asztalra, szétfeszítik a lábát, és rávetik magukat, mint azok a mázsás kanok a kocára abban a szörnyű szaporítóban, vagy hogy hívják, Anyánk nem válaszolt semmit, pedig tudta, hogy a hallgatás nem megoldás, a kérdéseket valami Szacszó vagy Szecskó, inkább Szacszó és Alex tette fel magyarul, és ugyanő fordította románra a többieknek, majd a ro-

mánt vissza magyarra Anyánknak, nincs válasz?, nem baj, majd csak lesz, mondták, nem győztek csodálkozni, hogy Apánk megúsza a halálbüntetést, de attól még nagy eséllyel borítékban tér majd meg kedves családja körébe, biztatták Anyánkat, kik a megbízói?, hogyan továbbította 56-ban az információkat Budapestnek?, vagy inkább egyenesen a NATÓnak?, mi a kapcsolattartás módja?, tették fel ugyanazokat a kérdéseket ezerszer, Anyánknak meg vészesen fogyott az ereje, zsongani kezdtek a fejében a szavak, megbízók, továbbított információk, Budapest, Bécs, NATO, kikamegbízói?, hogyan továbbítja az információkat Budapestnek?, vagy inkább Bécsnek?, egyenesen a NATÓnak?, vörös arcok meg visító malacok gravitáltak a feje körül, ő meg összeesett, könnyen, puhán, boldogan, végre

215

arra tért magához, hogy hanyatt fekszik a földön, félmeztelen és egész testében remeg, magára akarta kapkodni a ruháit, de a melltartóját sehogyan sem találta, hátha rémálom, villant át az agyán, sikoltozni kezdett, hogy kiszakadjon az álomból, de ébren volt már, tisztán hallotta önmagát, akkor vette észre, hogy nincs egyedül, Alex volt még rajta kívül a helyiségben, nem kell félnie, mondta, ha börtönbe kerül ő is, a gyermekei neveléséről majd gondoskodik az állam, pártunk és kormányunk, így mondta, árvából lesz a jó pártkatona, ahogy a népi bölcsesség tanítja, a proletárdiktatúra senkit nem hagy az útszélen, a melltartóját meg ne keresse, eltette emlékebe az órnagy elvtárs, él-hal a pamutdsörsziért, mondta Alex, felöltözhet és mehet, mára ennyi volt, köszöntem

OBSCURA

Víztükör egy kis tó tetején, amin át az iszapban nagy ponty látszik, pár száradt falevél, ahol össze-ér a világ, alsó és felső rész, celofánfény, hullámsiklók, könnyű szél borzolja a kontúrt, pixeles erdő issza fel egyre az égi ciánt; a villamos ablaka este hommage-zsá válik Eschernek.

Összemosódik a kint meg a benti a karcos üveglap hátán, fáradt arcok, foodpandás szeme csillan szemben a fák közt, itt egy ponyvás kisteher áll az ajtónál, hogy végre leszálljon, a sárga, piros, zöld tócsa az úton, benne a városnak lineáris képe, mögötte, a székbe simulva meg én, valahányban.

70

Fülsüketít a morajlás, annyira múlnak az évek, egy rossz lépés és hetven láb mély zuhanás jön. Mégsem a félelem az, mi marad, csak a kép, ahogy állunk, Schaffhausen, vízpermet, száz köbméteres emlék.

Kár, hogy nem több mint hamisítvány. Túl kisimultnak tűnsz. Mosolyod meg a nagykeretes szemüveg csak egy álca, nem nyaralás, menekülsz pár hétnyire Svájcba. Elölünk, jobb híján mielőnk. Kócos vagyok és hunyorítok.

TERELÉS

Lába keresztben a térdén, nadrágszára alól egy töltőkábel lóg le egészen a földre, a székek közt tekeregve az aljzatig. Állítása szerint fél napnyit bír csak az akksija. Kínai, gyári hibás szar, ám ügyfélszolgálati szinten semmi panasz nincs, mert amikor lemerül, rögtön felhívja a rendőr.

PÍR

láttam, ahogy pszichedélia hömpölyög erre az utcán torz, tövises koszorújáról a babér lebegve vad mosolyától égő csipkebogyó a szakálla annyira részeg, nadrágjából hullik a százaz zúg az ereken az éji bogár, nekikoppan a falnak hívtam a lelki segély telefonszámát, de kinyomtak

HŐTÁGULÁS

Nem félem már többet a jöttöd, reccsen a lépcső, kattann a zár. Ha egy árny suhan át odakint, az egy árny csak. Lassan elenged az ósdi rugó, minden nyugovóra tér, és egyre lecsökken a rések mérete. Csend lesz.

MEMORITER

formájában torz árnyéka csak annak, amit még,
elvesztette a jelleget, elvették, kiutalták
meg kiutálták, bent belenyaltak (csontig egészen),
kint letagadtak mindent, túlzón gesztikulálva,
vettek, utána meg újra eladták, harci hazugság
szellemi barlang mélyéből, kevlár hacukában.

ALIGHA

Száraz tónak nedves partján NER-kikötő áll.
Állami önkénnyel kisajátít, és kiemelt pro-
jektnek nyilvánítva, de nyilván kézivezérelt,
meggyorsított eljárással, mindig is így ment.
Eljuttatni a dolgokat addig a pontig, ahonnan
visszacsinálni esélytelen ügy. Már hangzatos ígé-
ret, -retek, el sem hangzik, csak hogy védelem így-úgy,
bárki elől is, bármilyen áron, egál, akarod vagy
sem. Ha ma még nem, holnap majd rájössz, a világ mi-
lyen veszedelmes. Másról már nem szól ez a rendszer,
fád gengersztori, rajta a stáblistán a nevünkkel.

————— Dimény H. Árpád

A BORKÓSTOLÁS MŰVÉSZETE

senki sem úgy született
hogy tud bort kóstolni
de meg lehet tanulni
néhány ízt nem árt felidézni még mielőtt
felemeled az öblös talpas poharat
csapdába csalva a fényt
hogy színekre bomoljon benne

először is tavalyi csókok ízét érezd
olyan mint a vörös gyümölcs egy
vodka-cseresznye koktéliban
édesen lobbantja be majd fut a lángja
tested vörös alagút-rendszerében

aztán keresd benne a holdat
egy megrészegült kínai költő hajkurássza
a hófehér testű lányt az vízbe ugrik
és magával rántja a Halhatatlant
ugorj utánuk bátran te is

most már szagoljuk meg a bort
ismerjük meg ezernyi illatát
óvatosan forgatva a poharat
amíg meghalljuk Kalüpszó kacaját
előbb csak az üveg szájából felcsobogva
majd várj míg betölti a poharat szobát házat
és mint viháncoló leányka kiszalad az udvarra
fel a dűlőn a szőlőhegyek közé ahol
az Uranosz vérével megtermékenyített földből
virágként kelnek ki sorra
szebbnél szebb meztelen társai

emeljük minél közelebb orrukhoz a poharat
szippantsunk szájából majd merítsük belé
fejünket gyermeki kíváncsisággal
mintha kéttenyérvnyi esőfelhő incselkedne fölöttünk
és csak fejünkre szórná langyos permetét

a pohár rövid forgatása után ismét szagoljunk bele
néhány apró korttyal kezdjük a kóstolást
kettő is elég
hagyjuk lassan átfolyni a szánkron
ráérősebben mint ahogy
lecsorog homlokunkon a víz
és mielőtt lenyeljük
egyszerre érezzük majd a hajunkat eláztató esőt
és meleg simogatását a hegyaljai szellőknek

azt hogy egyszerre vagyunk két külön világban

CSILLAGSZERELŐ

koromsötét
beton szerelőgödrében
térdel a gépész
mintha imádkozna
aztán felakasztja a steklámpát
és olyan áhítattal szemléli
a beteg öreg motort
akár egy mező közepén
az éjszakai eget
válaszokat keresve
a csillagokban

délután
amikor jönnek az autó után
elégedetten csettint a nyelvével
finom ez a sör

az udvaron álldogál társaival
mint iskolás kamaszok
cukkolják egymást
röhögnek
nagyokat böfögnek
ő pedig néha megdörzsöli
meggémberedett nyakát
és a Nap felé bandzsít

NEVEZZ EL

amikor az éjszaka dermedt ágai között
egy kis pelyhes csipogni kezd
nevezd őrült bátorságnak
bár az még csak egy trilla
nevezd bárminek

ha nem szeretsz
nem akarsz nem kellek
nincs szükséged rám
ne fáradj azzal hogy
még nevet is adsz nekem

van ez az életdolog
ami nem hagy meghalni
olyan egyszerű ez
mint a tenger vize
ha iszol belőle
elpusztulsz

a napot hiába hordjuk bőrként
ha vérünk feketeföld
és hiába ismerjük azt
aki álmaink álmodja
ha az élet ilyen gyors
nevezd évnek száznak

millenniumnak
a szomszéd kicsi lánya egyetemre megy
és eltemettünk már két kutyát
megszentelték testükkel a földünk
eddig csak két zöld hant
de időnkkel egyszerre
gyarapszik számuk

hátrasétálunk a kertbe
döngicsélünk
énekelhetnénk is
de a szavaink nekik
nem jelentenek semmit
nevezd örültségnek

ha már eltévelyedtünk a virágos rétről
mi leszünk a virágos rét
vagy ott van a fém kutyatál
még mindig fényesen csillog
és a levegő körülötte annyira éles
amennyire ciklámenszínű a vér
nevezd vadságnak

egy nap
mint valami rakéták
kilövés nélkül száguldunk
a csillagok felé
ezt minek neveznéd?
visszük a fényt a holtaknak
a mi fényünk
ez a Fény

csak bátran
örülten és vadul
nevezd aminek akarod
csak nevezd el

és engem is

Csabai László

VONZALOM

NÉMETH LÁSZLÓ-ÁTIRAT

– Gyula! A Dankó Gyula! – kiált örömeiben Torday Félix. A megszólított pedig befejezi kávéja kavargatását, feláll, és fogadja a másik ölelését. A restiben nincs több vendég, de a takarítónő meghatódva figyeli a két régi osztálytárs-cimbora örömét.

– Ez viszont tokajit érdemel, nem eszpresszót! – jelenti ki Félix, és int a pincérnek. Az érkezik is. Fehér ingben, nyakkendőben, bokáig érő kötényben. És ezzel lesz teljes a meglepetés.

Mert Torday és Dankó közösen szavalják:

– De hiszen ez meg a Krämer Alfonz!

– Teljes terjedelemben. A Krämer. Illetve már Kárászi. És a mai fogasztásokat grátisz.

– Ezt már nevezem! – csettint az ujjaival Torday. – Ti Gyulával különösen haverkodtatok.

– Így van – és Krämer megsimogatja Dankó Gyula haját.

– A számlánkat azért közösen rendezzük. Nem vagyunk rászorulva, hogy...

– A ház vendégei vagytok. Punktum.

– És mit szól ehhez a főnököd?

– Milyen főnököm?

– A főpincér.

– Nem számít, mert a főpincérnek én vagyok a főnöke. Ez a hely az enyém. Vagyis én bérelem a MÁV-tól.

Torday irigykedve csóválja meg a fejét. Dankó arcán is elismerés. A Krämer-Kárászién büszkeség:

– Úgy hallottam, minőségi nedűt szeretnétek. Hozok egy üveg szomorodnit. Kezdésnek.

A második palack szomorodnit kivégezve, mikor már sorra vették a tanárokat, és örömmel nyugtázták, hogy a vérengzőféléket elvitte a kaszás, Torday végre rátérhet Krämer-Kárászi kifaggatására:

– Úgy látszik, őseid vére mégis kibukott belőled: tőkés lettél, nem poéta.

– Míg a költészetből nem tudok megélni, vállalkoznom is kell.

- Szóval verseket is írsz még?
- Rendületlenül. Most is meg fog jelenni egy a Bessenyei Társaság évkönyvében.
- Gratulálok. Mennyi honoráriumot fizetnek érte?
- Semennyit. De tavaly leközölt egy pesti lap. Azért a költeményért három pengőt kaptam.
- Aha. Hát, ez az étterem biztosan többet jövedelmez.
- Lényegesen. De a családom az igazi öröm. Nagyon rendes feleségem van. Már tizenöt éve, hogy elvettem, és még mindig tud kedvesen szólni hozzám. Már... ha jó a kedve.
- Az ilyen asszony tényleg egy angyal. És annyira lehet valóságos, mint az angyalok.
- Ikerlányokat szült nekem. Bözsikét és Pannikát. Okos és illedelmes teremtesek. Gimnazisták. Panni fellépett a városi tornabemutatón. Bözsike őrsvezető a nyárligeti lánycserkészeknél. Van egy pici csípőficama, mégis húszkilométeres túrára viszi a csapatát.
- Akkor neked egy paradicsom az élet.
- Az. Vagyis dehogy. A zsidótörvény nem hiányzott.
- Jaj, ne kezd már te is a zsidó nyavalygást. Az a törvény egy vicc! Öt év türelmi idő van a végrehajtására. Öt év! Ki a fene tudja, mi lesz itt öt év múlva!
- Éppen ez az!
- Hogy érted? Milyen ez?
- Nem tudni, mi lesz. Nagyot fordulhat még a világ. Rossz irányba.
- Torday egy pillanatra elhallgat. Végigfuttatja magában, mire gondolhat a másik. Aztán megrázza a fejét.
- Nem lesz itt semmi baj! Örülni kell! Visszaszereztük a Felvidéket meg Kárpátalját. Apádnak épületfa-kereskedése van, mehettek újra áruért a Kárpátokba.
- Fogunk is menni. Remélem. De ez a törvény mégis rossz jel.
- Azt nem a magyar kormány akarta. Csak a németek miatt kellett...
- Éppen ez az! Hogy a németek miatt. Hogy már a bajszos dirigál itt is, és...
- Én akkor sem lennék ilyen borúlátó. Nyafogatok Ferenc Jóska alatt is, közben meg...
- Rosszul tettük. Azok tényleg jó idők voltak. Most már látjuk. No és te? Bár azt tudom, hogy politikus lettél.

– A városi közgyűlés tagjának lenni még nem komoly politika. Kótajba járok ki minden nap, mert az ottani vízműtelepen vagyok mérnök. Dzsentrri lányt vettem el. Török Gizellát. Sokra van magával, a család kutyabőrével. Nagyszájú teremtés. De legalább a melle meg a segge is nagy. Mindig ez volt a zsánerem. – Felnevetnek. – És jól főz. Szóval feleségnek megjárja. Egyedül azt nem értem, miért kell nekünk cselédet tartani. Több vele a gond, mint a haszon. Ja, és Gizi szült nekem egy mokány magyar fiút. Pesten tanul, a jogon. Egy gazember amúgy. Többet jár kocsmába, mint előadásra. De azért leteszi a vizsgáit.

Míg Krämer-Kárászi elmegy a harmadik palackért, Torday semmiségekről beszél. Mert Dankó Gyula beszámolójára a vendéglős is bizonyosan kíváncsi lesz. Gyula fél attól, ami következik. Ezért várja, hogy elkezdhesse végre. Jobb túlesni rajta.

– Ha az én sorsomra vagytok kíváncsiak, elmondhatom: sok-sok munkával nem vittem semmire. Az érettségi után kettős könyvelési tanfolyamra jártam. Saját iroda nyitására nem volt pénzem, így a Kovai-féle cégnél vállaltam állást. Végeztem a kulimunkát, és aláírtam mindenféle papírokat. Nem volt még tapasztalatom, azt hittem, ezt így szokás. Kovai cége megbukott, a bíróság engem megbüntetett százezer koronára. Az aláírásaim okozták a vesztet. Fellebbeztem. Másodfokon már „csak” nyolcvanezer büntetést kaptam. Mehettem volna börtönbe, ha nincs az áldott infláció. Sikerült elhúzni addig a fizetést, míg ötödére ment le a pénz értéke. Mivel azonban mindenki ingatlanba fektetve akarta megőrizni a vagyonát, a házak ára nem ment le. Így abból a pénzből, amit a házunkért kaptunk, sikerült kielégíteni a bíróságot. Nem kerültem sikkra. Viszont a két öregemmel egy sóstóhegyi viskóba kellett költöznünk. Ők belepusztultak a keserűségbe. Én elmentem könyvelni a Molinári céghez. A szakmát itt kitanultam. Nem fizettek sokat, de ki tudtam venni egy tisztességes belvárosi szobát. És feleségül vettem egy iparos lányát. Aztán jött a válság és vele a sok racionalizálás. Molináriék engem raciztak ki. Igaz, akkor már alig volt kuncsaft. Mind csődbe mentek. Én nem haltam éhen. Bár, talán, jobb lett volna. Ínségmunkás lettem, pontosabban, mivel volt érettségim, ínségmunkás brigádvezető. A Sóstói tó vízvezető árkat vájtuk ki az agyagos földből. Én nem vettem a kezembe lapátot, de szívesebben ástam volna, mint hogy egész nap halljam, hogy átkoznak engem meg az urakat, a gazdag parasztokat, a rendőröket, az irodistákat, a papokat... és a többi a munkanélküliek. A válságnak állítólag rég vége, de nekem még most sincs rendes munkám. Egy szövetgyár árumintájával házalok. A cég fizeti a vonatköltséget.

És a vagonban van fűtés. Ez jó. Amúgy siralmas az egész. Fizetésem nincs. Csak jutalékot kapok. Ami a kutya vacsorája. Hát ez van velem. Ja, a feleségem elhagyott. Ez nem esett jól. De már nem bánom. Nem szerelemből vettem el. Én... még akkor is... én mást szerettem... Hiszen tudjátok.

Hogyne tudnák ők, főleg Alfonz, de Félix is: Dankó Gyula nagy szerelme Krämer Nellike volt.

Az alkohol emelheti a hangulatot, de ha a jókedv elszáll, az ital a mélybe ránt. A megszeppenésben ezt a pillanatot ismeri fel Torday, ezért búcsúzkodik. Veregeti Alfonz vállát, hogy fel a fejfel, és Dankó Gyula vállát is. Ugyanezért. Az ő vállát erősen meg is rázza. Ezzel elárulja magát: nincs sok bizodalma volt osztálytársa jövőjét illetően.

Mivel Alfonz nem ül vissza az asztalhoz, Gyula úgy gondolja, ideje, hogy ő meg a váróterembe telepedjen át.

Alfonzt azonban követi. És a kijáratra mutat:

– Sétáljunk egyet!

– Nincs már sok időm.

– Gyere, a kedvemért.

– Nemsokára indul a debreceni vonat is.

– És egy óra múlva a következő.

– Miről van szó? – kérdi Gyula a barátját a villamosmegállónál élő díszóra alá érve. – Tudom, hogy mondani akarsz valamit.

– Fáj érted a szívem. Rossz rád nézni.

– Én sem szívesen nézek magamra.

– Ki kell másznod ebből a... slamasztikából. Ez az élet, a vigéckedés... nem méltó hozzád.

– És hogy másszak ki?

– Ahogyan mások is szoktak: egy jó partival.

– Ez nekem is megfordult már a fejemben. Úgy ezerszer. És kit vegyek el?

Alfonz belekarol, és mintha egy befektetőtársat akarna egy kedvező részvény vásárlására megnyerni, kinyújtott mutatójával a levegőt böködve adja elő téziseit:

– Nagyon fontos, hogy a leendő arád szép legyen. A női szépség iszonyatos kincs. Igazi tőke. Tekintélyt ad a férjnek. Azt mutatja: ő már elért valamit. Igen, egy szép nőt kell feleségül vened.

– Akkor szerencse, hogy nekem a szép nők tetszenek – feleli Gyula mosolyogva, amivel jelzi, hogy belemegy a játékba.

– Az is fontos, hogy a házastársad okos legyen. Nincs unalmasabb, mint egy ostoba asszony. Attól a férj szeretőhöz menekül, a szeretőtartás viszont

mindent megmérgez. Bujkálni kell, hazudozni... Vannak okos nők. Persze, az igazán okos nő nem a férjét elnyomva akar sziporkázni. Ilyen nők is vannak.

– Jó tudni.

– És hasznos, ha vagyona van a hölgyeménynek. A pénz veszélyeket rejt magában, de ad egyfajta szabadságot is.

– Sosem voltam gazdagságellenes. Most sem dacból eszek csupasz pirítóst vacsorára. Már csak az kéne, hogy találjak is egy ilyen szép, okos és gazdag nőt. Aki hozzám jönne.

– Van ilyen nő. Például a húgom, Nelli.

Gyula kirántja a kezét Alfonz karjából, és hátrább lép, mintha eszelőstől menekülne. Aztán dühösen végigméri a másikat.

– Gúnyt űzöl a nyomorúságomból. Ezt éppen tőled nem vártam.

– Komolyan beszélek.

– Pedig tudod, mennyire szerettem Nellikét...

– Hiszen éppen ezért ajánlom őt.

– De miért nekem? És egyáltalán... Csak így hirtelen?

– Megvan az oka.

– Kíváncsi vagyok, mit szólna hozzá Nellike, ha hallaná, miket zagyválnál itt össze...

– Akkor a legjobb, ha most azonnal elmegyünk hozzá. Én egyébként is csak közvetíthetek. A döntés az övé. De szerintem jó esélyed van nála.

– Behúztál a csöbe! Gratulálok. De vadd be most már, hogy csak ugratsz.

– Nem ugratlak. Tegyéél egy próbát! Kérdd meg a kezét! És majd elválík.

Gyula nagyot sóhajt. Mert fél belegondolni, hogy a soha el nem feledett fiatalkori kedves most megszerezhető közelségbe került.

– Azt tudom... hallottam, hogy Nellike, szegény, megözvegyült.

– Két éve.

– És tehát még mindig... özvegy?

– Az. És nagyon unja már a magányt. Az ember ilyenkor eltöpreng az életén, és rájön, kivel köthette volna még össze a sorsát. Ő rád mindig szeretettel gondolt.

– Nem az én szándékom komolyságán múlt, hogy nem lett a feleségem.

– Na, bumm, hát akkor a nagymenő Fried Samu vette el, de egyrészt nem volt túl sikeres az a házasság, másrészt Samu nincs többé.

– Volt ott más gond is, nemcsak az, hogy Samu nagyon törekedett. A vallási differencia!

– Volt differencia, nincs differencia. Mivel Nellike áttért. Príma katolikus lett belőle.

Gyula megáll, és mélyen a másik arcába néz, nem a bolondot járátja-e az vele mégis.

– Nahááát...

– Bizony így történt.

– Jó, de nem is Nellinél lett volna ez akadály. Édesapátok ellenezte a frigyünket.

– Apám is áttért. Anyám is. És én is. És a két nagybátyám, a két nagy-néném meg az összes unokatestvérem. Kivéve azok, akiknek sikerült lelépni Amerikába.

– Mikor volt ez a nagy áttérés?

– Nemrég. Amikor a Krämerből Kárásziak lettünk.

– Nem akarom belelovallni magam a reménybe, hogy Nellikét...

– Ha elveszed Nellit, kapsz egy belvárosi csemegeüzletet. Az esküvőt követő napon a nevedre íratjuk. Ezt a házassági szerződésbe is bevehetjük. Ez lesz Nelli hozománya. Tudod mit? Nelli házát is a nevedre íratjuk. Jó házastársak között úgyis mindegy az.

– Nekem meg nincs semmim.

– Ó, dehogy nincs! Remek származásod van. Csak te azt nem becsüöld semmire.

– Tényleg remek a származásom – mondja Gyula elkomorodva. – A nagyszüleim még éhező uradalmi cselédek voltak.

– Ez most a lehető legjobb származás. Cselédek anyakönyvében senki nem kutakodik.

– Hát ennyire féltek?

– Ennyire. De te csak a dolgok jó oldalát nézd. És ne teketóriázz, mert a sok töprengés mindentől elveszi az ember kedvét. Viszont két dolgot tudnod kell. Nelli tizennégy évig volt férjnél, mégsem született gyermeke. Tehát valószínűleg meddő.

– Túl vagyok én már azon a koron, hogy gyermekvállalásra gondoljak.

– És Nellike hátán van egy tenyérnyi fekete folt.

– Mi?

– Pigmentáció. Ártatlan. Nem terjeszkedik. De Nellit nagyon zavarja. Szégyelli. Meg kell majd szoknod azt a foltot. És azt is meg kell szoknod, hogy Nelli emiatt gátlásos.

– Ez olyan intim dolog. Nem tudom, miért mondtad el.

– Azért, hogy lásd, nem árulunk zsákmacskát.

Az eljegyzést Kárász Nelli házában tartották. Csak a szűk család vett részt. Halat ettek. Bort ittak. Gramofonzenét hallgattak. Tízkor szedelőködtek. Dankó Gyula a Pázmány térig együtt sétált a szülőkkel, Alfonzzal, annak feleségével meg a lányakkal, aztán elköszönt tőlük. És elindult albérlete felé. Amikor azonban a többiek már nem láthatták, hirtelen megfordult, és Nelli házához trappolt.

– Hát ez nagyon furcsa. Hogy mi itt, így, együtt... – mondja Dankó Gyula a leendő házastársi ágyukon ülve. – Mindig erre vágytam, de sosem hittem, hogy teljesülhet. És mégis.

– Furcsa. Meg kellett halnia a férjemnek, hogy összekerülhessünk. És meg kellett bolondulnia a világnak. Ez zavar. De hogy veled fogom leélni az életem, az nem. Annak... arra kíváncsi vagyok. Hogy mi sül ki az egészségből. Hátha valami jó. Elvégre mindig... nagyon... szívemből kedveltelek. Ez elég lesz neked?

– Elég.

– Tisztességes, gondoskodó asszonyod leszek. Csak ne üss meg soha.

– Nem foglak.

– Ha sokat jártatnám a szám, menj el a Koronába ultizni.

– Rendben.

– Még valamit látnod kell. Húzd le hátul a zipzáromat! Látod azt a fekete foltot?

– Igen – és Dankó Gyula megborzong.

– Megborzongtál.

– Á, dehogy.

– De igen, tudom. Iszonyodsz tőle.

– Iszonyodni? Ugyan! Az iszony... az valami egészen más. Ez csak... olyan... szokatlan. De tulajdonképpen egészen banális. Mint egy hiányzó fog. Vagy a kopaszodás. Mindenkinek van valami... ami...

És ahogy ezt mondja Dankó Gyula, már nem is zavarja az a bőrhiba. Úgy érzi, Nelli része az is. Mint a nő szeme, füle, orra, haja. Része egy csodálatos teremtnak. És a férfi önkéntelenül megcsókolja azt a foltot.

Harcos Bálint

FELEJTÉS

Mit jelent egy kavicsshalom?,
lépett be a fák közé,

gyomtapéta kapaszkodott,
föld föl-

ázva sötétlett,
eső este

a tujaárnyékot,
és *megőrijtette*,

atlétikai versengések
mellett haladt el,

majd egy ecetfa zsírfoltja
csalta meg,

háj, homály
az üvegtesten.

A fa ráncaiból
ágak kínlódtak ki a fényre,

muslinca
pörgött körülöttük

nagy rajban,
eszélősen,

a gondolatai,
gondolatai.

Voltaképpen a költészetről beszélek,
egy vers vágyáról,

a tudást
elnyeli,

lebontja
sötétté,

masszívumba
zárja,

és fölötte
mohává rohad.

Hogyan tovább?, növénynyíláson át
fűsűrűbe,

pontosabban
tisztásra,

köd
fészkel,

sehol
avartalan egyértelműség,

körbeles
meredten,

Nap hólyagja ürül
repkényre,

serceg,
sistereg,

döngölt talaj feszül,
murva krákok,

fogsor
harapdálja a térdet,

és őt felejtés
lepi el,

felhő,
mit egy fenyő

belelehel
a tüdejébe.

ÁGRAJZ

*Fiamnak, Bencének
hálók vagyunk? halak? halók?
s ha hálók, milyen hálók?*

1.
sötétszürkén a fekete árnyak
sáros rajzai az utcakövön
mint bőröd alatt vérerek köteléke
seprűvénákra robbannó ágak
neuronjaidba kódolt futamok
s a mindig elégtelen anyag
közötti űrben megfeszülő
érintésre nyújtózó kézszerű
koronák neonos irizálása
éjibábok hajnalbábok
kialvatlan lepkereggelek

2.
hálókat épít benned az álom
egészen prózai dolgok valójában
mégis rendkívüliek mint egy
murakami novelláskötet
ahol a főszereplő nem is érteni
miért magányos pedig amúgy
remek fogásokat készít roppant
türelemmel persze legtöbbször
csakis magának de összeáll
akár a hangjegyek és filmvászonná
válík a világod ahogy így figyeled
ahogy így figyelem micsoda
kis létező részletekből
dolgozik az álom

3.

íme most retinádon is
agyadban újra képként
láthatod mit lábad alatt
az úton a fojtogató ködben
koppanó lépéseid nyomán
villanyfényes bolygók között
imbolygó szurokragyogásban
csak a fák sáros árnyékai
csak az ágak örök nyújtózkodása
kialvó lámpasorok közötti
törékeny lélegzetvételnél
szélfútta kapcsolatkísérletek

4.

a haraghoz a félelemhez is idő kell
nemcsak a csalódáshoz és a gyászhoz
te újra itt s újra sehol
dolgodat végzed világodat járod
zárd képletekbe alvásaink ritmusát
tedd mikroszkópod alá sejtjeink
hogy kirajzolódhasson ugyanaz
amiről reggeli útjaink magányos
jeleiből üzenetmorzsáiból
épülnek ágrajzok törékeny hálók

TANÚ 2

Belépünk a Teve utcai üveghenger épületébe. Még sosem jártam itt. Az előcsarnok kong az éjjeli ürességtől, a portás elénk jön, vendégkártyát ad a kezünkbe, a rendőr kolléga, aki autóval hozott minket idáig, előreenged, mutatja, hova érintsük a kártyát, hogy a hármas osztású kar elforduljon. Fél egy körül járhat, sötéten nehezedik a hatalmas fém-üveg tömeg a Rendőrpalota kivilágítatlan előcsarnokára. Lifttel megyünk, nem látom, hányadik emeletre, majd kietlen folyosókon kacskaringózunk végig egészen egy tágas irodáig, én és egy szomszédom a házból. Az autóban mutatkoztunk be egymásnak: Melinda, ő hívta a rendőrséget. Két civil ruhás rendőr kísér minket, egy férfi és egy nő. Mint utólag a rangjukat a papírokról megtudom, századosok, jelentsen ez bármit is a mi századunkban.

Odabent leültetnek minket egy kihallgatóteremben. Előbb zavartan mocorgunk, a belépőkártyáinkat forgatjuk, amelyek olyan láncra vannak fűzve, mint a dögcédulák, aztán tétován beszélgetni kezdünk a történekről. Hogy a Teve utcai épület magasának sivár-fehér fülkéjében ülünk, hogy ma éjjel a lakóépület előtt mutatkoztunk be egymásnak nyomozók körgyűrűjében, és az eset, amelyről beszélünk, mind-mind valószerűtlennek tűnik. De mégis itt ülünk, mégis erről beszélünk, kinyitható műanyag székeken nyekergünk, kezünkben a plasztikkártyákkal. Kisvártatva visszatérnek a rendőrök, Melindát átviszik egy másik kihallgatóba, a férfi rendőr leül velem szemben egy régi asztali gép elé, és hozzálát. Elmondja a jogaimat, figyelmeztet, hogy tudjak róla, eskü alatt az igazat mondom, végül hozzát teszi, hogy a vallomás anonim, a nevem kizárólag egy darab papírlapon lesz fellelhető, amihez csak ő fér hozzá, szóval ne féljek. Még nem értem, miért kéne félnem. Hiszen én csak segíték.

Nyílik az ajtó, bekukucska a női kolléga: ő lesz a tanú 2, mondja a férfi kollégának, aki bólint, és már pötyögi is a gépbe éjjeli titulussom.

Amikor ismét ketten maradunk a szűk szobában, a rendőr felém fordul.

– Mielőtt elkezdjük, tájékoztatnom kell, hogy az ügyben életveszélyt okozó testi sértés miatt indul eljárás. A körözést a férfi ellen napközben már kiadtuk, reméljük, minél hamarabb kézre kerül.

Életveszélyt okozó. A szókapcsolat hirtelen kiránt az éjjel fáradtságából, az eddigi révedésből, felpörögnek a gondolataim, a vér kínzón lüktetni kezd

az ereimben, elkomorul a homlokom. Életveszélyt okozó... mély levegőket veszek, így emészttem a két bűvös szót, az arcomhoz nyúlok, kicsit dörzsölöm a halántékom.

– De hát... a nő... még talpon volt, amikor beszéltem vele...

A rendőr bólogat.

– A kórházban kivizsgálták, és életveszélyes belső sérüléseket szenvedett. Ha nem megy be a mentőkkel, most már nem élne.

Nehezemre esik, de lassan kezdem felfogni a helyzet súlyosságát. Ami megmagyarázza a nagy rendőri felhajtást is. Este, amikor színház után bárátnőmmel meséltem a délután történetéről, még együtt sopánkodtunk, úgysem lesz belőle semmi, a nőt rendbe szedik, aztán majd legyintenek rá. Ha bíróság elé is vinnék azt a férget, mi történhet? Legfeljebb kiszabnak rá pár óra közmunkát, aztán ha ledolgozta, kezdődhet minden előről... De nem... a százados most azt mondja, *életveszély*. Úgy tűnik, azt már a rendőrség is kénytelen figyelembe venni, talán ez a határ, ahonnan komolyan vesznek bármit vagy bárkit. Mások életével nem, csak mások életveszélyével tudnak mit kezdeni.

Pár másodpercre kiráz a hideg vagy a forróság a lét törekenységétől, a belső hőskálán most képtelen vagyok eligazodni. Aztán összeszedem magam, mert adataimat kell igazolnom: név, lakcím, anyja neve. Munkája? Pillanatra megzavarodom, mit is mondjak. Nyelvtanár. Közben azon gondolkodom, bárcsak író tudhatná! Na jó, maradjon a tanár.

Miután minden adat a helyére kerül, a rendőr százados a beszámolóra vár. Éjjeli egy van, körülöttünk csend, biztonság és steril fehérség.

– Délután fél három körül lettem figyelmes az ordibálásra. Lehet, már háromnegyed is volt akkor... Éppen pakoltam, indulni készültem valahová, amikor meghallottam. A lépcsőházban kiabált valaki. Megálltam a pakolással, és füleltem.

– Várjon, várjon! – állít meg a rendőr. – Tehát... – krákol egyet, feltűri ingujjait, szakértő kezeit a klaviatúra fölé emeli, és munkához lát. – Délután 14.30 és 14.45 között hangos kiáltásokra lettem figyelmes, melyek feltehetően a lépcsőházból érkeztek – motyogja félhangosan, miközben koncentráltan ütögeti a billentyűket.

Én kissé zavarban helyben hagyom.

– Ó... igen, igen.

– Aztán?

– Már indulófélben voltam, de az üvöltés nem halkult, így kimentem a folyosóra, hogy utánanézzek, de nem láttam senkit. Lejjebb mentem hát a

lépcsőn, és akkor már tudtam, hogy az alsóbb szintről jön a hang, egy nő kiabált a zárt ajtó mögül, egyértelműen a lépcsőház felé.

A rendőr résen van, és a billentyűzetbe nyomja a szavakat, amelyek kevésbé az én szavaim.

– Tehát: kimentem a lépcsőházba, hogy a lakóközösség környezetét zavaró hang forrását beazonosítsam. A fokozott női hang, kiáltás tapasztalásom szerint az alsóbb szintről érkezett.

Pár mondattal később már eléggé bánom, hogy nem az írótt mondtam. Itt nem készül hangfelvétel, a rendőr szavanként fogja a vallomásomat leírni, vagyis inkább átfogalmazni. Rendőrül, rendesen. Én elbeszélék, ő megállít, újrafogalmaz és pötyög. Ez így hosszú lesz. Egy ideig csak hagyom, hadd küzdjön a szavakkal, aztán belátom, mindkettőnknek jobb, ha neki tetsző kifejezéseket használok. Rendes rendőrnek tűnik.

– Miket kiabált a nő?

Megkövülten válaszolom, mert még mindig képtelen vagyok elhinni, amit hallottam. És foghatom én általános alannyal az *emberre*, aki nem hiszi el, ami a sarkon ordít rá, vagy épp a szomszédból, és azt sem hiszi el, ami az orra előtt van, ami pont ott válik valósággá. Foghatom az *emberre*, aki ilyen és olyan, de ott, abban a pillanatban én álltam a folyosón, és én nem akartam elhinni, amit hallok.

– Segítségért kiáltott. Többször, kétségbeesetten – vallomásban mondom el, és még mindig alig hiszem. – Mintha közvetlenül az ajtónál állt volna, és kifelé próbált volna ordítani, de az ajtó zárva maradt. Segítségért kiáltott... Azt is mondta, odabent a férje üti-veri... Nem tud mit tenni. És hogy egy kilány is van vele a lakásban. Még néhányszor kiáltott, aztán elhallgattak.

– A férfi hangját hallotta? Vagy a kislányét?

– A férfit... ő nem kiabált, de hallottam a hangját.

– Dulakodás zaja hallatszott?

– Igen, dulakodhattak.

– Ezután ön mit csinált?

Mardos a szégyen. Én is ezt kérdezgetem magamtól délután óta: mégis mit csináltam? Miért nem azt csináltam, amire az elkeseredett hang kért?

– Ezután visszamentem a lakásba... – végtelen zavarban vagyok. Hirtelen mintha én magam volnék a tettes, akit kihallgatnak a szűk teremben. Most be kell valljam, bűnöm a pánikszerű közöny: egy süket tanú, aki hallotta, de mégsem hitte, aki, amikor segítségért üvöltöttek mellette, elnézett a másik irányba, utánanyúltak, de lerázta a karjáról az oda nem illőt, és rez-

zenéstelen arccal elsétált. Folytatom: – Visszamentem, vettem a táskám, és elmentem otthonról. Lefelé már nem hallottam a kiáltásokat – ennyivel tudom csak mentegezni magam. De továbbra sem értem, mi ütött akkor belém, miért nem voltam képes helyesen cselekedni? Talán a kiabálásra működésbe lépett bennem az életösztön, megszólalt a belső riasztóm, a sejtjeimhez szóló zsigeri hang, ami csak annyit parancsolt, de azt erélyesen: menekülj a veszély közeléből, azonnal! Lehet... És én elmenekültem.

– Kimentem a buszmegállóba, de folyton a fejemben jártak a kiáltások – csak eddig mondom a századosnak, azt már nem teszem hozzá, milyen iszonyatos lelkiismeret-furdalás gyötört onnan, hogy elhagytam a házat, ami minden lépésnél csak rosszabb lett. – A buszmegállóban rájöttem, hogy otthon hagytam a maszkom – szinte megörültem a jelnek, ami végre feljogosított rá, hogy ellentmondjak az életösztön vezérelte félelemnek, hogy végre jól cselekedjem. – Akkor gondoltam, visszamegyek érte a lakásba, és ha még mindig kiáltoznak, hívom a rendőröket. Persze most már tudom, hogy azonnal kellett volna... – mondom, ismét mentegetőzve.

Tettem még néhány tétova lépést a kínai bolt felé, ahol nyugodtan vehettem volna egy eldobható kéket, aztán elegendem lett magamból, és határozott léptekkel visszaindultam a lakáshoz.

– Ahogy visszaértem, épp jött ki az ajtón egy nő a kislányával, biztos voltam benne, hogy ő az...

– Melyik bejárat volt ez?

– Az épület földszinti bejárata.

– Mhm. – A százados tovább pötyög a gépén, és figyel.

– Megállítottam és megkérdeztem, ő kiáltozott-e segítségért? – bár egyértelmű volt, más nem lehetett. – Azt mondta, igen, ő volt, de hiába, a férje már elszaladt.

– Tehát a férje addigra nem volt az épületben?

– Nem, addigra elrohant.

– Aztán mit mondott a hölgy pontosan?

A nő kétségbeesés és megsemmisülés között remegett, rám nézett zavart tekintetével, és elkeseredetten, sírásba csukló hangon a legjogosabb szemrehányást tette, amit csak akkor tehetett.

– Kiabáltam... Kiabáltam, de senki nem jött segíteni... *Senki* nem jött segíteni... *Senki*... *Senki* – néhány megtört pillanatig a fejét ingatta, és ezt ismételte, a januári kemény földet nézve.

Nem feltétlenül nekem címezte, inkább az egész háznak vagy akár a világnak, de szíven ütött, amit mondott. Hiszen én egy voltam azok közül a

senkik közül, akik, miután hallották és nem hitték, nem *akarták* elhinni, úgy döntöttek, inkább saját ajtajuk biztonsága mögött maradnak vagy épp elmennek. De mielőtt nagyon tovább merülhettem volna a szégyenkezésben, a nőből dőlni kezdett a szó.

Ezt már a rendőrnek is elmondom.

– Azt mondta, dolgozni volt... Nem tudom pontosan idézni, mert elég zavarosan beszélt, a lényege annyi, ő munkában volt, otthagya a kislányt az apjára, hogy az vigyázzon rá. Azt nem értettem, hogy, de valahogy az anya megtudta, a férje felvitt egy kurvát a... – pillanatra elakadok –, szóval prostituáltat a lakásra. Akkor hazarohant, mert attól félt, a férje benyugtatózza a kislányát...

Közben magam sem hiszem el, miféle történeteket mesélek épp. Benyugtatózza? Ezek szerint korábban csinálhatott már ilyet a férje?

– Aztán a feleség hazaért, és kitört a botrány, a férj őrjöngött és ütni kezdte őt...

Miközben a szerencsétlen nő hozzám beszélt, jobban meg tudtam figyelni. Minél tovább néztem és hallgattam, annál torokszorítóbb, annál nyomorultabb látvánnyá vált. Zihált, remegett az idegességtől, a tehetetlenségtől, a kétségbeeséstől, és akkor még nem tudhatta se ő, sem én, de minden bizonnyal iszonyatos belső sérüléseitől is. Elképzelni sem tudom, mit érez az, akit addig rúg a földön a férje, amíg ki nem szakadnak a belei a helyükről, amíg a mája és a lépe le nem válik a többi szervről, addig feszíti hátra a karját, míg az recsenve bele nem törik. Ezt mind utólag tudom meg. Ha Melinda, akiből a *tanú 1* lett, nem hívja a rendőröket, és a férfin múlik, valószínűleg addig verte volna még a nőt, mígnem annak az összes szerve le nem válik a helyről, ahová a teremtéstől tartoznak, amíg az összes csontját ketté nem töri, amíg csak mozog, amíg agyon nem.

Ahogy az udvaron állva beszélünk, ruháiból csak a feje, nyaka és két alsó karja látszott, amit sűrű apró karcolások, zúzódások, lila-zöld foltok borítottak mindenfelé. A homlokán és a bal karján néhány vérző seb is volt. Kezében a kislány keze, bár rajta nem látszottak sérülésnyomok, arca nem is falféher volt, inkább pergamensárga-szerű, mint aki életének röpke hat-hét éve alatt már vagy évezredekét átszenvedett, kivörösödött szeme a semmibe meredt. A sokk némaságában és rezzenéstelenségében állt anyja mellett.

– Külsőre le tudná írni őket? Hogy néztek ki? Milyen ruha volt rajtuk?

A rendőr hosszan faggat, melyikükön pontosan milyen ruha volt, magasság, hajhossz, egyéb. Amikor a nővel egymáshoz beszélünk, még képzelenség volt valódi értelmet és súlyt adni az elhangzó szavaknak, a hely-

zet abszurdja eltompított mindent, s a tompulás csak órák múltán kezdett oldani, és helyet adni a valóságnak, a valóságnak, hogy érvényes szavakat húzzon a történetekre. De hogy milyen színek és anyagok voltak akkor ott, nem rémlik fel, nehezen emlékszem olyan részletekre, mint a ruhák. Azért próbálok. Az biztos, nem voltak nagyon felöltözve, farmer-pólóban állodgáltak a januári hidegben, a nő valami dzseki- vagy kardigánfélét még magára kaphatott, mielőtt kirohantak volna a rájuk záródó szörnyű falak közül. Fogalmam sincs, hogy világos vagy sötét ruhadarabok voltak-e ezek, a szavak tartalma, amelyek az udvaron elhangzottak, egészen ellényegtelenítettek minden más matériát. Kit érdekel ezek után a metsző hideg, amit nem érez a szétcincált bőr, kit érdekel, van-e kabát, vagy nincs? Kit érdekel, hova megyünk, csak el innen, messze, messze. Ennél több nem járhatott a nő fejében, mert elmenni készültek.

– Azt is mondta, már úton vannak a rendőrök, valaki hívta őket a házból, de ő most elmegy... Meggyőztem, hogy ne menjen sehova. Próbáltam nyugtatni, most már nincs itt a férfi, maradjon, várja meg a rendőröket. Aztán visszaindultam velük a házba.

– Hány éves lehetett a hölgy?

Ismét próbálok az arcát felidézni, de egy 25-től 55-ig terjedő skálán képtelen vagyok eldönteni. Egyik pillanatban még, talán alacsony, kislányos termete miatt, meggondolatlan csitrire, a következőben már kintól idő előtt megvénült asszonyra emlékeztetett. Hát csak a nő talányos létének harmincéves szakaszát említem a századosnak, aki két billentyűt koppint, majd rutinosan halad tovább a következő kérdéssel.

– Roma volt?

Gondolkodom.

– Nem, nem volt roma.

– Ápolt volt?

Érdekes kérdésekkel próbálja a százados körbeszaglászni a nő társadalmi helyzetét, gondolom magamban. Az igazat kell mondjam, amit láttam. És ápolt semmi szín alatt nem volt a szerencsétlen teremtés. Mindegy is, milyen ruhákat hordott, emberi mivoltáról üvöltött a szakadtság, a nyomor. Jól szituált? Semmiképp, így a fejemet ingatom a rendőr felé, majd egy nemmel is megerősítem. Itt nem elég a fejcsóválás, itt el kell hangozzanak szavak, bizonyító erejű szavak. Majd folytatom, próbálok óvatosan fogalmazni.

– Elég... egyszerű léleknek tűnt – nyögöm ki végül, és rögtön utána bánom is. Mégis ki számít egyszerű léleknek? Hogy gondolom, hogy az ő lelkét leegyszerűzöm, amikor senki lelke nem az! Tán egyszerű, mert a beszé-

déből hallom, hogy iskolázatlan? Egyszerű, mert lerí róla, hogy szegény? Egyszerű legfeljebb az övéből szemlélve az én világom.

De már nem szívhatom vissza, a rendőr beütötte a gépbe a szavakat.

– Bent mi történt?

– A lépcsőházban találkoztunk Melindával, aki épp vonalban volt a rendőrséggel. Akkor átadta az anyának a telefont, így már beszélhetett a hatósággal. Miután letették, még nyugtattuk egy ideig őt, és meggyőztük, hogy tényleg maradjon, várja meg a kérkezőket, akik nemsokára itt lesznek. Utána visszament a kislánnyal a lakásba. Mi még váltottunk néhány mondatot a folyosón. Számomra akkor derült ki, hogy a héten már többször riasztották ehhez a családhoz a rendőröket, de nem történt semmi...

– Értem, oké, oké... – szakít félbe váratlanul az idáig figyelmesen hallgató százados. – A nővel kapcsolatban bármi egyéb információja van?

Mintha a legutolsó megjegyzésem nem is az ügyel volna összefüggésben. Ez a vallomás nem a rendőri mulasztásokról kell szóljon... Miután a rendőr belém fojtja a maradék szót, be is fejezem a részem.

– Nem, nem tudok róla többet.

– Rendben, nagyon köszönöm – utolsókat koppint a gépen, majd feláll. – Kinyomtatom a vallomását, rögtön visszajövök, s ha aláírta a papírokat, végeztünk is. És még egyszer nagyon köszönjük az együttműködést.

Én zavartan a vállamat vonogatom, és olyasmiket motyogok, mint nincs mit, ez a legkevesebb. Aztán ismét magamra maradok a fehér kihallgatóban. A szoba nem teljesen zárt, egy kis ablakon keresztül kilátni belőle az egyterű irodára, ami éjjeli üressége ellenére is tele van a nappal itt dolgozók otthonos nyomaival. Az asztalokon tornyosuló aktakupacok mellett épp-hogy kihűlt kávésbögrék, az elválasztópaneleken cellux-szal ragasztott családi és baráti fotók, a polcokon burjánzó növények, és épp amerre kilátok, az egyik szekrény tetején egy óriási plüssmajom ül magába roskadva. A majom, aki naponta végighallgatja az emberiség borzalmait, rémtetteit, aki este, ha lejár a műszak, nem mehet haza, hogy letegye a terheket a válláról. Csak ül az irodában, gyűl fejében a megszámlálhatatlanul sok borzalom, egy erőszak meg még két erőszak nála már nem is három erőszak, folyton hatványozódik benne a fájdalom. Beleunva a világ aljasságába, az emberek javíthatatlanságába, napról napra beesett vállakkal, megfakult szőrzettel, reménytelenül sóhajtozik a rendőrkapitányság ikszedik emeletének irodaszekrényén.

Visszatér a százados. Felém nyújtja a papírokat. Nincs erőm előlről végigolvasni az imént elhangzottakat, hol kell aláírnom? Újból elmondja, hogy

ne tartsak semmitől, a tanúskodás anonim, csak ő tudja majd a nevemet. Újból nem tudom, féljek-e vagy sem? Mitől kéne? Majd megértem aztán, mitől vagy kitől kéne, de ez egy másik történet.

Felajánlja, hogy hazavisznek, ha megvárom a szomszédomat. Melindát még hallgatják, ő többet látott, többet hallott. A százados kikísér, végtelen folyosókon tekerünk, majd betessékel egy kivilágított szakaszra. Már nem tart sokáig, legfeljebb tíz perc, mondja, addig itt várhatok. Még biztatóan bólint, majd becsukódik mögötte az ajtó.

A kietlen folyosón narancssárga műanyag székek, akár a régi lepukkant orvosi várótermekben, a neonfényben egy kávé- és egy csokiautomata zúgnak kánonban. Leülök az egyik székre, magam mellé dobom a kabátom, vennék egy csokit, de nincs készpénzem, hát csak roskadok, mint odabent a majom a polcon. Pár perc üresség után felállok és sétálgatni kezdek. A zárt ajtókon feliratok, kihallgatóterem 465, kihallgatóterem 466, egy szárnyas ajtón rendőrök névsora egy kopott papíron. Fel-alá sétálgatok, az órát nézem, letelt már a tíz perc. Pillanatra eszembe jut, mi van, ha elfelejtik, hogy itt vagyok, hogyan jutok ki ezekből a sivár, zárt folyosókból? Lépcsőházat vagy liftet semerre sem látok. De különben is, ezek a zárt ajtók csak a megfelelő kártyákra nyílnak. Aztán megállok az ablaknál, amely az épület belső udvara felé néz, sehol egy növény, sehol egy élet, hát inkább felfelé bámulok, az égisz erő antennatoronyra, az egyetlen vörösen világító pont-ra a városi égen.

Én erről nem akartam tudni! Lefagyaszt, elborzaszt a mellettem élő iszonyatos nyomor. Hagyjanak, ne lássam, ne érezzem, ne halljam! Nem elég nekem a saját nyomorúságom?! – így üvölt a belsőm a folyosó nesztelenségében. Épp eléggé gyötör, amit kapok, a kínnak tartott kínom, még másokét is felvegyem? Azt gondolom, így segíték? Legszívesebben mégiscsak rácsapnám az egészre az ajtót, elfelejteném a majdnem halálra vert nőt, a pergamenpapírrá öregedett kislányt, a vadállat apját és mindent, ami a falamon túl történik! Tagadással sok minden megoldható. Vagy legalábbis távol tartható. A tagadás működik, a tagadás sokaknak beválik.

Ma délután a nő a másik világból beleüvöltött az én világomba, ahol az emberek télen fürdőkbe járnak lazítani, este színházba mennek, szerencsétlen sorsú emberekről néznek drámákat, milyen jó, hogy a szerencsétlen sorokat csak a színpadon kell látniuk, tisztos távolból szemlélhetik, elég nézőnek lenniük, nem kell mindenáron bevonódniuk, megússzák, Isten őrizzen egy interaktív, kortárs darabtól! Békésen töltik a vasárnap délután–estéjükét, egy pohár bor mellett beszélve meg aztán a darabot és életüket, nem

jut eszükbe agyonverni senkit, vagy ha esetleg mégis eszükbe jut, hát nem teszik meg. Aztán látszólag békésen hazamennek, és otthon... Otthon aztán, lehet, hogy mégis megteszik? Talán annyira mégsem más ez a két világ: a miénk és az övék?

A kislányra gondolok. Még a ház előtt tanácskozó nyomozóktól hallottam fél füllel, hogy a kórházból nyoma vezett. Míg az anyját vizsgálatról vizsgálatra vitték, majd a műtőbe gurították, a gyerek egy ideig kallódott a folyosókon az ott strázsáló rendőrök unott pillantásai között, aztán eltűnt. Valaki elvihette. Hogy ki, hogy hová, nem tudják.

A sokkos állapotú kislányra gondolok, aki abban a másik világban létezik, az ajtón túl, a szomszédban. Ő tényleg egy zárt folyosón él, engem innen hamarosan kivisznek, hazavisznek, de ő ott marad, ahol bármelyik irányba indul is, anyja sorsába torkollik majd.

Ajtónyitásra riadok fel a merengésből. A százados az, int, hogy készen vannak, mehetünk. Hát mégsem hagynak itt a narancs székekkel, a vörös-lő antennatoronnyal, a zúgó csokiautomatákkal és sötét gondolataimmal az éjszaka hátralevő részében. Ismét hosszú folyosókon kacskaringózunk egy újabb liftig, immár Melindával és a rendőrnővel kiegészülve.

– A kislányról lehet valamit tudni? – kérdem a századostól útközben.

Ő a fejét ingatja.

– Sajnos, erről nem adhatok információt.

– De meglett? Előkerült azóta?

Edzetten tovább rázza a fejét.

– Az ügy ezen részével nem én foglalkozom, de amúgy sem adhatunk ki erről információt, sajnálom – mondja kimérten, miközben sokatmondó oldalpillantást váltanak női kollégájával.

Rendben, megértem, nem mondhat semmit. Az elutasítás náluk ugyanúgy munkaköri feladat, mint az odafordulás. Mikor így, mikor úgy, őket szigorú előírások kötik, amiktől, végső soron, könnyebb az élet.

Végre kiérünk a nyomasztó épületből, Melindával fellélegzünk a tiszta éjszakai levegőn, és újból autóba ülünk. Hazafelé némán pásztázzuk az üres Váci utat, a százados a kormány mögül fáradtan bámulja az aszfalton elszaladó fehér csíkokat. A kislány már nem az ő hatásköre, nem az ő problémája. És ettől kezdve már a miénk sem. Letehetjük, hazamehetünk.

A HEGYI EMBER

*„Milyen szép a hegyeken
annak a lába”
(Iz 52,7)*

A hegyi ember a hegyekben él,
tudja, mi medve, mi farkas,
és ki akarja őt pórázon tartani.
A kutyák csaholásától nem tart,
a kígyók méregfogát maga tépi ki,
nyulakra, őzekre nem vadászik.
Nem érte szólnak a harangok,
hanem miatta, tudja, ezt is tudja,
s ismeri a hegyen túlról érkezőket.
Hogy tartósan itt maradtak, bántja,
de ha kérdezik, sóhajt, nem felel.
Eljönnek hozzá sokan, megszállnak,
nem hoznak, nem visznek semmit,
s bár utólag örömhírről beszélnek,
szabadság, béke, Isten, mondják,
nem zavarja, hogy őt elfelejtik.
A hegyi ember nem álmodik
sivatagról, tengerről, óceánról,
tudja, ösvények, tavak merre vannak.
Madarak, pillangók röpte nem izgatja,
s hogy figyel-e vad a bokrok mögül.
Mintha várna valakire, mintha nem,
tekintete néha a távolba réved,
néha hosszan maga elé néz.

ÜRES, KÉK

Köszön, visszaköszön, rágyújt,
titokban húz kettőt az üvegből.
Arca borostás, szeme vérmes,
fogai sárgák, keze erőtlén.
Annyija van, amit adnak neki,
az hiányzik, amit elvettek tőle –
nincs cipője, a lába helyén nadrág.
Szeles reggeleken, napos időben
az üzlet elé kiteszítják. Nem kér.
Tolókocsijában didereg, mocomog.
Az estétől nem retteg, nem várja.
De kísérői jönnek. Nem érte. A pénzért.
Hazagurítják, holnap újra hozzák.
Amíg a lába kinő. Vagy szárnya nő.
A helyén járda, rongy. Fent üres, kék.

MINT A CSERÉPEDÉNYT

(zsoltárparafrázis 2., 12.)

Azt mondtad, elég, elég volt,
hogy tovább nem tűröd el őket.
Azt ígérted, egyszer megteszed,
hogy ki a templomból, csarnokból,
nyilvános terekről, lopott házaikból,
hogy vasvesszővel bandájukat szétvered.
Azt ígérted, mint a cserépedényt,
összetöröd, és szemétre velük –
tovább ne prédikáljanak, ne ámítsanak.
Azt ígérted, nem lesz kegyelem,
és újra rend lesz, szép, békés, örök.
Ezt ígérted, de nem lett semmi sem.

Csak tombolnak kisistenek, talpnyalók,
új s új királyhoz kushadnak ó ebek,
nevedben kérnek, hitegetnek árulók.
Te pedig nem vagy sehol. Vagy rejtőzködsz,
s várod, hogy csillapodjék haragom?
Hát legyen, ahogy te akarod, ne úgy, ahogy én.
De miért ígértél, és miért tűrhetetlen,
hogy nem történik még mindig semmi sem?

FELEDÉS FÖLDJÉN

(zsoltparaphrázis 88.)

Nem tőled, ki rejtőzködsz előlem,
és nem azoktól, kik szembejönnek,
majd hátam mögött visszanéznek,
és azokért sem, kik mosolyognak,
de egymás között kinevetnek,
és azokat sem, kik nyíltan bírálják,
vagy csak rosszat gondolnak rólam,
azokra sem, akik azért segítenek,
hogy mielőbb orra bukjak, elvérezzek –
én azoktól, akik ismerik a nevemet,
és miattuk, kik árnyak egy várban,
szakadék fölött lebegő sötétlő foltok,
kik nem szólnak, nem szólítanak-terelnek,
úgy tesznek, mintha nem tudnának rólam,
mert látják, egyértelműen feléjük tartok,
hogy nem fordulhatok vissza soha már.
Egy nap magukkal rántanak, kitakarnak,
rám borul hidegük, sötétjük, csendjük,
a feledés földjén magamra hagynak.

A SZELLEM TIPOGRÁFIÁJA

Láng Eszternek és Géczi Jánosnak

Írás és nyelv. Egybeforr a logossal a lét.
Ahogy virágpont szív be a méh.
Valami mássá lesz, ami volt.
S közben ugyanaz. Orgazmus sikolt.
Orphikus völgytorok.
A végtelen, amit a gonosz
A számításból kihagyott.
Amikor írok, mindenütt vagyok.
Egy formaelv. Pillanat-keletkezés.
Ahogy a szél egy plakátot letép.
Láthatatlan utca. A papírlapban lakó kép.
„Öt iga ökröt vettem. Ments ki!”
Eltemetett távolság.* A csend benyit, a szem ki!
Menyegző minden tárlat.
Háborúk elleni ajánlat.
Egy csepp boldogság. Vigyázat!

ÁLOMELBESZÉLÉS

RÉSZ ÉS EGÉSZ

Hirtelen a lelkében: Manhattan –
A szigetek szigete. Merőleges világ.
Jólét és harag. Ékkő és ítélet.
East River. Az Atlanti-óceán.

A Guggenheim. Akár egy délibáb.
Gyúrjuk egy csigaházban.
Szelvények, amiket lapoz egy kéz.
Gondolatszabadság éghajlata.
A semmi tojáshéjában a csend kocsonyája.
Kubo-futurista illúzió. Hús-vér óramű.
Mindent megtehet, bármit kimondhat.
A létezés lényegisége vész el benne.
Széttartó, dezintegrálódó arabeszk.
Geometriailag passzázs. Két egymásba csukódó,
Összegörbült híd. Gömbcsukló és áramkör.
Derű és szorongás egy száj ajkain. Kék rúzs
A gőg bohócán. Pazar robaj. Szalagfonat-szövet.
Idő meg víz.

Györfly Gábor

SZERETEM, NEM SZERETEM

Aznap este biztos voltam benne, hogy nem fog történni már semmi különös a megszokott dolgokon kívül. Épp befejeztem a leckémet, de nem volt kedvem felállni az íróasztaltól, egy képregény olvasásába kezdtem. Tél volt, nem lehetett csak úgy kiosonni az udvarra, hogy összefussak a haverokkal; senki sem álldogált a nagy lámpa alatt az utca sarkán, ahol nyáron csoportba verődtek a velem egykorú gyerekek. A lámpa most a havas járdát világította meg.

Csengettek, majd hangokat hallottam az előszobából. Nem volt kedvem kimenni, de Anyu benyitott a szobámba, és hívott, jöjjenek gyorsan. A nappaliban egy idős néni ült a fotelben, nagyon öregnek tűnt, az arca tele volt ráncokkal. Úgy tippeltem, hogy legalább százéves lehet, de később megkérdeztem Anyut, és azt mondta, hogy még nincs nyolcvan sem. Ezen nagyon meglepődtem. Betegnek tűnt, és fekete kosztümöt viselt, mint aki a saját temetésére készül. Vastag szemüveg volt az orrán, erősen rövidlátó lehetett, ezért nagyon közel hajolt hozzám; annyira közel, hogy éreztem bőrének kámforos illatát, ami a fehér kórteremre emlékeztetett, ahol elaltattak, mielőtt kivették a mandulámat.

A nappaliban két egyforma fekete fotel volt, az egyik szabadon maradt, így leültem. Nem szerettem a tapintását, nyáron ragadt a melegben, mint a vonatfülkében a műbőrrel bevont ülések. Nem figyeltem oda, hogy miről beszélnek a felnőttek, közben eszembe jutott, mit szoktam játszani, amikor egyedül maradtam otthon: megfogom a fotel karfáját, ellököm magam a lábammal, és hátraesem. Nagyot csattan, de ha erősen fogom a karfát, akkor nem esek ki a fotelből. Szerettem volna akkor este kipróbálni, de nem lehetett.

Lopva pillantottam a néniére. Még mindig pihegett, pedig már jó ideje leült a fotelbe. Kért egy pohár vizet, és amikor megitta, felém nyújtotta az üres poharat. Elvettem párnás kezéből, és letettem az asztalra. Apu felkapcsolta a nappaliban az égőket a csilláron. A néni biztosan fontos személy, mert legutóbb ez akkor történt meg, amikor Apunak a testvére, a hadsereg magas rangú katonája jött látogatóba a fővárosból.

Anyu kiment a konyhába, és süteményt hozott az asztalra. Ez is csak előkelő vendégeknek járt. De egy ideig senki sem kóstolta, mintha megfélekedtünk volna róla. Lapultam csendben, egészen addig, amíg a néni rám nézett, és azt mondta, menjek közelebb hozzá, és szeressem. Ettől megijedtem, mert nem tudtam, hogyan szerethetném azon nyomban.

Elfordítottam a tekintetemet a nagy festmény felé, néztem a sziklákat és a patakat, amely átfolyik a szoroson. A patak eltűnik a dombok között, valahol az ég alatt. Ott megnyílik valami. Számolom a köveket a patakban, ugrálok egyik kőről a másikra, ameddig el nem jutok a dombokig, oda, ahol ki lehet lépni a festményből. Ha elég gyorsan ugrálok, idejében odaérek, még mielőtt bezárulna előttem a kijárat.

A fotel kényelmetlen volt, ráadásul Apu felém fordult, és azt mondta, hogy a néni a nagymamám, és nem kel félnem tőle. Ettől végképp megijedtem, mert nem számítottam rá, hogy van még egy nagymamám, akit szeretnem kell; ráadásul egészen más, mint az a nagymamám, aki a szomszéd faluban lakik, tyúkjai vannak, és fánkot szokott sütni. Anyu látta a zavartságomat, és magyarázni kezdte, hogy a néni pár napja költözött a városba. „Így közelebb lesz hozzánk, és meglátogathatod, amikor akarod”, bátorított Apu is, de egyre inkább elment a kedvem ez egésztől. Közben derengeni kezdett, hogy időnként csomagot küldtünk valakinek egy másik városba, és akkor mondták mindig, hogy nagymamának küldjük a gyógyszereket, hogy ne legyen beteg, de sosem gyógyult meg, és mindig kellett neki küldeni az újabb adagot.

Egy pillanatig mindenki csendben maradt. Ekkor a nagymama felém fordult: „Szeretsz?”, kérdezte. Éreztem az arcomon a lehetét, és a szemüveg mögött láttam az apró, szúrós szemeit. Fogalmam sem volt, hogy mit válaszoljak; Apu is zavarban volt, nem tudott egy helyben ülni, türelmetlenül járt egyik szobából a másikba azzal az ürüggyel, hogy valamit át kell hoznia, Anyu pedig a süteményes tányért forgatta az asztalon, egyszer egyik irányba, majd visszafelé a másik irányba.

A nagymama nem szólt hozzám többet, így nem kellett szeretnem. Megkívántam a süteményt, ami az asztalra volt kitéve, de nem akartam venni belőle, nehogy ezzel magamra irányítsam a figyelmét. „Nem hiszem, hogy a nagymamám volna. Ezentúl Znyuznyuska néninek fogom hívni magamban, de nem mondom el senkinek, hogy ezt a nevet adtam neki”, döntöttem el. A beszélgetés egyre vontatottabb lett, így mindenki számára megváltás volt, amikor a néni felállt a fotelból, és a kalapját kérte. Aprókat lépve, pingvinszerű tipegéssel ment ki az ajtón, én meg arra gondoltam, hogy talán élne még sok ideig, ha tudnám szeretni.

AZ UTOLSÓ KARÁCSONY

Már nagyon rég volt, amikor D. bácsi utoljára meglátogatott minket. Ameddig kicsik voltunk, minden karácsony napján eljött hozzánk, mi pedig ünnepélyesen felsorakoztunk az előszobában, és izgatottan vártuk, hogy csengessen az ajtón. Minden alkalommal különös tömjénillat áradt a ruhájából, és barna szemeivel csodálkozva nézett ránk. Hangja rekedt volt, mintha egész nap hangosan beszélt volna. De velünk nem beszélt sokat, csak azt kérdezte meg rendszerint, hogy jól tanulunk-e, közben félszegen mosolygott ránk. Próbált kedves lenni, egyszer meg is simogatta az arcomat, de éreztem, hogy a gondolatai egészen máshol járnak. Elfoglalt volt, kicsit féltünk is tőle, mint minden hatalmas embertől. Megpuszilta a fejünk búbját, majd bement a nagyszobába, ahol a karácsonyfa állt, és betette alá az ajándékokat. Kicsit beszélgetett a felnőttekkel, olyan dolgokról, amiket mi nem értettünk, majd sietve távozott.

Nyilván D. bácsi sosem olvasta az angyalnak küldött leveleinket, és nem tudta, hogy milyen ajándékokra vágyunk. Sokszor még azt sem várta meg, hogy kibontsuk a csomagokat. Sejthette, hogy nem fogunk meglepődni, hiszen minden évben ugyanolyan cukorkát kaptunk, csak a színük változott időről időre. Egyszer a *Mennyből az angyalt* is elénekeltük neki, de szemmel láthatóan nem tetszett neki, alig várta, hogy befejezzük. Talán mert hamisan énekeltünk, ezért még az iskolában is megszidtak, és a következő ünnepségen a leghátsó sorba állítottak minket, ahol nem tűnt fel, hogy csak úgy teszünk, mintha énekelnénk.

Emlékszem, egyik karácsonykor hiába vártuk D. bácsit. Helyette egy idegen férfi jött hozzánk, aki ugyanolyan kabátot viselt, és ugyanolyan illat áradt a ruhájából. Halkan beszélt, mintha attól félne, hogy valaki meghallja. Átadta a csomagot, és el is köszönt. Nagy hó esett azon a télen, a banánok még zöldek voltak, a szekrény tetején tartottuk őket, hogy érjenek, és minden nap csak egyet kaptunk lefekvés előtt. Abban az évben jelentek meg a majmok a városháza épülete körül, de senki sem tudta, hogyan kerültek oda.

Utána már egyszer sem jött hozzánk D. bácsi, habár mindig azt ígérte, hogy jövőre meglátogat. Valószínűleg azért történt így, mert a dolgok nem mentek jól a városban. Minden szürke volt, és rezzenéstelen. Az utcai világítás majdnem teljesen megszűnt. Az emberek megszokták, hogy sötétben

járkáljanak, és már nem tűnt fel nekik, hogy kialudtak a lámpák. Senki sem emlékezett, hogy mikor kapcsolták le őket. Kevesen merészkedtek ki ilyenkor. Az emberek nem láthatták egymás arcát, miközben néha megálltak az utcákon beszélgetni. Halk suttogás hallatszott a sötétből, de az arra járók nem mertek megállni, inkább mindenki továbbsietett, nehogy baj legyen belőle.

Különféle rémhírek terjengtek a városban. Egyesek úgy tudták, hogy D. bácsi beteg, meg fog halni, és már csak hónapjai vannak hátra. Mindenféle betegséget emlegettek, de ebből minden bizonnyal semmi sem volt igaz. Láttuk, hogy továbbra is dolgozik, mert időnként fényképek jelentek meg róla a helyi újságban. Ezeken a képeken mindig mosolygott, és úgy tűnt, hogy minden a legnagyobb rendben van.

Mások arra gyanakodtak, hogy összeesküvés készül D. bácsi ellen. Mondták, hogy csak nagy ritkán hagyja el a házát, és testőröket fogadott. A feszültség elviselhetetlenné vált. Napközben a majmok egyre izgatottabban ugráltak egyik oszlopról a másikra a városháza épülete előtt, de senki sem törődött velük. Rebesgették, hogy emberek tűnnek el nyomtalanul, de senki sem tudott semmi bizonyosat.

Azon a télen már biztosak voltunk benne, hogy valami történni fog. Emlékszem, esténként a felnőttek a konyhába gyűltek, és későig hallgatták a rádiót, de nem azt az adót, ahol hazafias énekek szóltak naphosszat, hanem egy másikat, ahol csak ritkán volt zene. A rádió folyton recsegett, mert a szél elfújta a hullámokat, és alig lehetett érteni valamit. A felnőttek magyarázták, hogy azért, mert az adás messziről érkezik, és ott másképp élnek az emberek. Nem úgy, mint mi. Ezekben az országokban mindig lehet kapni érett banánt, sőt még olyan dolgokat is, amit mi nem is láttunk. Mi viszont nem tudtuk elképzelni, hogy miként lehet másképpen élni, és milyenek azok a dolgok, amiket nem láttunk.

Karácsonykor D. bácsi már ajándékot sem küldött. Ebből jöttünk rá, hogy nagy a baj. Persze korábban is voltak sejtéseink, mert láttunk róla egy felvételt, amin idegesnek tűnt. Azelőtt soha nem láttam ennyire ziláltnak. A haja csapzott volt, hadonászott a kezével, és mondani próbált valamit az embereknek, de a téren akkora zűrzavar volt, hogy senki sem hallgatott rá. A felvételnek hirtelen vége szakadt, és nem tudtuk meg, hogy pontosan mi történt.

A majmok is rosszat sejtettek, mert lemásztak a városházáról, és elbújtak a sűrű bokrokba, majd egyik éjszaka nyomtalanul eltűntek, és azóta sem látta őket senki. D. bácsi halála tulajdonképpen megváltás volt minden-

kinek. Egyik napról a másikra hirtelen minden megváltozott. Hallottuk, ahogy az emberek kivonulnak a térre, nagyon sokan lehettek, mert még soha nem hallottam ekkora hangzavart. A gyerekek felügyelet nélkül csatangoltak az utcán, parittyával lövöldözték egymást, és bújócskáztak a régi tömbházak pincéiben. Egyik osztálytársam mesélte később, hogy találtak egy alagutat, ami egészen a város másik végéig vezetett. De minket nem engedtek ki játszani az utcára, mert egyesek azt terjesztették, hogy D. bácsi szelleme elrabolja a gyerekeket, és megissza a vérüket. Persze, ez sem volt igaz, de mindenfélét beszéltek akkoriban az emberek, mert már nem kellett suttozni, és végre szabad volt bármit mondani.

D. bácsi halálának körülményeit azóta is homály fedi. Sokáig még azt sem tudtuk, hogy valójában lelőtték. Lehetett valami különös a dolog mögött, mert a temetésére sem engedték, hogy elmenjünk. Csupán a szűk család és a legközelebbi barátok lehettek ott. A sírjához is csak később vittek el titokban, és azt mondták, hogy senkinek se áruljuk el a helyét. Egy rossz minőségű, fekete-fehér fényképet mutattak, amint felravatalozva fekszik a koporsóban. Furcsa volt így látni D. bácsit. Azt hittük, hogy sohasem fog meghalni. Nyilván ez másoknak a fejében is megfordult, mert később elterjedt a hír a városban, hogy hazugság az egész, a temetés csak színjáték volt, D. bácsi nem is halt meg, hanem egy távoli országban él, és haza fog térni, miután már lecsillapodott a helyzet. De azóta sem tért haza. Igaz, már nem is annyira fontos, mert sok idő telt el azóta, és eddig már amúgy is meghalt volna.

VAN GOGH SZELFIJEI

Ha Van Gogh van hogy szelfizzen,
arles-i kávézó terasza, Jézussal,
búzamező, akiket ápolt, okított,
talán ritkábban fog ecsetet önarckép
céljából (*háttoldalán keretbe vert
fémfüggesztővel ajánljuk minden/-/kor
falára*), nem ostromol ihlet búvároló
dinamikája összejtbe süllyedt ígéret-
földet, lélekkel szembesített vászon
tengeri ködbe nem merül, írisze
kékjén nem bujkál neandervölgyi
szorongás, járomcsont lankáján
nem izzik vörhenyes lávaszakáll,
jeleznek ciklont homlok, halánték-
fal, orrnyereg hegyláncán, ajkak
éggő ekvátorán, állkapocs délkörén
verdeső ecsetvonások, filléres
festék nem reklamálja tünedező
árnyalatait (*ha nem imponál poszttere,
riposzt erre gyors csere*), nem
pilled paletta ánizsos, kömény-, üröm-
füves abszintmámorba, mikor
kalapkarimán ingó gyertyafénynél
képed el a kép, s egyensúlyra fogad
kóválygó színfoltok váltólázában
arany metszés szimmetriája, nem
kísért dili láz génuszi genomra
szikkadó zöldessárga maszkja,
vértzik át lefülelt eszmélet téboly
fehér arckötésén (*profi dobozolás
légzáró fóliával, amíg a készlet...*),
nem tart végtelenig viszonzatlan
vonzalom, szenvedély epilepsziás

színrohama, csigavonalba csavart
csillagcsóvák csendje, nem rivali-
zálnak napraforgó barna, okker,
arany-sárga napkitörései, üres székek
elszíneződő hiánnyal. Ahol két
barát szelfizik sötét lángú örök-
zöld ciprussal...

BORBÁLA-ÁG

Minden év Borbála napján, december negyedikén, anyám ágakat vág, leginkább a cseresznyefákról, az aranyvesszőről, a birsalmáról, vázába rakja valamennyit, kétnaponként friss vízzel öntözi, a csodát várva, hogy szentestére virágba boruljanak.

Pőcze Borbála, a mosónő jut ma eszembe, karácsony másnapján hunyt el, vázájában Borbála-ág, Attila fiát a vonatkerekek vagdosták, ahogyan ő a cseresznyeágot, kiválasztva a legmegfelelőbbet.

Ha jól belegondolok, ha elszalad velem a ló, József Attila is egy ág, december harmadikán lett öngyilkos, nem a holt édesanyja neve napján, hogy karácsonyra virágba boruljon, dacból, már egy nappal szenteste előtt, megelőzve a síró kis Jézuskát.

SZÉTKENŐDÖTT

Apámról a kalapja jut eszembe, télen-nyáron abban utazott munkahelyére, temetésre meg lagziba is kizárólag kalapban ment mindig;

többször lefújta fejről a szél, a
szomszéd gazos kertjébe, udvarába,
kéthavonta egyszer mérgeződött, hogy
emiatt késte le a korai buszt.

Azt, hogy miért nincs fején a kalapja,
nem lehetett apámtól megkérdezni,
ilyenkor anyám vagy én kereshettük,
annál vaskalaposabb volt, restebb, hogy
átjöjjen elkérni, netán felkutatni,
pedig négy kalap lógott a fogason,
de ő ahhoz ragaszkodott, amiben
elindult, hitte, így lesz kerek a napja.

Amikor kőművesként dolgozott, szép,
barna svájci sapka volt a fején, amit
mifelénk rádiósapkának mondtak,
a kőműves focicsapat kapuját
is abban védte, jó anyám szerint az
állandó sapka- és kalapviselés
miatt hullott ki barna haja, aztán
azért viselte tovább a fejfedőt,
nehogy meglássák kopasz feje búbját.
S amit anyám mondott, tudtam, előbb vagy
utóbb bemondja a Kossuth Rádió.

Apámmal beszélek telefonon, azt
kéri, ha csütörtökön viszem haza,
vigyem el neki a kalapját, mikor
kórházba szállította a gyorsmentő,
nem volt rajta kalap, a régi barnát
vigyem, amit ő a vízpadba rejtett.
Elgondolkodom. Vízpad csak a régi
családi házukban volt, ahol ma az
öccse özvegye lakik. A kérdés az,
melyik házba vigyem őt most, melyikbe?

APOSTOLOK LOVÁN

Olyan ma János, mint a kínai ruha-
csipesz, amivel egy frissen vásárolt
új ruhát rögzít anyja a kötélhez,
hogy tűnjön el a fojtó naftalinszag.

János örömapának érzi magát,
búsnak, csalódottnak és szomorúnak,
akitől a lakodalom után el-
költözik egyetlen szem leánykája.

János lassan lehúzza lábáról
az átázott csizmát, beleszakadnak
hajszálgyökerei, rádöbben, anyja
ötnapi otthonlét után már vágyott

vissza az öregotthonba, nem sírt, nem
is könyörgött, hogy maradhasson, nem is
búcsúzott el senkitől, beleértve
szerető gyermekeit, unokáit.

ASSZERTÍV

A katona százkilencven centi lehetett, mutatóujja a ravaszon, Anna magassarkúban állt előtte, így is törpe, biztos, hogy nem volt a ravaszon, ezt már csak képzelem. Egyik lakásból lehallatszott a veszekedés, nem kelt meg a kalács, vagy valaki félrekefélt, mentőautó suhant az Üllőin, ettől nem hallotta a katona kérését. Megismételné? Megismételte. Ő mosolygott, könnyörögjön, uram!

Nem volt jó ötlet a kupamihályozás, a fehér ikeás könyvespolchoz megy, nem lehet Istenről beszélni, mondta Karl Barth, majd írt egyméternyit. Legalább elfér mögötte a delfines öngyújtó, a vízipipa meg minden, amit Miklós nem szeret, mert ennyi erővel hamutállal is csokolózhatnék, mondja. A patintós Marlborót fél éve beszüntették. A konyhába megy, írni kellene Dávidnak, asszertív mondatokat fogalmaz, feszültséget kelt bennem a köztünk lévő távolság, ez olyan, mint valami rossz popszám, kiveszi a halat a fagyasztóból, akkor inkább megnyugtató lenne, ha végre. Miklós holnap megfőzi a halat, az apja receptje alapján, ahány személy, annyiszor fél kiló. Zaklatott vagyok, amióta nem beszélünk, és segítene, ha, dehogyan segítene. Nyikorog a sütőajtó, kicsap a gőz, langyos tejjel megkeni, folyik a kakaós ostoros oldalán, a sütőajtó újra nyikorog. Még tíz perc.

A rendőrsőn nem értették. Miért kellett ezt, kisasszony, kérdezte a férfi, láthatósági mellényt és szőrös sapkát viselt. Sapka, felpatentolható fülrésszel. A szomszéd asztaltól átszólt a nő, aki bilincsben bekísérte, Kálmán, milyen pizzát kérsz, a nő haja szőke, a tövénél fekete, Songokut, hangzott a válasz, ezek szerint Kálmántól. A nő értetlenül nézett, sonka, gomba, kukorica, mondta Kálmán, és levette a sapkát, majd újra felé fordult, ő a padlót bámulta, nos, kisasszony. Anna a gyűrűjét forgatta, asszonyom, mondta maga elé. Parancsol? Férfijnél vagyok. Értem, akkor miért kellett ezt, asszonyom? Meglepődött a férfi hangján, nem elítélő vagy számonkérő. Őszintén kíváncsi. A testtartása is ezt mutatta, teljesen felé fordult, a szemébe nézett, az egyik tenyerét látta, a másikban a tollat tartotta, a maszkot nem vette le, de azt ő sem. Azon gondolkozott, hogy melyik maszk van rajta, csak hirtelen felkapta, amikor behozták. Vagy öt maszkot tart a zsebében. Remélte, az eszefés, és nem a donaldkacsás, az is sárga.

Ritkán szív, akkor Marlborót, az utolsó szálát ünnepnapra tartogatta, nincs hamutál a lakásban, a mécesstartót használja, olvassa a gravírozást, Gott wollte, dass du einmalig bist. Elpakol a gázrőzsákról, hiányt ébreszt bennem, hogy nem vagy része az életemnek, mifélett?

Nem tudta, mit reagáljon a rendőr kérdésére, mit mondhatott volna, hogy unatkozó háziasszony?, pillanatnyi elmezavar?, vagy hogy feszültnék érzi magát, mert nem tud kapcsolódni Dávidhoz, és ez itt egy kétségbeesett próbálkozás. A kérdés is baromság, hogy miért kellett, nem kellett, lehetőség volt rá, mert Miklós csak másnap hajnalban jön haza, levitte a kutyát az anyjékhoz, meg a kupamihály se kellett volna este, egy unicum az eszpresszóba, ő kettőt öntött bele, dupla kupamihály, a kávétól az erek tágulnak, és különben sem gondolta, hogy a rendőrségen fog kikötni. Talán az asszertivitás miatt, válaszolta, Kálmán az íróasztalra ejtette a fémvázastollat. A donaldkacsás volt persze.

Meleg vizet ereszt a kádba, és a vízforralóba is, később hozzáönti. A cigisdobozra pillant, a dohányzás halált okoz, szokjon le most. *Átkozd meg az Istent, és halj meg*, Jób felesége nem asszertív.

Kifejtené? Mit? Kálmán számára nem volt egészen egyértelmű. Így mondta, nem egészen egyértelmű, hogy mi köze az asszertivitásnak ahhoz, hogy maga maszk nélkül nyolc után az utcán sétál, és többszöri figyelmeztetés ellenére sem hajlandó együttműködni. Nem válaszolt, arra gondolt, hogy ezt a kifejezést használta a gépfegyveres katona is, kérem, asszonyom, működjön együtt, pontosabban így fogalmazott, mindannyiunk érdekében kérem, hogy működjön együtt, higgye el, számomra is megterhelő ez a szituáció, megkönnyebbülnék, ha együttműködne a hatóságokkal. Kérem.

Becsukja a fürdőszobaajtót, a konyhába megy, bekapcsolja a vízforralót.

Szóval azt akarod, hogy engedelmeskedjek, válaszolta a katonának, és szemtelenül mosolygott. Szereti nézni, ahogy erre a szóra tágul a férfiak pupillája. A katona nem tehet semmiről, hónapok óta járja a környéket, a lakótelepi csoportba naponta több képet posztolnak róla, katona jobb profilból, katona bal profilból, katona felülről, katona hátulról. Becézgetik, Góliát, Télkatonája és Philoktétész. Utóbbi a Lobogó utcai görögstanár kommentje a kép alatt. Egyik este mutatta neki Miklós, hogy lájkolja, legalább ti, bölcsészek, tartsatok össze. Találgatják, hogy mindig ugyanaz-e, vagy többben vannak, hogy mi van közte és a rendőrnő között. Mindig akad, aki elmagyarázza, hogy csak a rendőr intézkedhet, ezért sétálnak együtt, mire egy másik reagál, hogy tényleg?, pedig én azt hittem, hogy a felesége.

Kiveszi az ostorost, a gáztűzhelyre csúsztatja, felszisszen, szájába teszi az ujját. Kockás konyharuhát keres, hogy letakarja a tepsit, nem kockás, négyzethálós, de ilyet senki nem mond.

Az asszertivitásnak?, kérdezett vissza, asszonyom, mi lenne, ha mondana valamit, higgye el, én sem szeretném itt tartani. Most mondja el, hogy Dáviddal két hónapja összeveszték, kínos az egész, messenger-beszélgetés, a három pont sokáig hullámozott, ez sosem jelent jót, mindig ez a vége, Dávid úgy érezte, hogy számonkéri, hogy behódolt a rendszernek, ő ezt nem mondta, bár tényleg behódolt, ezt Dávid is tudja, állami fizetést kap, esténként *Az ötödik pecsétet* olvassa. Nem vállalta a konfliktust, elkente, hogy nem gondolja, az elvek nem számonkérhetők, meg hogy ő így is Isten gyermeke. Gondolta, azt mondja, hogy testvére, mármint a Krisztusban, de az perverz lenne, még mindig kívánja. Két éve tüntetni járt, most nem mehet a pozíciója miatt, de hisz abban, hogy felelőssége van, ő tanította a katonákat asszertivitásra, ezt mondta, pontosabban, írta.

Hogy röhögött Miklós, amikor elmesélte neki. Kávéztak, ő az asztalfőn ült, Miklós meg mellette, egyik kezét az ablak felé nyújtva, távolba révedő tekintettel, hát igen, mi lesz velünk a Weiss Dávid nélkül, aki tüntetésről tüntetésre a leendő gyerekeink szabadságáért küzdött, de fő a felelősség, amit magára vállalt. Elképzelem, ahogy az idegen hadsereg felsorakozik a miénkkel szemben, gyalogság, lovasság, tüzérség, a Weiss Dávid odasétál, megvakarja a fejét, jaj, fiúk, most miért kell ezt? Vagy várj, nem is. Azt mondaná, nagyon csalódott vagyok, fiúk, hogy idáig fajult köztünk a konfliktus, Miklós a mellkasához húzta a kezét, szomorú arcot vágott, ő szörcsögve nevetett. Hogy lehetsz ekkora bolond, hozzácsapta a szalvétát. Miklós folytatta, biztos, azoknak is van egy félhülyéjük. Ezek ott elbeszélgetnének, minek ide felfegyverzett hadsereg, ha itt van nekünk a Weiss Dávid. Aljas vagy. Lenyelte az utolsó korty kávé, összeszedte a csészéket, Miklós az ölébe húzta, tudom, hogy ezzel vége a romantikus korszaknak, csalódtál, de lehet, rájött, hogy neki is meg kell élni valamiből, és talán végre élhetnénk a házasságunkat Dávid nélkül. Nem a pénz miatt, legalábbis azt mondta. Akkor?

Erre a kérdésre nem tudok válaszolni, mondta a rendőrnek. Azt ugye tudja, hogy éjszakára benntarthatjuk? Közben megérkezett a pizza, Netpincér, érintésmentesen kérték, mégis behozta, halkán szólt a rádió, ismerős Demjén-szám, szerelemből buktam el, vagy mi, de nő éneklő, emlékszik a csajra, hatalmas metszőfogak, az anyja szerint ki tudná harapni a pókot a sarokból. Sorolja a tantárgyakat, hogy súgták neki a megoldásokat, de hát

a szerelem. Kálmán a zsebében hosszan kotorászott, csak kétszáz forint, az tíz százalék, mégis kevésnek tűnik, a szőke kiegészítette ötszázra. Kálmán leült. Nos? Asszonyom?

Rágyújt. Lassan beülhet a kádba. Csörög a telefon, a megyei körzet-számról tudja, hogy Vali mama az. Sosem menti el a számát, így szokta meg, nem az ő mamája, Vali mamának csak egy fiúunokája van. Szia, kislányom, nem zavarok, kiabálja a telefonba, mintha három megyét kellene átordítani, nem, Vali mama, nem zavar. Hogyhogy ilyenkor? Történt valami? Nem tudok aludni, mesélj, mit mondasz holnap? A mécsesstartóra pillant, igen, arról fogok beszélni, hogy Isten azt akarja, hogy egyediek legyünk. Na, jól van, kislányom, gondoltam, elmondom, mit vettem nektek karácsonyra. Mit vett nekünk? Egy nagy fatálcát, amihez tartozik hat kicsi fatányér, grillezéshez jó lesz, ugye? Tudja, Vali mama, mi a harmadikon ritkán grillezünk, a fatányérok meg nehezen tisztíthatók. Tudom én azt, kislányom, de gyönyörűen becsomagoltattam celofánba, szép kis rózsaszínű masnit tett rá a Marikám, az Ilonka lánya, tudod, most ő dolgozik a virágboltban. Nem ismerem. Dehogynem, az Ilonka lánya, aki a szomszéd Pista bá nővére, a fia, a Foltos Józsi a közértben dolgozik, a fényképésszel szemben. Tudod, hatalmas anyajegyek vannak az arcán meg a kezén, az egész teste foltos annak, szerintem még a, persze, Vali mama, tudom, az Ilonka néni lánya. Igen, szóval arra gondoltam, ha meghívnak titeket nyáron grillezni Miklóskám kollégái, ezt elvihetitek, azt ott hagyjátok. Mutató ajándék, de nehezen tisztítható, nekik meg jó lesz. És milyen napod volt?

Most mesélje el, hogyan könyörgött meg hazudozott a rendőrnek? Kérem, ne tartson itt, holnap, tudom, válaszolt Kálmán, holnap szenteste, gondolom, szeretné a családdal tölteni, szóval, mondjon valamit. Valamit tényleg kellene, holnap prédikál, mit mond a gyülekezetnek, bocsánat, dutyiban vagyok, benntartottak, mert nem jutott eszembe semmi, Jézus megszületett, áldás, békesség. Ezt nem lehet. Kálmánra nézett, elnézést kérek, kicsit zavarodott vagyok mostanában. Mi a zavar oka? A rádióra nézett, elbuktam, összetörtem attól, hogy elbuktam, pontosabban megbuktam, vizsgaidőszak, és sokat segítene, ha kipihenhetném magam. Elengedték.

Csengetnek. Nem történt semmi érdekes, ajándékokat csomagoltam, de Vali mama, le kell tennem, Vali mama még beszél, amikor kinyomja, kattan a zár, a fény beszűrődik az előszobába, a szemölcsös nő áll a rács előtt, közvetlenül alattuk laknak. Mondja, kérem! Csepeg a víz a plafonból.

BETONTAKARÁS

– CSÓKÁK ÉS TILTOTT SIMOGATÁSOK –

m.vásárhelynek

a poklos gyerekgerinc turkálnak benne a démonok
nem iszap az csak csontvelő
bordái átfonnak engem is egyik oldalán én lakom
a másikon is én lakom
medrében gyűl a hordalék bőrízomtömlő nyálkahab
jégárral érkezett állatok kopasztott baromfi
dús tetem
a folyót hídpillér fésüli gyűl a lefejtett tolla is
bőrét tapossák kis legyek pépesre zúzzák a hasfalat
hogyan felszínre törjön a friss tojás

szemben a folyásiránnyal mint apák torkán
úgy akad itt minden
bomló verébcső biciklikerek
köpnek erre a gerincre és sajnálkoznak
ki fogja megszabadítani a kőzetlisztől
de nem iszap ez csak csontvelő
majdnem kiszáradt őslakos melyet nem táplál semmi sem
elfedni akarják csontjait betonkeményre írni át
betonbőrt akarnak húzni rá eltüntetni a földbe
hogyan végleg sötétben folyjon el
lezárják végre és ennyi kész
eltűnik innen a húsliget és kinőhet róla fűcsomó

Ó, ARGENTÍNA!

Englerné, magának tulajdonképpen nordikus feje van, mondja Janicsay grófnő.

Ebben a pillanatban villan a neon, ettől kezdve egészen halvány fényt ad. Elképzeltetően hamarosan kiég, az ápolók a csövet majd felszúrják a kardvirágok közé a kishegyi öregotthon virágoskertjében. Nem tudom, mi van, talán zárlatos a 36-os szoba.

A tükör előtt fésülködő Englerné arca egészen elhalványul, kezében a fésű a tarkója táján megáll, gondolom, nem érti, mi történik. Mély szemgödöre köré avas árny kenődik, itt lakó idős hölgyekre ódon falakból kinyúló, azonosíthatatlan árnyak kezegetnek fel olykor egészen elképesztő sminkeket.

Az épületből a múlt szaga árad, a mozdulatlanságé, ami bizonyos értelemben közelebb van a halálhoz, mint az élethez. A halvány neonfény a maga maradék erejéből nem képes alászállni a nő szemgödrének mélyébe, látni, hogy nagyon is offenzív, majdnem erőn felüli tekintet tör kifelé, ami némileg kisegíti Englernét a végképp leírtak, a már nemlétezők közül. A nemlétezőket elfelejtetteknek nevezzük, csakhogy, nem is hinnénk, Englernére még emlékeznek. Lassan, mint rozsdás csavar a menetben, nyikorogva, nagyon lassan, szédülést kivédő óvatossággal fordul az ágyban fekvő felé: hogy érti ezt, grófnő?

A gyűlölet, gondolja Englerné, mielőtt a grófnő megmagyarázná. Akár igaza is lehet, a kölcsönös megvetés, az utálat, a kiöregedett élet, értelmetlen küzdés a legócskább szürke hétköznappokkal, némi életkori, értelmi, életviteli különbség felhossa a rossz érzelmek együttesét, ami évek óta ott bujkál a kastély falain belül. Mi hallgatunk róla, hogyne hallgatnánk, de teljesen nyilvánvaló, hogy a kastély mindennapi társlakója a paranoiás nyugtalan-ság. Azért nincs nagy baj, mondanám mielőbb, akár mint máshol, be lehet tartani itt is a beteges gyűlölködés emberi mértékeit. Szerencsésebb eset, ha némelyik beutaltban egyesül a felbőszült vad és a vadász: előbb-utóbb kisül.

Germános. Tisztára germános, folytatja megjegyzését a paplanával birkózó, meglehetősen szíjas, lila hajú úrinő. Nyilvánvalóan festve, mintha a kastély alatti lapály őszi kikericsmezejét kente volna fel. A grófnő tömény lila hajáról az alkalmazottak körében megoszlanak a vélemények. Jó részük szerint az idős asszony lila haja az időskorú elhülyülés nyilvánvaló jele, a

megengedőbb része pedig azt mondja, miért, hol írja elő, hogy festett lila hajjal csak negyvenéves hölgyek bombázhatnak. Úgy tudom, az ápolónők előre szólunk, drága grófnő, szívesen megfestem a haját, de csak nekem szóljon! Ilyenkor belenéznek Zseni néni pénztárcájába, csak amennyi jár, drága Zseni néni, mondják, csak annyit veszek ki.

Felültetik, körülrakják párnával, majd lassan, visszafogottan megbogarászák a dimbes-dombos koponyáját, ízületi dudorait, amit ő majdnem-hogy plebejusi módon, állat kiszikkadt mellére eresztve, teljesen elernyedve élvez. A vén banya, mondják a hajfestésről lemaradt ápolónők, miközben szkizoid élenkségű szemekkel leskelődnek be a folyosóról. Csakugyan, sokszor elbeszéltek, minek neki ez, mármint a hajfestés, mert Janicsay grófnőből már soha nem lesz szép, fiatal és vonzó nő, de hát az ésszerűségnél mindig erősebb az ösztön, ami az idő múlásával egyre követelőzőbbé válik. Elmondhatom, mindenekelőtt Zseni nénit látva, a miénkhez fogható szociális intézményben ez a féle követelőző ösztön mindeneknél hangsúlyosabban jelentkezik.

Hajfestés közben az alkalmazottak nézik, ahogy a grófnő ültében imbolyog, milyen gyáva ember az, aki nem akar azonnal összeesni, a szájából kifolyó rumos csokival elolvadni végképp, hanem inkább örökké támolyog, imádja a pórnép göcsörtös ujját a fején babrálni. Ilyenkor az ijesztően sovány, beesett, hamuszínű arca még félelmetesebbé válik. Amikor idekerült, az ápolók rettegve pillantottak félre. Jesszusom, mondták, nem e világból való.

Délidőben segédkezem, beszólok a félig nyitott ajtón: Englerné, ebéd!

Menjen, Englerné, mondja utánam a grófnő, aki véletlenül sem szólna ki a száján, menjen, Potyi drága, mert kihűl az ebéd.

Van, amikor azt gondolom, Englerné tulajdonképpen nem is Englerné, vagy ha úgy tetszik: Potyi néni talán nem is Potyi néni. Nem az, hogy Vencel ápoló mindenféle gátlás és csepp tisztelettudás nélkül feszt lepotyizza Engler Apollóniát, mert mit várhatunk egy szakképzetlen felcsertől, mint inkább az, hogy intézményünket alaposan felforgatja az a telefonos bejelentkezés, ami azt a korábbi feltételezésemet erősíti, hogy Potyi néni tulajdonképpen nem is Potyi néni, itt valami orbitális tévedésben vagyunk. Noha itt mozog a szemünk előtt, néha megkockáztatom, lehet, Potyi néni nincs is.

Először is úrinőt nem szokás (mi az, hogy nem szokás?), nem lehet Potyi néninek becézni, mert azonnal kikérne magának, de mivel lehet, Potyi néni nem is Potyi néni, nincs amiért kikérje magának. Szerintem ha Potyi néni

kollektív jóindulattal legalább Póli néni volna, neve kétségtelenül imponálna neki, de ennél is szebb, illőbb lenne megszánni keresztneve egészével, vagyis Apollóniának szólítani. Tudomásunk szerint tekintélyes középpolgári család egyetlen életben lévő tagja. Első hét év után a szebeni orsolyák, német gimnázium, valamiért félbemaradt bánáti gyógyszerészet, majd Pozsonyban zenepedagógiai tanulmányok, ilyesmik. Kétségtelenül szeretettel és meglepéssel hallaná az intézményi személyzet szájából, hogy drága Apollónia néni, tessék az ebédlőbe fáradni, ma tejfölös krumplicelevessel és somlekváros hígpalacsintával készültünk! Tessék a járókába kapaszkodni, kedves!

Az viszont beláthatóan zord, prolisan goromba hangnem, amikor azt mondják az ápolók, vigyázzon, Potyi néni, nézzen a lába alá, különben fellöki a bilit. Az asszony ilyenkor értetlenül nézi az ápolót, finoman meg-rándul a szája sarka, halványkékből erőteljes lilába mennek át a halvány arcát behálózó erek. Mint magasból nézve, fővényes érterület, gyenge vizű csatornákkal. Vencel ápolóra pedig megkülönböztetően gyűlölködő tekintetet vet, aki, ha észreveszi magát, azonnal javít a szituáción: vigyázzon egy kicsit, Potyi néni, emelje fel jobban a lábát, az ágytálat ne tessék fellökni. Van, amikor mégis, mindjárt undorító bűz keletkezik, de nem terjed túl a realizmus illendő határain. Zseni néni, a grófnő általában nem észleli, mert ő a realizmus illendő határán permanensen túl van, másként szólva: lebeg.

Hát persze, Englerné hiába tesz panaszt a főnökségen, hogy a személyzet folyamatosan elhanyagolja őt, szemben Zseni nénivel, akinek rendszeresen kihozzák a vasalt és illatosított ágyneműt, a kispárnát minden reggel a feje alá igazítják, sőt, még azt is megteszik Zseni néninek, hogy elszaladnak a kioszkig, ha rumos csokoládét hoz a kioszkos. Englernét zavarja a nyilvánvaló és megalázóan szembetűnő megkülönböztetés. A rumos csokoládé pedig rendkívüli idegállapotba hozza, tudja, valameddig nem lesz nyugodt perce, miközben kénytelen elnézni, hogy Zseni néni átellenben falja a rumos csokoládét, többet is bezabál, mint amennyit kellene. Szerinte a lila fejű szobatársnő tajtrészegre szívja magát rummal, előbb hajdani slágerekbe kezd, aztán visít, mint az undok denevérek a barokk magtár padlásán, majd elemelkedik az ágyától, és egyszerűen lebeg. Ezt csinálja utánam, szól a grófnő ilyenkor Englernéhez, de hát ő el van hülve, meglepetésében kiáltani sem bír a személyzet után, jöjjenek, mert Zseni rendkívüli képességekkel rendelkezik. Tehetetlenül kell végignéznie, hogy a szobatársnő lebeg. Anélkül teszi azt, hogy mozgatná legalább lebenyes karjait, mint valami ázott, kivénült varjú a hajdani uradalomhoz tartozó kápolna

lidérces tornyában. Ilyen ez a hely, engem már jó ideje hidegen hagy, nem tölt el semmi metafizikai borzongással.

Mindenesetre mindenkit meglepett egy férfi telefonos bejelentkezése, mert eddig Englerné három leányáról tudtunk mindösszesen, mármint kor szerinti sorrendben Helgáról, Olgáról és Getáról. Az asszony a lányairól keveset mesélt, viszont a fiairól nem tudtunk, nem emlékszünk, hogy egyszer is szóba hozta volna őket, esetleg valaha is felkeresték volna anyjukat öregotthonunkban. A lányok sem gyúródtak, Vera nővér úgy emlékszik, egyszer-kétszer, ha. Ezek szerint kihagy az idős hölgy emlékezete, sőt súlyosan kihagy, hogy fiairól szót sem szól, aminek a mi szemszögünkből tulajdonképpen nincs is jelentősége, mert a mi öregotthonunk nem egy családfakutató intézet.

No igen, így már el szabad képzelni a népes családot, amint a medgyesi polgári ház alpakka-hús ebédlőjében testületileg ülnek vasárnap délelőtt, evangélikus istentisztelet után, jó polgári ízléseknek megfelelő miliőben, asztalfőn birodalmi egyenruhájában dr. Karl Engler orvos alezreddessel, felmenői ágon neves erdélyi szász patikuscsalád volkbundos sarjával, aki a keleti frontról sokszor gondol népes családjára, sok tábori levlapot ír, ha pedig teheti – frontszolgálati érdemeire való tekintettel –, viszonylag gyakran hazalátogat.

Tehát Hugó, Karl, Wilhelm.

Tudomásom szerint ilyen előre bejelentkezős szabályokat csak a mi intézményünkben, a Janicsay-kastélyban berendezkedett öregotthon ír elő, azért, hogy akárki lássa, változhatnak idők, rendszerek, rendnek, fegyelemnek kell lennie, lazításnak jele se mutatkozhat. Csak akkor volt kis elbizonytalanodás, fegyelmi lazulás a kastélyban, amikor híre kelt, hogy a jönnek a grófok, visszaveszik államosított kastélyukat, viszont birtoklási jogfolytonosságot bizonyító okiratot nem tudtak felmutatni, különben az összes demenciás, parkinsonos, Alzheimer-kóros öreget szétszórják a mi öregotthonunk presztízsét megközelíteni távolról se képes otthonokba. Nem beszélve arról, hogy az alkalmazottakat szélnek eresztenék, köztük kedves Vera nővért, nyilvánvalóan engem is.

Az arisztokrata család külföldön élő képviselői annyit tehetek mindösszesen, hogy Zseni nénit, a família oldalági leszármazottját beköltöztették a család hajdani kastélyába, ő pedig így teljesen magára maradt, de hiszen Dél-Amerikából nehéz lenne sűrűn látogatni, akárki beláthatja.

Zseni néninél nem okozott különösebb törést az előbbi rendszerből átörökített rendtartási szabályzat, sőt, nem is úgy viselkedik, mint ahogy a

kastély hajdani nagyasszonyának illene. Hajlok arra, mentálisan már nem képes felfogni, élete végén hol, miféle szociális elbánásban részesül. Mindösszesen annyi, talán arisztokratikus beidegződésnek köszönhető, hogy Zseni néni Englernén kívül egyáltalán nem mutat érdeklődést az otthon többi lakója felé, mereven elzárkózik tőlük, úgy érte: üvölt, ha a kastélyonthon 6-os számú szobáját más beutalt kívánná felkeresni. El nem tudom képzelni, mi táplálja Zseni néniben azt a horrorisztikus hangerőt, Vera nővér elképzelhetőnek tartja, hogy a kastély masszívan elfalazott kriptájában nyugvó Janicsay-ősök összeadott hangja tör fel a repedéseken. A nővér azt is mondja, a grófnőnek kezelhetetlen szociálpátiája van, aminek egyik kevésbé agresszív tünete, hogy körmével állandóan megbontja a falra kent olajfestéket, és egyre nagyobb darabokat piszkálgat le róla. Zseni néni meggyőződése, hogy idegen országok térképét bontja ki, ha megmutatom néha magam, legtöbbször azzal fogad, nézze, kedves, nézze csak, mert hiszen ez Argentína!

Igen, a telefon hosszasan kicseng, mintha jelezni kívánná, tessék kérem várni, legyen türelemmel a vonal másik végén. Öregék otthona, a mozgás szinkronban van az öregotthon lényegével, csak lassan, türelmesen és elegáns kényelemmel szabad. Nem úgy van az, hogy azonnal felkapjuk a kagylót, és belemondjuk, kérem szépen, ez a kishegyi szociális öregotthon, tessék!

A vonal túlsó végén pedig belemondják: itt Engler Hugó, hétvégén anyánkat, dr. Karl Englerné született Kirschner Apollóniát szeretnénk látni! Erre Vera ügyeletes és az Englernéért felelős nővér csak bambán bámul maga elé, pillanatot kérek, mondja, emlékezetében szobáról szobára megfuttat valamennyi gondozottat, rám pillant, súgja, özvegy Englerné, én pedig hümmögök, Englerné, Englerné, futnak a képek a fejemben, gondolom, a Vera nővér fejében is így futnak.

Kedves uram, ilyen nevű nőszemélyt mi nem tartunk nyilván, s ha nem sérteném meg, tisztelt Hugó, jól mondom, ugye, Hugó, talán tévedés van a dologban, édesanyja elképzelhetően más otthonban van elhelyezve – és vág a szemével felém.

Szerintem le is van tudva a dolog, szeretem, ha ilyen csinos asszony mindközben vág a szemével, kifejezetten nekem, mire Vera nővérnek hirtelen felborzolódnak a tekintete, dühösen néz maga elé, szemöldökei összekuszálódnak, mert begorombult szöveget kell hallania: asszonyom, ilyen nincs, magácska hülye vagy szórakozott! Megbocsásson, kérem, lapozza át figyelmesen azt a rohadt nyilvántartást, jegyezze be, hétvégén ott lesz Hugó, Karl és Wilhelm! Megértette?

Ilyen helyzetben mit mondhat az ember, értettem, hebegi el Vera nővér, nézi a kagylót, mi legyen vele, vágja a földhöz, tegye óvatosan vissza a megkopott villára, mert a mi öregotthonunkra technikai kommunikációs lemaradás jellemző, egyébként hol nem. Esetleg sírjon, mert őt ebben a kurva kibaszott életben még nem hülyézte le senki, jön, hogy megfojtsa, de kit is fojtson meg ebben a rohadt személytelenségben. Én csak szánalommal nézem Vera nővért, mert egy portás mit tudna mondani ilyen szituációban... Szerintem nem kell mondani semmit, s ahhoz is tartom magam. Csak aztán jövök rá, hogy a keresett asszony Póli néni lesz, ahogyan én tiszteletteljesen szólítani szoktam drága Englernét, s mondom is Vera nővérnek.

Vera nővér a homlokára csap, jaj, persze, a Potyi néni, nagyon hálás nekem, mondja, viszi is az értesítést drága Englernének, hadd tudja, hogy vendégei lesznek. Legyen felkészülve, mert ebben a korban a legcsekélyebb meglepetés is beláthatatlan következményekkel járhat, örömguta, ilyesmi, kivált hogy özvegy Englernét rég vagy egyáltalán nem látogatták, mióta a mi öregotthonunk lakója. Legalábbis a mi gondosan vezetett nyilvántartásunk szerint nem.

Jövök egy islerrel magának, mondja Vera nővér. Elszalad a kioszkba, tényleg jön egy islerrel, hiába háritom, ne foglalkozzon, kedves Veronka, mert ő mégis. Ettől a pillanattól fogva egyáltalán nem tartom kizártnak, egy islerrel is kezdődhet valami, de most ebben a pillanatban ilyesmire gondolni sem merek, amikor özvegy Englerné körül történő dolgok így felpumpálják drága Vera nővér idegeit. Ettől eltekintve, vagyis nem eltekintve, mit mondjak, váratlanul ér a meglepetés, mármint Vera nővér islere, próbálom hűteni magam, valamiképpen legyűrni izgalmamat. Hogy valamelyest rontsak a magam felhevült érzéseim, előbb azt gondolom, pontosabban valószínűsítem, hogy Vera nővér tulajdonképpen nem is vág a szemével, tehát kacsintásról szó sincs, nem kell mindent készpénznek venni. Annak tudatában különösen nem, hogy Vera nővér korábban panaszkodott, szürkehályoggal fogják műteni a szemét. Mielőtt felajánlanám, hogy engedje meg, legyen oda-vissza kísérője, megnyugtató, nem kell megijedni, mindösszesen hatperces a műtét, lézer, úgyhogy már aznap elhagyhatja a klinikát mindenféle segítség nélkül. Viszont ha mégis ragaszkodnék hozzá, neki semmi ellenvétele nincs. Szemüvegét megtarthatja, de nem feltétlenül. Ami pedig a szemhéja rángását illeti, azt a rostok elhalása okozza, hogy elmúlik-e, szerinte nagyon is kérdéses, de hát mit mondhatnék neki, elmúlik az, meglássa, kedves.

Utóbbi jelzöt valahogy szándékom ellenére nyomatékkal ejtem, elpirulok, s egészen biztató, hogy Vera nővér arca is a korábbi mattosnál sokkal fé-

nyesebb, majdnemhogy kigyúl. Ha nem kifejezetten kacsintásról van szó, úgysem járunk a dolgok lényegétől messze, gondolom, mert Vera nővér szemhéja akkor szokott rándulni, amikor valamitől váratlanul izgalomba jön, úgyhogy a dolgoknak ezen része túl is van beszélve.

Drága Vera nővér szépen, óvatosan, az ágy peremére ülve, Vera nénit felsülgetve az asszony tudomására hozza, hogy hétvégén vendégei lesznek, lesz fürdés, a megengedettnél hosszabb körmeit visszavágja szép szabályos formára, mondja a nővér, mire Englerné váratlanul felcsattan, mint egy berúgott ajtó: ebben a rohadt hűgyszagban ő nem hajlandó a gyermekeit fogadni, hiszen nem tudnák elviselni, hogy anyjuk közönséges, talán átlagon aluli szegényotthonban kénytelen tölteni hátralevő éveit. Nézze, Vera nővér, Zseni grófnő milyen jól elvan látogatók nélkül is!

Megjöttek, itt vannak, szól Vera nővér eléggé izgatottan, mihelyt résnyire félrehúzza a rézdróton szaladó vadonatúj gézfüggönyt. A szóban forgó islerezést követően lett a portásfülkének gézből varrt függönye, én pedig jövőt firtató izgalommal igyekeztem megállapítani, Vera nővér izgalmi felfokozódása egyáltalán visszaigazolja-e az orvostól kapott diagnózist, ami lehangolóan közönséges lenne rügyként megpattant érzéseimre nézvést, ha pedig nem, akkor kétségtelenül messzemenő következtetéssel kecsegtető kacsintásról van szó, amit a dolgok természete szerint megint csak kezelni kell, természetesen.

Három szőke férfi, Hugó, Karl, Wilhelm.

Finom férfiak, bár nem tudom, nyaki gerincservtől vagy nordikus származásukból kifolyólag merevek, mintha égő gyertyákat tartanának maguk előtt szélben, feltételezem, csak a cipőjük orrát látják, tolatnak befelé, egymás mellett gondosan kimért távolsággal, szótlánul, majdnemhogy mogorván, nem néznek se jobbra, se balra, mint akik maguktól tudják az utat, ami a fagyalbokrok között vezet hátrafelé a kastélykertben, ott áll vagy három szál erősen távolságtartó lucfenyő, egyáltalán nem vesznek senkiről tudomást, talán mindössze Zseni néninek hullatnának tompán puffanó gyümölcsöt, annál lazább a szomorúfűz, rázza a hosszan lenyúló fürtjeit, mindegyre küld villanást, ha a szél szédületesen pergeti ágától elszakadt levelét, Geta, a festett vörös, nyújtja a kezét Vera nővérnek, Englerné elbeszélése alapján ő az, akinek be nem áll a szája, kérdezetlenül mindenről sokat fecseg, nincs benne csöpp családi titoktartás, talán még kurva is, festett egyszer Englerné a lányáról eléggé szokatlan képet, folytatva, hogy annak a nőnek perverznek, kurvának kell lennie, aki fejjállásban is képes, de nem fejtette ki, hogy ezen állítását mire alapozza, és akkor is rángott kedves Vera nővér szemhéja,

amikor kigyúlva, a röstellkedés legcsekélyebb jele nélkül mesélt Geta feltehetőleg megkukkolt pozíciójáról, továbbá rosszindulatú, fősvény, acélszíjas zalsburgi galuskával, máskor közönséges nudlival tömte meg Englernét tikkadásig, arra számítva, hogy az anyós torkán akad a nudli, óhatatlanul megfullad, mesélte Engler Apollónia, így aztán az intézet valamennyi beosztottja Getára leginkább kíváncsi; ez a beszéd, mondják a férfiak az ablakrácsok mögött, csettintettek hozzá, vágnak a szemükkel, valamiféle nyersen kimondott férfiúi ösztönökről, másként szólva a megdugás esélytelen vágjától cseng a folyosó, érdekes, ilyenkor a falak is felélednek, nem isszák be, amit be kellene inniük, ami pedig a másik két Engler-lányt illeti, róluk a figyelem, mint a kastély falán megülő meleg napfény, a kelleténél gyorsabban lesuvad, mit mondjak, nem azok, akik után okvetlen megfordulnának a férfiak, mindenesetre izmosan kötött, kemény arcú nők, ami vízililabdázó vagy teniszező hölgyek arcára jellemző, bár nem tudunk arról, hogy a lányok sportoltak volna valaha, ilyesmit soha nem emlegetett Englerné; látom, fegyelmezetten követik Vera nővért, bár idegenvezetésre szemlátomást nem tartanak igényt, Geta előre jelzi, valamennyiüket teljesen hidegen hagyja a kastély múltja, úgy a hajdani arisztokraták is, Vera azonnal Zseni nénire gondol, meglehet, kínos lesz a vizit, bár igaz, a grófnő soha senkinek nem szokott előhozakodni származásával, se lila hajáról, se különleges képességeiről nem beszél, aztán, említettük, Zseni néni egy személyben annyira távolságtartó, mint együttesen a három lucfenyő, kiváltképpen, ha lebegő kedvében mutatkozik; az Engler férfiak teljesen szabályos, hamuszürke arcot prezentálnak, senki sem tudja, melyik a Hugó, melyik a Wilhelm vagy a Karl, fogadásba se mernénk belemenni, egyszerűen nincs fogodzonk, mindegy is, minek is, legyen annyi elég, hogy igenis, germános, magas, szikár, fagyalbokrokat meghaladó fizikumok, jól megnézhvén őket azért egyáltalán nem állítanám, hogy nordikus fejük van, mert mitől nordikus koponya egy erdélyi szász ember feje, lehet, hogy éppen szudikus, ha ebből az észak-erdélyi kastélyból nézzük antropológiájukat, elképzelhetetlen, honnan veszi ezt Janicsay grófnő; már mindjárt el is tűnnek, elnyeli őket a kastély nagy boltíves bejárata, bezzeg más látogató belépés előtt mély lélegzetet venne, mímélne egy kis meghatódást, mert elvárná a história, felpillantana esetleg a kastély homlokzatára, hol van az a címer, de itt nincs címer, leverték, nagy kopott luk, a lukon kőműveskalapácsok nyoma, mint egy feldobott ócska, mindenkitől levetett medalion, a lépcsők is kopottak, mélyen öblösek, mint hajdan félbehagyott mosdókövek, mennek lehajtott fejjel fel az első emeletre, mint egy fáradt küldöttség, elől Vera nővér beszél hozzájuk, nem érteni,

miről, a hölgyek bólogatnak, mintha értenék, meggyőződés, egyáltalán nem ott jár a gondolatuk, hanem néhány lépéssel elébb, megelőzve Vera nővér minden felkészítő leleményét, már megadóan, bűnbánattal tűrik anyjuk szúrós tekintetét, hallgatják a szemrehányást, hogy, ha majd nem leszek, a tíz körmötökkel is, a hölgyek pajzsként védik a férfiakat, mert a férfiakat nem árt megóvni érzékeny pillanatoktól, Hugót, Karl és Wilhelmet, akik szerre megnézik maguknak a furcsa, lila hajú grófnőt, amint senkitől sem zavartatva piszkálja a falat, alányul, körmével szépen apró zöld felületeket repeszt, bár nemrég festették újra a falat, mégis növekedik, tölcséresedik az ország, a vendégekhez fordul, nézzék, kedveseim, ilyen az a hatalmas ország, a távoli Argentína, de hát önök fel sem tudják fogni, micsoda izgalom, tudás, bátorság kell egy nagyon is messzi, ismeretlen világról lekaparni a rá-rakódott rétegeket, de meglehet, legalábbis ahogy elnézem, önök buták, tájékozatlanok, érzéketlenek, elképzelhetően nem is értik, miről beszélek maguknak; jól van, szólal meg a sültre égő Vera nővér, drága Zseni néni, kis türelmet kérünk, egyáltalán nem vesszük rossz néven, ha most fal felé tetszik fordulni, és kis időre abbahagyja Argentínát; a grófnő most lebeg, szól Englerné, senki se akadjon fel ezen a furcsaságon, mondja, nem akadunk fenn, nyugtatja meg az őszes hajú nő, aki egyáltalán nem hasonlít Englernére, nincs bennük semmi közös, Englerné született Kirchner Apollónia rá-néz, meglehetősen ólmosan, kurvára bágyadtan és közömbösen, majd mint aki ráébred valami kihagyhatatlanra, megkérdezi, mondja, maga kicsoda, a lányok összenéznek, ó, mama, hát nem tetszik ismerni, hiszen Helga vagyok, Karl felesége, vagyis Apollónia néni erősen szeretett menyé, legalábbis így emlékszem, így merem hinni, kedves mama, jól van, szól Englerné, visszafoghatatlanul megy tovább a soron, már-már diadalmas képet vág, amint Geta felé közelít, ki tudja, talán jön egy újabb kínos leleplezés, de Olga még hátravan, hát ő ki, mutat a középben álló nőszemélyre, aki kis, izzadt ujjait feni maga elé húzott váltáskáján, Olga, rebegi, Olga vagyok, de hiszen tudja, drága mama, hogy Olga vagyok, nem tudom, vág közbe Englerné erélyesen, mindenki érzi, a szoba falai, mint az összetolt bútorok, erősen kezdenek szorítani, fullasztó nyomulás, a felaggatott, hajdan készült családi fotók mind meglódnak, fejjel lefelé nézik egykori önmagukat, fordított világ, minden bizonnyal így kívánják túlélni ezt a látogatást, a térképen is fejjel lefelé látni a kicsúcsosodó Argentínát, mintha egyedül Zseni néni lebegésének volna realitása csak, te Geta vagy, töri darabokra Englerné a fagyott örökkévalóságot, Geta mindenesetre meglepődik, mosolygósra venné, de nem veszi, mert az asszony váratlanul előhozakodik a hajdani nudlikkal

és galuskákkal, nem baj, Geta, folytatja Englerné, lásd, rád kifejezetten emlékezem, a szemedbe mondom, nem árt, ha tőlem tudod, téged utállak a legjobban valamennyi közül, elég, mama, csattan fel Wilhelm, mire Karl és Hugó meghátrál, hátuk mögé rejtett kezekkel mintha ajtókilincset keresnének, kis Wilhelmem, akár apádat látnám, szálegyenes tartását és mindig komor tekintetét, imádtam benne a zszarnokot, ó, Karl, bocsáss meg nekem, ha hallod odaát, mit mondok, add az arcod, Wilhelmem, hadd paskoljam meg kicsit, ne légy olyan sápadt, hadd ragasszam hátra a füled, mert akár az apádé, egy kicsit kajla és aszimmetrikus, de saját antropológiai leírását már Wilhelm sem hallja, kihátrál ő is, neki jut az a szerep, hogy maga előtt betegye az ajtót, látja, amint Zseni néni nagy bátorsággal tovább bontja az ismeretlent, most éppen a délkörökön túl van, valahol Patagóniában, látja a család valamennyi tagját alig vagy egyáltalán nem megdöbbenve, mint ellenkezőleg gondolnánk, Geta egyenesen feldobódva, fölényesen kezeli a szitut, lehet, Appolónia néni már nem is Appolónia néni, legalábbis nem a régi, mondja, szóval Getának van oka némi gúnnyal, csepp együttérzés nélkül átnézni a család valamennyi tagján, hogy a tekintete jóval meghaladja az elvadult fagyalbokrok alkonytól satírozott, alig kivehető magasságát, még hallják Englerné hangját, amint beszél, kis Wilhelm, sápadt vagy, mindenestre nem ezt a fotót akasztom az ágyam fölé, kell lennie valami jobb képnek, hozd, ahol te magad vagy, uralkodó, minden helyzetben domináns alkat, magad mellől akárkit letaszítani képes; mondd, kis Karl, mondd, ki bántott, ki taposott rád ilyenképpen, nem hallod, Karl, szólj, ha mondom! Karl nem szól, Hugó sem szól, úgy tűnik, Hugó végképp kimarad a vizit eseményeiből, Wilhelm is hallgat, mintha nem kívánnák megélni a teljes valóságot, lefelé menet kihagynak minden második lépcsőfokot, Vera nővér szeretne búcsúzkodni, tegyem hozzá, eléggé sután akar elköszönni, nem úgy az Engel család, ők nem akarnak semmit, most valamennyiüket eltakarja az elvadult fagyalbokor, a lucfenyők idegenek távozásával szoktak szusszanni az égre, lehet, hogy szusszannak, inkább nem, mint igen, a portásfülke ablakát, a beláthatóságot, pontosabban a beláthatóságunkat ügyesen takarja Vera nővér gézfüggönye, eléggé magas fokú megbízhatósággal takar, annak ellenére, hogy géz, eleinte nem, viszont most jól értem, minek függöny a portásfülke ablakára, nem vitás, Vera nővér nálam is jobban érti, elkíséri a látogatókat, mintha láthatóan siettetné, tolná őket kifelé a kapun.

Látom, Vera nővér köpenye zsebén átüt valami barna folt, kis, szabályos kör alakú dudor. Az isler, mondja cseppet sem zavartan, mint máskor. Szól, keríts gipszet, vagy ami kell hozzá, okvetlen vakold le Argentínát, adja az

utasítást kedves Vera nővér, így tegeződve, mert két islerezés után Vera nővérrel nem lehet nem tegeződni. Megnyugtat, Englernével nem lesz bajom, úgy néz ki, mindegyre hosszú monológokba kezd, beszél választ nem várva Karlhoz és Wilhelmhez, Hugót megint csak kihagyja a névsorolvasásból, eléggé hűvösen beszél, viszont Getához merően másként viszonyul, van, hogy egész délelőttön őt dédelgeti. Olgához és Helgához teljesen közömbös.

Ne lepődj meg, folytatja Vera nővér, ha Zseni nénit nem találod ott, a rumos csokijához pedig ne nyúlj, különben ismered, képes lesz visszajönni érte, talán éppen Buenos Airesből.

———— Babiczky Tibor

VITORLÁSVERSENYEN

Akkor érted meg csupán, mikor már
hajód a nyílt vizekre fut, pillanatnyi tudat,
mint esős napon hirtelen nyilallás,
keletkezésekor emlék, érzet csak, nem tudás,

hogy szó sincsen haladásról – egyszerűen csak
a szél a vitorlát nyugtalanítja.

AZ ALKIMISTA

Álmában gyakran megjelent egy omladozó
ház, két gyertya égett az ágy fejénél.
Máskor a lagúnán hajózott, és a vízbe tekintve,
a felszín alatt egy város képe tűnt előtte fel –

az utcák homályba vesztek, de a tornyok
csúcsai tőle karnyújtásnyira,
élesen ragyogtak elő a hajógerinc alól.
Amikor pedig egy reggel

nem ébredt fel álmából, az orvos belenézett
a halott szempárba, melyben még akkor is
ott ült az iszonyat, és így szólt: „Amitől féltem,
bekövetkezett végül: összeomlott a ház.”

THE GIBSONS OF SCILLY

Nem gondolt senki a sorsra, sem arra,
hogy múlhat bármi egy régről ismert,
jól begyakorolt elinduláson. A tervek,
előre készen, ott nyúltak el kiterítve
a kabinasztalon, mint egy csokor
vágott virág.

Hajnal előtt mindenki már a helyén
volt. Aztán csak vártunk. És ez a várakozás,
mégis: utólag, mégis: ki tudja, miként, ez a
várakozás lehetett a lényeg. Úgy ebédidő előtt
történt, a zarándokok mind fent voltak a fedélzeten,
a kedvező szélben

trombiták és kürtök harsogása közepette
kibontották a három vitorlát,
és végül kihajóztunk.

VÁROSI SÉTATEREK

BESZTERCE – BETHLEN – SZAMOSÚJVÁR

Szabó Ivett – Szekernyés Tünde

HÁROM VÁROS KÉT SZÓLAMRA

Komolyan veszem az időben érkezést, 9:30–9:45-re tervezzük a találkát, hogy rövid kupaktanács után indulhassunk is. Az útvonallal még nem vagyok teljesen tisztában, ahogy valószínűleg a többiek sem: terveink vannak, de nem esünk túlzásokba, meghagyjuk a teret a spontaneitásnak – úgy látom, erre a csapatból mindenki kapható. Már csak abból következtetek, hogy végül csak 10 után szotyog be a társaság, majd különböző stratégiai szempontok alapján elosztjuk magunkat az autókban. Mindenki másképp készül: térképet nézünk, a látnivalókról olvasunk, Florence and the Machine-re hangolódunk.

Mikor ezt az utat terveztük, először Máramaros kisvárosairól beszélünk. Az első hétvége volt, amikor minden platform az ukrán–orosz konfliktusról szólt, és egyenlő mértékben háborított fel az, ha a tragikum előtti teljes feltárulkozással beszéltek róla a körülöttem lévők, vagy ha kerülték a témát. Végül közelebbi településekben egyeztünk meg. Azóta valahol sikerült elhelyeznem magam, nem ülök le este bámulni a szalagcímeiket, és nem érzem magam annyira tehetetlennek.

Két autóval utazunk, vezetek, és boldog vagyok, hogy vannak utasaim. A Harina melletti román kori templomnál eszembe jut, hogy egy iskolai verseny kirándulós napján is jártam erre. Először voltam akkor Marosvásárhelyen, van egy kép egyik *Napsugár*ban, ahogy két copffel mosolygok. Ugyanazon a napon jártunk a Helikon-asztalnál, nagyon sütött a nap, és az emlékeimben susognak a levelek, az ottani gondozottak pedig velünk sétálnak. Most egy ünneplőbe öltöztetett kisfiú szaval, videóra veszik, biztos beszélünk a felvételbe. Két felnőtt próbálja megtalálni a legjobb szöveget. Kisé lejtős helyen állnak, hogy a képbe beleférjen a templom, a teste feszüléséből látom, ahogy a fiú kapaszkodik a földbe. Újra és újra beállítják, mindannyiszor kihúzza magát, és ugyanolyan határozottan kezdi el a verset. Nem

értem, mit szaval, csak a hanglejtését hallom. A templom előtt egy öreg, szét-
hasadt fa, belenézek, és nevetek magamon, mert nemrég olvastam a best-
seller Peter Wohlleben-könyvet, a mondatait belevetítem a széthasadt törzs-
be, látni vélem a sok kicsi életet ott bent, és nem bánom, ezt az elragadtatást
mindenkinek megengedném.

*A templomot csak kívülről járjuk körbe, ott pöffeszkedik a dombtetőn, belátni
alatta az egész falut. Dóri a művészettörténészünk, aki a kirándulásunk alatt
háttérinformációkat gyűjt, anekdotákkal szórakoztat, felhívja a figyelmünket a
laikusok számára felismerhetetlen történelmi nyomokra. Hogy ő vállalta ezt a
szerepet, vagy mi sóztuk rá, már nem tudom, de látszólag nem bánja. Vele fejt-
jük meg, hogy az egyik legrégebbi, épen fennmaradt erdélyi templomnak mely
részei kerültek átépítésre egy 1834-es földrengés után, és egymáshoz illesztjük
azokat a foszlányokat, amelyek történetté alakítják a téglákat. Nagyon szeret-
ném belülről is látni ezt a büszke, zárt épületet, amely olyan, mintha senkit sem
engedne be. Egy rést találok az egyik fákapun, bekukucskálok, a szememen ér-
zem a bentről áradó hideget, és képzeletemben kiegészítem azt, ami látható, a
körülbelül másfél méter széles napsütötte sávot.*

Beszterce az első előre betervezett célállomás. Ahogy sétálunk a köz-
pont belseje felé, látom, hogy mindenki kísérletezik még a figyelmével, én
a feliratokat szúrom ki magamnak: *Magazin pentru pensionari, Salon pentru
pitici, tătici și bunici, Hollywood Music & Film*. Az összes szobornak indo-
kolatlanul nagy keze van. Újrafényképezzük a látós szerkesztők rockban-
da-fotóját. Szűk átjárók mentén elhelyezett maketteket tanulmányozunk,
melléjük történelmi áttekintő. Végigtapogatjuk a bronzkeverékből öntött
házakat és bástyákat, és senki se szól ránk. A hozzáférhető köztéri alkotások
élvezete ez, mindenki szereti megérinteni, hiszen a legtöbbet nem szabad.
Néhány épület előtt beszélgetünk. Más-más korszakok nyomait mutatjuk
egymásnak, van, ahol könnyen látható, máshol elvesztem a fonalat. Ahogy
fáradok, mert a nap telik, azokat a formákat veszem észre, amelyek máshol
is foglalkoztatnak. Nem tudom, mikoriak a kőfalakon a cserepek, de szeret-
ném megtapogatni, megkocogtatni, szeretnék a kezembe venni egyet. A
legtöbb épület, fal megérinthető, mert nem sokan érdeklődnek irántuk. Én
szeretem ezeket az érdes felületeket, végigsimítom rajtuk a tenyerem, be-
lemélyesztem az ujjaimat egy-egy munkaeszköz által megformált díszítés-
be. Felújítás alatt álló házaknál meglesem a munkásokat, kifigyelem a moz-
dulataikat. A cserepekhez nem nyúlok, hiába vannak elérhető magasságban,
le nem vehetem őket. Cserében képeket készítek, ahogy odavág a nap, jól
látszanak a hajszálrepedések, a foltok, az apró lepattogzott szemcsék helyei.

Senki nem szól ránk, furcsán sem néznek, pedig lehetetlen helyeken és lehetetlen helyeket fotózunk. Úgy tűnik, mintha mi volnánk az egyedüli turisták, pedig a város hozzánk akar szólni. Ahogy utólag olvasom, összesen 22 boltíves sikátor krikszkrakszolja itt az utcákat, melyekben gondosan elhelyezett bronzmakettek mutatják Beszterce egy-egy időbeli és térbeli szeletét. Vonzóvá teszik ezek az apróságok a várost, rendezetté, olyan helyé, amely ad az oda látogatók véleményére, de mégis olyan, mintha ezek a Besztercét kipofozó és népszerűsítő tervek valahol félúton kudarcba fulladnának. A sikátorokat Subcarpați-idézetek és nyomdafestéket nem tűrő ritmikus beszólások tarkítják (Péter már ellenőrzi is a metrumot), a titokzatos pincehelyiségekben pedig halomra állnak az üres befőttesüvegek, káposztáshordó, ide is bekukucsálunk. Az evangélikus templom felújítás miatt zárva van, az előtte levő téren pedig néhány kávézó verseng a figyelmünkért, előttük fölöslegesen sok asztal, elnyúlnak az út közepéig, amelyekből legfeljebb egy-kettő mellett ül vendég.

Servus, Becean!, és megpróbáljuk eltolni Bethlenben a turisztikai céllal kihelyezett panót, amit oda is, vissza is megbámulunk. Kedves plakát, egy kislány biciklizik, a panó mellett bicikliút, de a képen fák vannak, a bicikliút mellett meg teherautók süvítenek. Bethlen egy ebédnyi idő. Egy kis bisztróba ülünk be, a középső asztaloknál egy baráti társaság gyerekekkel, az ünnepelt egyéves lett. Nézzük a köröző gyerekeket, keressük a legkisebbet, nem tudunk úgy beszélni róluk, hogy ne legyen egyértelmű, de ők is felénk tekintgetnek. Innen is, onnan is érdeklődés érződik, a hangulat pedig jobb lesz ettől, mert senki nem tesz úgy, mintha egyedül volna. Jó itt enni, kisvállalkozás, mondjuk, ettől mindennek jobb az íze.

A jó ízhez kétségkívül az is hozzátesz, hogy már tulajdonképpen a besztercei kávézás óta éberek vagyunk, de mint igazi turisták, fokozatosan adunk csak le az elképzeléseinkből. Besztercén még válogattunk, semmi nem tetszett, Bethlenbe pedig már céltudatosan érkezünk, egy rövid ebédre, egy előre kinézett helyre. Lévén, hogy ez a vendéglő időközben valószínűleg megszűnt, nekünk pedig már az összes tartalék nassolnivalónk elfogyott, egyre nyugösebben kóválygunk a kisváros központjában. Ekkor találjuk meg a korábban említett bisztrót, és szinte visszafordulunk, feltételezve, hogy zártkörű rendezvényt tartanak bent. De végtére is, szerencsénk van, és mire az ételek megérkeznek, már konszenzus van abban, hogy ilyen jót rég ettünk.

Mire Szamosújvárra érünk, már kezd sötétedni, a maradék fényben készítünk egy csoportképet a templom előtt, elbeszéljük a nem-Rubens festményről és a helyi örmény papról hallott történeteket. Két és fél éve voltam itt egy Láthatatlan Kollégium-os kiránduláson, és azóta is azzal viccelődünk,

hogy mind örmények vagyunk valahol. Nem tudunk betelni Szamosújvár szobraival sem, egy fatörzsből druzsbázott szomorú medvebocs teljesen elvarázsol. Megpróbáljuk megvigasztalni, amiért a testrészei más-más lényeket idéznek meg – bagoly, róka, ignoráns politikus. Ez a medvesimogatáshoz legközelebbi gesztus, amire hajlandó vagyok.

Dóri itt is tájékozódik, felolvass egy interjút a szobor készítőjével, ebből tudjuk meg, hogy a zseni mindössze két hét alatt készítette mesterművét. Hát mi ez egy Rubenshez képest?! Mindenesetre jól szórakozunk, szabadjára engedjük a fantáziánkat, és a kis szerencsétlen medve a kirándulás visszatérő viccévé válik. Rózsa Sándor sírját, a szamosújvári temető, és a börtönt, ahol Bodor Ádám raboskodott, már nincs időnk megnézni (néhányunk már járt is ott), csak betá-joljuk: erre lehetnek. Körbejárjuk a környező utcákat, felismerem az LK-táboros szállásunkat, majd az útvonalat, amely a parkba bevezet. Hogy elüssük még a közös időt, a parkban sétálunk a sűrű nap levezetéseként. Nem is séta ez már, mindegyikünk a saját fáradtságához illő módon közlekedik, ki kullogva, ki szökdécselve halad. A medvéhez hasonló, furcsa oroszlánszobrok jelölik itt az ösvényt, elidőzünk ezek mellett (és rajtuk) is néhány fotónyit. Ha több fény volna, biztos vagyok benne, hogy Péter újra hosszú képsorozatokat kéne készítsen nekünk az új, furcsa barátainkkal, így csak egy-egy futólag elkapott vakus kép születik. Megnézzük a diszkófényű madárijesztőt, és azon csodálkozunk, hogy Attila vajon miért nem hallja azt a hangot, amit mi igen. Erre végül nem találunk választ, de gyűlnek a kacagnivalók. A feloldódás és fáradtság állapotainak keveréke ez. Közben teljesen besötétedik, és vasárnap este egy szinte-idegen városban azt érzem, hogy mindenhol jól érzem magam, ahol egy kicsit is értem, mi történik.

NAGYVÁRAD

Ozsváth Zsuzsa

PECE-PARTI HŐSÖK

Nagykörút, az tulajdonképpen lehetne itt is, hiszen a villamos a Körös felett is két helyen robog át. De nem itt van, ráadásul a *referenciális költő* is a Pece partjáról beszél, teljesen érthetetlen, hogy nem a Körösről, bár kétségkívül a Pece sem rossz, például szép vadkacsák úszkálnak a színén, bár azok vannak a Körösön is, sőt, a Körös színén hattyúk is úszkálnak. A hattyú az olyan nagyvárosi állat, a lehetséges Körút neki mindennapos útszakasz, le-föl úszkál a pályán, és még annál is tovább, soron következő hidak alatt kér az ostoba civilektől kenyérkaréjt, amitől aztán úgyis felpuffad, és kisvártatva meghal. A hattyú halála a szénhidrát emészthetlensége, hát nem egy fennkölt dolog. De a Pece partján azért Párizst találni mégiscsak olyan, mint a különféle ételcsomagolásokon a felirat, hogy nyomokban dióféléket meg egyéb oda nem illő magvakat tartalmazhat; a Pece partján a Párizs aztán nyomokban sem található, esetleg egy Auchan meg sportkomplexum meg kaszárnyamaradvány meg Prima blokknegyed, na és újabban egy vadonatúj sínpár az ötös meg a hetes villamosnak. Fejlődés van a Pece partján, és infrastruktúra; boldog párizsi polgárok vasárnap délben.

A Nagykörút testének a mértani közepén – és a test mértani közepén egyezményesen a szív értődik – helyezkedik el a színház, amely a bécsi Fellner és Helmer cég tervei alapján készült, és anno domini ezerkilencszáz október elsejére készen is lett. Emberek által eléggé frekventált épület, bár járványidőszak alatt valószínűsíthetően többen pisiltek mellette, mint odabent, de hát ez ilyen, mostanság pedig dolog becsalogatni az embereket a kultúra eme fellegráába, ami végül is megbocsájtható, hisz népi megfigyelések szerint az emberek java leginkább otthon szeret pisilni, sorbaállás nélkül. Különböznél mindent meg lehet szokni. Azt is, hogy a színház környékén legutóbb a hetvenes években zötyögött villamos, de azóta már egyáltalán nem, a síneket is fölszedték onnan. (Ráadásul az arrafelé tartó villamos sem a Pecét, hanem a Köröst szelte át, na bumm!) Meg lehet szokni azt is, hogy ma már minden másképp van, mint ahogy régen volt, de azt nem lehetne megszokni, hogy semmi sem változik. Abba belehalni lehet; a változatlanság

nem kecsegtet örök élettel meg halhatatlansággal, mert vajmi kevés esély van arra, hogy az élet éppen akkor áll meg, amikor az élőknek egyéenként pompásan mennek a dolgai, a társadalomról elmondható, hogy boldog, a vezetők remekelnek, a gazdaság egyenesen prosperál. Mert ha az élet véletlenszerűen épp a hervadásban torpan meg, és akkor se előre, se hátra, hát az haláli, de legalábbis életellenes. Ki a fene akar meghalni? Legfennebb az öngyilkosok, de azok sem jókedvükből, hanem mert nem változik a rossz-kedvük, és inkább hátrányukra, mint előnyükre változnak, és abban a hátrányban pedig túl soká maradnak egy helyben.

Ebben a szép Pece-parti Párizsban különben lehet élni, nem arról van szó. Szép is, van infrastruktúra, meg épülnek az utak és a felüljárók, ki vannak csípeve a történelmi épületek, a toplisták alapján a turizmus ringatja bölcsőjét esténként a városnak, a kultúra is teljesen szabadon lélegzik, és minden pénz az égvilágon felháborítóan értelmes célokra van elköltsve. Kávézók és éttermek tömkelege várja a fizetésüket, mint a magvaikat szétszórni vágyó polgárokat, de leginkább külföldieket, mert azok nemcsak magvakat tudnak szórni, hanem pénzt is. A Pece partján elterülő metropolisz az utóbbi években kiérdemelte az ország zöld fővárosa címét. Ez a Párizs olyan Párizs, hogy tele van fákkal meg parkokkal, kivéve ott, ahonnan kivágják, de alapvetően azért valóban nem szűkölködik a növényzetben, ám ha az adott lakos túl régóta lakik a térségben, akkor persze úgyis minden egyes növényzetet modifikáló beavatkozás az emberiség ellenében történő cselekvésnek minősül, még akkor is, ha az történetesen valóban jó elgondolást követ. Az *átlag* Pece-parti lakos nem szereti a nagy változásokat, de azért többre, jobbra vágyik, csak éppen azt nem veszi észre, hogy a több és a jobb megszerzése végett szükséges egynémely változást kieszközölni, az pedig cselekvést kívánna az egyéntől, de az egyén csak egyén, és nem hős, akiről pedig tudvalévő, hogy cselekvésre képes egyéniség. Az egyén várja a hőst, mint Bonnie Tyler, az egyén ezentúl legyen most Bonnie Tyler, mert egy nevesített alanyhoz mégiscsak könnyebb kapcsolódni, tehát Bonnie Tyler várja a hőst, egyre csak várja, aztán megérkezik egy hős, azt nem veszi észre, megérkezik még egy hős, azt csak a szeme sarkából, a harmadiknál pedig felhorkan, hogy nem kell ide hős, meg tudja ő menteni saját magát, nehogy már egy külső személy legyen az, aki learatja a babérokat. Bonnie Tyler hiú és kényelmes lokálpatrióta, aki önismereti gondokkal küszködik. Bonnie Tyler középszer. Senki nem akar Bonnie Tyler lenni.

A Pece-parti Párizsban vannak hősszerelmesek. Lakhelyük egy régi bérház vagy blokklakás emeleti erkélye (balkonja), az erkélyről (balkonról) szé-

pen belátható keletre a Kárpátok meg a borsi határátkelőtől nyugatra elterülő magyar föld, és látható sok nemes és kevésbé nemes lovag vagy lovagnő, de ezentúl legyen most lovag, mert a lovagnő hülyén hangzik. Tehát látható sok lovag, akik meg jönnek-mennek, és a Pece partján is megfordulnak, és ha a Pece partján lévő ismert közegnél érdekesebbnek tűnnek, a hősszerelmesnek csak annyi kell, már bele is szeret a lovagba, a bökkenő meg az, hogy a lovag nem időzik soká, kis pihenő, vagy dolga végezte után már megy is tovább, és a hősszerelmes marad az erkélyen (balkonon), és rettenően elkezdi sajogni a szíve, hogy hová lett az érdekes lovag. A hősszerelmes azért hősszerelmes, mert a felbolygatott érzelmek arra sarkallják, hogy elinduljanak a szeretett lény után, mert a hősszerelmest a szíve irányítja, még ha jóformán nem is tudja, merre van az arra. Vagy ha a hősszerelmes maga kel útra, és más vidékeken megtetszik neki valaki, egy lehetséges lovag mondjuk, hát akkor is képesnek érzi magát, hogy hazatérte után máris elkezdje tervezni a visszavezető utat, mert van valahol egy szeretésre érdekes ember, akiért aztán bármit, mert ő egy hős, aki szerelmes. Vagy szeretne az lenni. A hősszerelmes azonban nem feltétlenül bátor, és megtörténik, hogy megijed az őt ért szeretettől vagy a szeretés lehetőségétől, és megkukul, amikor szükségszerű volna szólni, holott másra sem vágyik jobban, mint hogy ő legyen az, aki az erkélyről ledobja aranyhaját vagy egy jó hosszú létrát, hogy azon utat engedjen magához, hogy a lovag, aki tökmindegy, merre járkel a világban, elinduljon felé, és felvegye az ő testének a formáját, vagyis hogy a két test vegyen fel egy közös formát, ami azelőtt még nem létezett a világban.

A hősszerelmes szűknek érzi az ő erkélyét (balkonját), az ő Pece-parti Párizsát, ami a szeretés nélkül nemhogy Párizsnak, de még egy gazos patkamedernek sem mondható, mert mégiscsak attól lesz egy helység otthon, hogy ott van az, akit szeretni lehet, vagy tudható, hogy van valahol valaki, akit szeret, és erre a valakire számíthat, akárhol is legyen valamely fél a világban. És ha tudható, hogy van szeretet, akkor nemcsak a Pece partjából lesz Párizs, hanem a szomszéd faluból, városból, megyéből, országból. Akkor egy nagy Párizs lesz a világ, és hősök benne minden férfiak és nők, mert szeretni cselekvés, és a cselekvés maga az élet.

SZÉKELYHÍD

Covaciu Norbert

EGY VÁROS SZELLEMISÉGE

Nagy Endre után városról írni nehéz. Nehéz, mert állandóan az ő mondatai jutnak eszembe. Nehéz, mert nem lehet az övétől nem eltérőt és nem lehet az övéhez nem hasonlót írni. Ezért ez a szöveg olyan, amilyen.

Mindenkinek van egy városa. Az enyém Székelyhíd. Minden rútságával és szépségével, az összes jó és rossz emlékemmél, csalódásokkal és sikerekkel, beteljesült és beteljesületlen álmokkal.

Gyerekkorom első nyolc évét töltöttem ebben a városban, pontosabban a város vasútállomás környéki részén, ami szinte egy különálló kis falu volt, a helyiek Házhelynek nevezték, az itteniek nagyrészt állattenyésztésből és földművelésből éltek. A Mihályfalva felé kivezető részt Vecsernek nevezik, ez az a rész, ahol a pincesorok vannak. Az iskolai bálók alkalmával mindig akadt legalább egy osztálytárs vagy az osztálytársnak a barátja vagy annak a barátja, aki engedéllyel vagy engedély nélkül elhozta a pincekulcsot otthonról, mi pedig kulturális sétát tettünk a pincék környékén, csak akkor még nem így neveztük. A Margitta felé vezető részt Felsővárosnak, a Várad felé vezetőt Kiskágyának hívják, de az igazi székelyhídi a Központban lakik.

Középiskolában kerültem vissza Székelyhídra, akkor a környék legjobb iskolája volt, reál szakra jártam, harmincnégyen kezdtük, tizenhatan végeztük. Valószínűleg a heti hat biológiaórának köszönhetem, hogy nem lett belőlem orvos, de ezért nem hibáztatom az osztályfőnökömet, bennem lehetett a hiba, hiszen az osztályomból sokan azok lettek. Nálunk a zongora-verkli egyszer fizikaórán szólalt meg – az osztályunk ablakai a katolikus templom felé nyíltak –, később jöttem csak rá, hogy az valójában egy orgona lehetett. De a fizikaórák nem emiatt voltak emlékezetesek, hanem a tanárunk, Papp József miatt, aki azon túlmenően, hogy csodával határos módon meg tudta szerettetni velem a fizikát, a szó nemes értelmében nevelt minket, és azt éreztük, hogy törődik velünk – ezt a magatartást próbálom én is alkalmazni a mindennapi pedagógiai munkám során.

A középiskola nemcsak a tanáraink miatt emlékezetes számomra, hanem azért is, mert az iskola épülete egy kastély volt. A Stubenberg-kastély a Felsőváros, a Központ és a Vecser határán található, a híres pincesorok fölötti dombon. A második világháború után iskolaként használták, 2010-ben, amikor az iskola már egy ideje új épületbe költözött, a köztulajdonban lévő kastélyt a Dévai Szent Ferenc Alapítvány kapta meg azzal a feltétellel, hogy karbantartja és felújítva gyereketthont létesít az épületben. Minden iskolának van egy szellemisége, érezzük ezt, amikor belépünk az épületbe és végigmegyünk a folyosón, átérezzük a diákok pillantásaiból, mosolyaiból, a ránk néző tablók fényképeiről, a szagból, amelyet belélegzünk a tanárban vagy az osztálytermekben. Amikor utolsó éves egyetemistaként visszamentem Székelyhídra, már az újonnan épített iskolában osztottam ki a kérdőíveket, és semmit sem éreztem a néhány évvel azelőtt átélt szellemiségből.

Azt hiszem, hogy ma már fokozottabban érvényes, de a szülők számára akkor is fontos volt, hogy a diákokat le kell foglalni mindenféle tevékenységgel annak érdekében, hogy ne keveredjen rossz társaságba. A rossz társaság alatt a szüleim azt értették, hogy olyan közegbe, ahol a velem egykorúak cigiznek, isznak, drogoznak, verekednek. Nagyjából a szülők többsége ma is ezt érti a rossz társaság alatt. Édesanyámnak szerencséje volt, hétköznapiaként ötkor keltem és ötkor értem haza, iskola után sport, hazaérkezés után tanulás. Volt egy konditerem Székelyhídon, Toldónak hívták, egyrészt Toldi Miklósról, másrészt a tulajdonosról, Todoszi Öcsiről utalva. Kicsi, zsúfolt, izzadságszagú terem volt. Szigorú rend és fegyelem uralkodott itt, aki nem az előírt program szerint dolgozott, vagy nem a kijelölt időpontban ment, azt Öcsi a következő hónaptól nem engedte be edzeni. Ugyancsak fegyelmet, kitartást, tiszteletet, alázatot, emberséget tanultam egykori testnevelés-tanáromtól, Raț Ghiță tanár úrtól, aki kézilabdacsapatot irányított, összefogta a fiatalságot, és bárkit a szárnya alá vett, akit tehetségesnek gondolt.

A középiskolát, ahova jártam, Petőfi Sándor Elméleti Líceumnak hívják, a legenda szerint Petőfi vándorszínészkedése alkalmával egyszer megfordult a városban, innen jött az ötlet a rendszerváltozás után, hogy a helyi iskolát róla nevezzék el. A 2021-ben teljesen felújított és kibővített székelyhídi színház nem Petőfiről, hanem a helyi származású rendező-dramaturgról, Szabó József Ódzsáról nevezték el. Diákkoromban a színház egyik melléképületében rendezték be a városi könyvtárat, amely egyben az iskolai könyvtárat is jelentette számunkra. Porszagú, régi, nyikorgó volt benne minden, még a könyvtárosnő is, aki kedvességével próbált kompenzálni. A színház

belül ugyanolyan volt, mint a könyvtár. Egyik alkalommal, december elsején kitörő örömmel fogadtuk a hírt, miszerint ünnepelünk, és nem tartunk órákat. Valamiféle minisztériumi rendelet lehetett, ahogyan az lenni szokott a tanügyben, az utolsó pillanatokban érkezhettek, mert váratlanul ért mindenkit. A színházba mentünk, azt sem tudtuk, hogy mit ünnepelünk, de a történelemtanárnőnk egy olyan rögtönzött beszédet tartott, hogy örökre tudatunkba égett: ez a nap számunkra nem ünnep.

Akárhonnán nézzük, egy magára valamit is adó város, még akkor is, ha egy kis városról van szó, fenn kell tudjon tartani egy piacot. Székelyhidnak is van egy, hetente két alkalommal nyitja meg a kapuit, kedden van a nagypiac, pénteken pedig a kispiac. Egyetlen dolgot leszámítva semmi érdekes sincs itt, mindenfélét lehet kapni, amit az ember elvár egy ilyen helytől, számomra mégis különleges, ugyanis egyetlen más helyen sem láttam a piac bejáratánál álló embereket, akik arra várnak, hogy valaki felkérje őket és napszámba hívja. Több mint egy évtizede annak, hogy nem jártam a székelyhídi piacon, nem tudom, hogy előfordul-e még ez a jelenség vagy sem.

Van Székelyhídon egy strand, régi, néha kissé felújítják. Termálvizű. Gyerekként hittem a gyógyító erejében, aztán viccet csináltak belőle: *aki bottal idejön a székelyhídi strandra, az bot nélkül megy haza. No de nem azért, mert meggyógyult, hanem azért, mert ellopták a botját.* Még ez is tetszett nekem, csak később hallottam, hogy mások is így próbálják reklámozni a saját településük strandját, kevesebb sikerrel.

Az emberek általában az egyetemista éveikre emlékeznek vissza szívesen, és arra a városra, amelyben az egyetemi éveiket töltötték. Számomra ez Várad, de az életem alakulásának és személyiségem formálódásának szempontjából ugyanilyen fontos az a kisváros, amelyikről fentebb írtam. Minden jóságával és gonoszságával, vidámságával és komorságával, rútságával és szépségével. Hiszen ahogy egy iskolának is érezzük a szellemiségét, amikor belépünk az épületébe, ugyanúgy a városnak is van egyfajta szellemisége, amit akkor érzünk, ha végigsétálunk az utcáin, gyönyörködünk az épületeiben, benézünk a pincéibe, mélyen beleszagolunk a levegőjébe, tolakodunk egyet a zsúfolt piacán, behallgatunk a mellettünk elhaladó beszédébe, és megfigyeljük az ott élők szokásait, beszédmódját, egymáshoz való viszonyát – hiszen egy város olyan, amilyenek a benne élő emberek.

SZÉKELYKERESZTÚR

Zsidó Ferenc

SZÉKELYKERESZTÚR – MADÁRTÁVLATBÓL

Második otthonom, ahol kisebb-nagyobb megszakításokkal tizenkét éves korom óta lakom, volt már számomra utálatos, megunt, imádott, közömbös... és még ki tudja, milyen... De vegyük szépen sorra!

Ötödik osztályos koromban, amikor a Nyikó menti Kiskadácsból ide költöztünk, számomra maga volt a Kánaán (bár az 1980-as évek szegénység-kommunizmusának körülményei között ez kissé túlzónak tűnhet). Mindenestre lehetőség volt az újrakezdésre, az új dolgok kipróbálására (repülőmodellezés – örök szerelem), az elvegyülésre, a szüleimről való leválásra. Aztán, ahogy nőttem, s a világ is kinyílt, egyszerre szűkös kezdett lenni.

Tizennyolc éves korom tájékán már másra se vágytam, mint megszabadulni tőle. Szűknek, parlagiasnak, korlátoltnak gondoltam Székelykeresztúrt, mely kibontakozásomnak is kerékkötője. Bukarestbe mentem egyetemre, magyar–német szakra, mert az még messzebb van, mint Kolozsvár. Nem is nagyon jártam haza, inkább csak tankot feltölteni, a nyári vakációt például többnyire utazgatással töltöttem el, fennen hangoztatva a kozmopolitizmus jelmondatát, hogy ubi bene, ibi patria.

Ekkoriban kezdtem prózai szösszenetek gyártásával foglalkozni, egyikben feldolgoztam kisvárosomhoz fűződő ambivalens viszonyomat – de persze, egy általánosabb keretben elhelyezve, a fikciós próza kellékeit felhasználva. Idemácsolom egy részletét, mert jól visszaadja akkori létérzésem:

„Az utcákon férfiak, egyenes derékkal, és nők, a melegre és a férfiakra való tekintettel lenge ruhákban, kihívó tekintettel. Aztán megérkezem én is. Igaz, kissé megkésve, így nem vagyok tökéletesen egy hullámhosszon a többiekkel. Gólyalábaim felcsatolása tartott oly soká, melyeken libegek. Nem azért, hogy elhitesse az emberekkel: nagy sár van, jó lesz kímélni a cipőt, nem is azért, hogy nagyobbnak tűnjek (ez amúgy sem sikerülne), még csak nem is retrográd, nosztalgikus hobbiból. Be kell valljam, rühellek gólyalábon járni! De, ha muszáj... Maradjunk ennyiben, jó?

Lassan már a főtéren vagyok, bár mozgásom kissé bizonytalan. Sokan elhaladnak mellettem, kissé bosszankodva konstátálom, hogy még csak meg se bámulnak. Mintha teljesen természetes jelensége volnék városomnak. Csak elmennek mellettem, igazából észre se vesznek, csupán hosszú, kőrisfából készített lábaimat látják. Fölfelé minek nézni? Szembe süt a nap! A kopogásra sem kapják fel a fejüket. Ha jobban belegondolok, nem is bánom, hogy nem figyelnek, kicsit azért is álltam gólyalábakra, hogy ne keltsek feltűnést. Ha más városról lenne szó, elég lenne kétszer végigmenni a központon, libegő mosollyal ráköszönni az emberekre, máris divattá válna a gólyalábalás. De itt most az én városomról van szó...

Egy ilyen nyári délutánon sok minden történik az én városomban. Apró kis balladák kelnek szárnyra, a szereplők tetszés szerint behelyettesíthetők. A bankigazgató nem szereti a feleségét. A bankigazgató nem szereti a bankigazgatót. Az én városomban a bankigazgatónak nagy, görbe orra van, kopaszodik, és előkelően merev zakókban jár. Az én városomban másnak is van görbe orra, más is kopaszodik, más is jár előkelően merev zakókban. Most egyre rá is köszönök. Figyelmességemet gálánsan viszonzozza, kezet nyújt, nem zavarja, hogy nem éri föl az enyémet.

Az én városomban mindig békések az emberek. Nem szeretik az erőszakot, egyebet sem szeretnek. Nem néznek agresszív filmeket. Ha szökőévenként egyszer mégis elcsattan egy pofon valamelyik népes utcán, a járókelők szégyenlősen elfordítják fejüket. Szemükben könny, mit nem törölnek le. Kell az oda, mint búzába a pipacs. A vért nem bírják látni, hányingerük lesz tőle. Hányini pedig nem jó dolog. Enni se. Ha nem kellene enni, nem lenne erőszak. Az én városomban az emberek összefüggésekben gondolkoznak. Függésekben.

A parkban a díszcserjék között egy almafa is meghúzódik. Bő termés van rajta, igaz, még éretlen. Gólyalábaimnak köszönhetően elérek néhányat. Gyorsan falni kezdem, amikor eszem, nagyon erőszakos vagyok. A járókelők sajnálkozva néznek a földre hullatott almacsutkákra.

Na, lassan ez a nap is a vége felé közeledik. Elégedetten, jóleső ernyedtségben indulok hazafelé. A parkból tódulnak ki az emberek. Aztán egyszerre csak azt veszem észre, hogy elrohan mellettem egy kutya, nemsokára a gazdája is követi. Attól, hogy nem a lábam közt osonnak el, megijedek, ijedtemben megtántorodom, elveszítem egyensúlyomat, és hosszában végigterülök a járdán. Puff! Ahhoz (is) elég magas egy ilyen gólyaláb, hogy jól összetörjem magam. Fejem beverem a járdába, orromból megindul a vér, térdemről, karomról lemegy a bőr, kábultan heverek. Az emberek elmennek

mellettem, alig méltatnak pillantásra. Megvárom, míg szédülésem elmúlik, orrom vérét zsebkendőmmel elállítom, karomról, térdemről a koszt és cafatokban lógó bőrdarabokat úgy-ahogy letakarítom, s föltápászkodom. Nincs kedvem, erőm újra fölállni gólyalábaimra, hónom alá csípve őket, kissé bizonytalanul, imbolyogva indulok meg hazafelé.

És akkor kérdő, feddő, szemrehányó pillantásokkal találkozom, az emberek megállnak, fejüket csóválva megfordulnak utánam: Ennek van pofája földön, saját lábán járni – ebben a városban...”

Folytassuk: ahogy Bukarestben államvizsgáztam, nyomban jelentkeztem tanári versenyvizsgára, a fő cél ezúttal is az volt, hogy ne haza. Székelyudvarhely ekkoriban (1999) kimondottan prosperáló helynek számított irodalmi szempontból is, a színház is akkortájt indult, nagy volt a lelkesedés, és a művészeti iskola, ahol magyartanár lettem, szintén inspiráló hely volt. Keresztúrra továbbra is csak látogatóba jártam, szüleimhez, rokonaimhoz, s mindannyiszor megdöbbsentem azon, hogy egyre mélyebbre ássa magát. Így repült el négy év az életemből, aztán következett két év Kolozsvár-kaland, irodalmi akciókkal, doktori tanulmányokkal. Mivel időközben megházasodtam, feleségemmel megvizsgáltuk, milyen hosszú távú életlehetőségeink vannak Kolozsváron. Kérdezősködtünk, láttuk, hogyan élnek azok a székelyföldi ismerőseink, akik sokkal régebb érkeztek ide: pörgősen, de stabilitás nélkül. Belőlünk pedig kezdtek előjönni a vidéki reflexek. Így addig osztottuk-szoroztuk a dolgot, hogy a hazaköltözés mellett döntöttünk. Kolozsvár után Keresztúr a maga ingerszegénységével álomba ringató gumiszobaként hatott. De itthon tudtunk lakást venni, és jönni kezdtek a gyermekek, egyre fontosabb lett a család, de az ősi földműves beidegződések is előbukkantak (feleségem is, én is vidéki felmenőkkel rendelkezünk): kívántunk egy kis földet, ahol kapirgálhatunk, fát metszegethetünk. Amint ekképp rendeződött az életünk, egyre kevésbé kezdett hiányozni Kolozsvár. Egyre nyugodtabb és „beérkezettebb” lettem. Magam előtt is be kellett ismernem (pironkodva), hogy ilyen ember vagyok, akinek fontos az otthon, a gyökerei, fontosak a fix pontok (a szőlős például egy ilyen fix pont, tán a város egyik jelképe, bár jelképnek kicsit gyenge, de hát, ugye, amilyen a város...).

E (majdnem) székely kisvárost továbbra is szűkösnek és kiszámíthatónak találtam, de már nem zavart. És hovatovább kezdtem értékelni az előnyeit is: kevesebb az autós lihegés, gyerekeim gyalog, pár perces sétával jutnak el a suliba, viszonylagos nyugalom és biztonság van.

Amióta a *Székelyföld* főszerkesztője vagyok, rendszeresen járok Csíkszeredába, de nem csábít a gondolat, hogy felköltözzem. Számomra immár nyilvánvaló, hogy alkatilag a kisvárosiságra vagyok predesztinálva. Szeretem a nyugit, a város beláthatóságát, ezáltal otthonosságát. Persze, aggódom is érte, mert látom gyengeségeit, erőtlenségét, látom, hogy a fiatalok menetrendszerűen itt hagyják – de nem szólok semmit, mert fiatalon én is elhagytam, majd visszatértem. Visszatérnek ők is, ha vissza kell térniük.

Ha fanyalgó, negatív beállítottságú akarok lenni, azt mondom, Keresztúr alig nyújt valamit számomra. Ha pozitívan nézem a dolgokat, azt látom, hogy adott családot, barátot, elfogadó közösséget, részben még kulturális-irodalmi igényeimet is kielégíti, kisközösségeként pedig ismeri botlásaimat is, arra sarkallva, hogy szembenézzek velük, ne menekülni próbáljak előlük.

Hetente két-három alkalommal felrándulok a város fölötti dombra, a Jézuskilátóra. Páratlan érzés a magaslat csöndjéből a völgyben terpeszkedő települést végigpásztázni. Szinte mindig találkozom hasonszőrűekkel, különöccökkel, olykor megállunk pár percre, váltunk két szót, majd letekintünk a városunkra, elmosolyodunk, s megyünk tovább. Ilyenkor mindig arra gondolok, kell ez a távlat, a felülnézet. Keresztúr, én így szeretlek.

Antal Balázs

A FÁJDALOM NYELVE

ANNE SEXTON: *ÉLJ VAGY HALJ MEG.*

21. SZÁZAD KIADÓ – VERSUM, BUDAPEST, 2021.

Valószínűleg a sokadik írás ez, amelyik azzal indít, hogy a világlíra fordításának újbóli felfutása micsoda nagy nyeresége az elmúlt évek magyar könyvkiadásának – mégsem kár leírni újra meg újra, hogy túllépve az alkalmi vagy esetleges kiadásokon, a Versumonline immár két sorozatot is gondoz, amelyek együttesen azokat az időket idézik, amikor az Európa még működtette az azóta pótolhatatlannak bizonyult *Napjaink költészete* című sorozatát. Tulajdonképpen annak megszűntekor kezdődött a hazai fordításirodalom és vele a főleg csak magyarul olvasó közönség elszakadása a legalább közel kortárs lírától. Időről időre voltak ugyan kísérletek, kiadók, amelyek megpróbálkoztak a munka folytatásával, de nem lett tartós egyik próbálkozás sem, még inkább: nem volt rendszeres lírafordítás azóta sem. A Magvető és a 21. Század kiadásában futó sorozatok ezért – legalábbis részben – nagyjából ott kénytelenek felvenni a történet fonalát, ahol az megszakadt. Anne Sexton most közreadott versei közül a legrégebbiek idén pont hatvanévesek, a líratörténeti következményeket már szinte jobban ismerjük, mint azt a korábban jelentkező beszédmódot, amelyet Sexton is képviselt: hiszen az amerikai vallomásos költészet mintegy előfutára a rákövetkező beatköltészetnek, még ha pont Sexton és pont jelen kötete inkább kortárs is, semmint előd. A beatnikék és a vallomásosok között egyként számontartott Ginsbergnél éppenséggel két évvel fiatalabb volt (1928-ban született), s első kötete az *Üvöltés és más költemények* után négy évvel jelent meg, 1960-ban. Nyilván nem életkori alapokon áll a költői csoportokhoz, generációkhoz való tartozás, s jelen írásban végképp nem az irodalomtörténeti címkék megértése, elemzése és vitatása a feladatom; de Sexton még Robert Lowell tanítványa, vagyis egyszerűen szellemi nemzedéke más, mint a vele egyidősöké – arról nem is beszélve, hogy nem nemzedéki kérdés a vallomásosság,

hanem teljes jogú beszédmóddá válva még évtizedekkel később is termékenynek mutatkozott, mutatkozik jóval fiatalabb szerzők esetében is.

És ha már köteteket emlegettem fentebb, gyors pillantás még egyszer a lírafordítások múltjára és jelenére: az Európa sorozata annak idején, akármilyen keskeny merítésekben is, de leginkább életművek áttekintésére vállalkozott – a Versum most futó két párhuzamos sorozata azonban teljes verseskönyvek fordításában és közreadásában (és egyelőre csakis abban) gondolkodik, nyilvánvalóan reflektálva a lírikusok egyáltalán nem új keletű törekvésére, amely a költeményeket olyan egységbe illesztve gondolja el, amely a kötetkompozícióval is jelentést generál(hat). Az *Élj vagy halj meg* Sexton 1966-ban megjelent harmadik kötete, amelyért egy évvel később Pulitzer-díjat kapott. Még négy újabb kötet követte ezt életében, majd 1974. októberi öngyilkossága után további három. A kötetkompozíció ebben az esetben persze mindjárt kérdésesnek is tűnhet, hiszen rövid előzetes megjegyzésében épp a szerző húzza át a komponálás jelentőségét, mondván, egyszerűen a megírás időrendjében követik egymást a tételek. Ezt a datálás végig jelzi is a versek alatt. Az informatív és fontos utószót jegyző Szlukovényi Katalin ennek kapcsán azonban azt veti fel, hogy tulajdonképpen egy sajátos *lírai naplóként* olvasható a kötet, amellyel a reflektáltság ellenére is megtalálja a koncepcionális kapcsolatot a szövegek között – és működik is a dolog! Sexton négy év alatt, 1962 és 1966 között különösebb keresettség nélkül papírra vetett tépelődései, szorongásai, barát-síratóinak egymás után következő darabjai tematikájukban talán esetlegesen kerülnek egymás mellé, de összességében mégis pontosan kirakják egy olyan identitását kereső egzisztencia körvonalvesztéseit, aki verseiben egyfolytában *bizonyosabbat keres, mint a kocka* – ámde nem talál. Hiszen különben nem is születtek volna meg a költemények.

A vallomásos líra kimagasló alakjainak (az említett Lowell, John Berryman, Delmore Schwartz, Sylvia Plath, Adrienne Rich, Sharon Olds stb.) versei egyáltalán nem kellemes olvasmányok. Közülük legerősebb élményem John Berryman hihetetlenül sötét költészete, melyből egy viszonylag szűk keresztmetszet az Európa mondott sorozatában látott napvilágot magyar fordításban, *Henry sorsa* címmel, még 1988-ban. Berryman, ez a Sextonhoz hasonlóan önpusztító, szintén szuicidiumba menekülő költő, önnyomasztásai egy részét alakmására transzponálta, az említett kötet címében szereplő Henryre, másrészt az egyetemi oktatóként ismert szerző műveltséganyaga is beépül az élmény és az olvasó közé – egyes esetekben inkább Borbély Szilárd költészetéhez hasonlatosan akár mitologikus eltávolítások-

kal is élve. Vagyis a vallomásosság – az eredeti angol szóban, a *confessional*-ban a gyónás is benne van – nem mindig olyan nyers és kendőzetlen egyenességgel képződik meg, mint Sextonnál. A hozzá igencsak közel álló Sylvia Plath is előszeretettel „használt” például maszkokat. Sexton jóval közelebb áll a közvetlenséghez és a köznyelvi kifejezésformákhoz, és nyoma sincs személytelenítési vagy eltávolítási kísérleteknek – noha a beszélő láthatóan iszonyúan szeretne eltávolodni saját démonaitól. De azok nem a versekben vannak, sőt, a legintimebben személyes vers is csak eszköznek tűnik a „szabaduláshoz” – nem függetlenül a pszichoterápiás módszerektől..

A nyelvi kérdések kapcsán e helyt már feltétlen szólni kell Fenyvesi Orsolya, Mesterházi Mónika és Szlukovényi Katalin fordítói teljesítményéről. Az, hogy csak a tartalomjegyzékből derül ki, melyik verset ki ültette át magyarrá, feltétlen erénye a kötetnek: a három kiváló fordító teljesen egyéges nyelvet teremtett Sextonnak, amely meglehetősen fesztelenséggel képes maiként is szólni (noha eredetije, ugye, lassan fél évszázados), leleményektől sem mentes (lásd mindjárt az első, *Bee, bee, birka* c. tételt) – ugyanakkor leginkább visszafogott, hiszen egyáltalán nem virtuózkodó költőről van szó. Ha már az előbb említettem Berryman kötetét s az ő mitologikusabb beszédmódját – a két fordító által átültetett szerző versei láthatóan kétfélek: egységes nyelvű, amit Jánosy István fordít, és az is, amit Ferencz Győző, ám egészében olyan, mintha kétféle Berryman írta volna a költeményeket. Nehezen eldönthető, hogy a mitologikusság a Berryman-versek egy részében van, vagy az önmagukban nagyszerű Jánosy-féle fordításokban. Vanak tehát *talán* nem olyan szerencsés megoldások is a „többkezű” fordításra – itt most azonban szó sem lehet ilyesmiről.

Sexton líranyelve ugyan képes a sűrítés eszközeivel drámai módon élni (csak hamarjában belelapozva az elejébe: *a falhoz rögzítettek, mint egy vé-cé-pumpát, / fogoly vagyok, / szegény szerencsétlen, / aki beleszeretett börtönébe. / Kapj szamaradra, 23–24. o./; nevüket, két napraforgót, kibontani, / kenyeret varázsolni az asztalra, kintartani, / valahogy kintartani. / Anya és Jack és az eső, 34. o./; szájába régi, piros horog akadt, / szájából folyton szívárgott a vér / lelke iszonyú mezőire / Szerelmes dal, 41. o./), mégis hosszúversek szétírásában bontakozik ki igazán. Ezek a hosszúversek szabadon indáznak át valós fizikai élmény, álom, kényszerképzet és fantázia határain. Sexton, a mondanivalójában újra meg újra megfogalmazott bizonytalanságaira rákontrázva, meglehetősen biztos kézzel irányítja a szövegfolyamot: az olvasó jól eltájékozódhat, mikor melyik réteggel találkozik épp. Az a különös érzés mindenképpen ott munkál az olvasóban, hogy miközben, akár a datálás által meg-*

erősítetten is (egyres esetekben egyetlen napot jelöl meg keltezésképp, máskor tól-ig-szerűen pár napot), spontánnak tűnnek a szövegek, s maga a forma is a terápiás írást idézi (érdekes módon a kevés rímes-ritmusos verssel együtt is), vagy arra játszik rá; szóval hogy közben nagyon is kimunkált darabokkal van dolgunk (ha már a keltezés: azért a versek nagyobbik részében csak évet és hónapot ad meg, és van, ahol meg mindössze az évszakot). Kimunkált darabokkal, amelyek határai gyakran feloldódnak, már csak azért is, mert ugyan vannak külön-külön témák, mégiscsak egy nagy identitásbeli hiátust próbálnak körülrajzolni egyben e tételek. A ki vagyok, miért vagyok ilyen, miért gondolkozom így az életéről, és a hogyan lehetne megszabadulni ezektől a gondolatoktól? – kérdései tulajdonképpen a központi események itt. Kétségtelenül lehet némi narratíva-nyomot látni abban, ahogy az első, az apáról szóló verstől az utolsó, az anyaságról szólóig jut el a kötet, de következetes építkezésről nincsen itt szó. Ha „komponálás” nyomát látjuk mind-ebben, annak nyilván a lezárás gesztusa lehet a kulcsa: vajon miért pont 1966 februárjának utolsó napján kell befejeződnie e kötetnek? Miért nem lehet márciusban folytatni? Persze nem tudható, hogy a könyvkiadási praxis vagy akár a felismert ív áll a dolog mögött, mindenesetre *így* kerekedik e gyűjtemény gyűjteménynél többé. Nem mellesleg: az utolsó tétel az *Élj* címet viseli, amivel látszólag válaszol a cím felszólítására – a Saul Bellow *Herzog*-jából vett idézet címet és mottót ad az egész kötetnek, s egy részlete külön e versnek is: *Élj vagy halj meg, de ne mérgezz meg mindent...* –, ám a látszólagosság alatt éppen hogy nagyon is látványos ellentmondás rejlik: expreszszionista–szürreális képeivel ez a vers az egyik leginkább a halált középpontba állító poéma – merthogy Anne Sextonnál, ahogy azt az utószó bővebben feltárja, az anyaság és az öngyilkos gondolatok nagyon szorosan összetartoztak, és, sajnos, egyáltalán nem csak a költemények végül is imaginárius világában.

A szövegek tehát homogén nyelvi tömbök: ugyanaz az E/1 (esetleg néhol önmegszólító E/2) hang beszél, még akkor is, ha az egyszólamúságon belül találni azért többféleséget, illetve akkor is, ha a beszélő háttérbe vonul megfigyelőként. Identitását ugyan tematizáltan keresi, de nem a szövegekben mutatja fel, hanem a nyelvi térben. Erről viszont nem tud, vagy keveset – vagy éppen mindent is tudhat, de nem elégíti ki, mert nem *csak* nyelvet akar. Az írást érezhetően eszköznek tekintve, céljai bőven túlmutatnak az esztétikaiakon. Kiemelkedő, megdöbbentő szakaszok majdnem mindegyik opuszban vannak, klasszikus értelemben vett húzóversek helyett azonban végig egyforma intenzitással lüktető szövegeket olvashatunk. Egy-

ben van sodrása az egésznek, de attól persze sok darabot érdemes megemlíteni külön is mint pilléreket ebben a magát ingatagnak feltüntető, mégis elég stabil építményben.

A Rimbaud-tól kölcsönzött címet viselő *Kapj szamaradra* még a hosszúversek között is kimondottan hosszúnak számít. Egy pszichiátriai kezelés (addiktológia? összeomlás? öngyilkossági kísérlet utáni?) töredékes képeiből áll össze a vers, amely éppen ellentmond annak a fentebbi megjegyzésnek, hogy mindig tudhatja az olvasó, éppen milyen rétegben is jár azzal, amit olvas: e helyt nyilván tudatosan válik szövegszervező formaelvvé a (láz)álmok és a valóság(ok), a jelen és a múlt keverése-keveredése. A kinyilatkoztatás-jellegű retorikával operáló *A félszemű ember legendája* saját szenvedése magánmitologikus esszenciájaként a mitológiai bűnök magára vételét vezekli le. Az érzelmek csődjének dokumentumai az olyan darabok, mint a *Szerelmes dal* vagy a *Férj és feleség*, amelyek közvetlenül egymás után keletkeztek, '63 áprilisában és májusában. A párkapcsolat felszámolhatatlan katasztrófája érezhetően az önvád középpontjában álló sötét felhő, mint ahogy az anyaságot tematizáló versekben maga az anyaság is – e versek nemcsak a megszületett gyermekek előtt vezekelnek, hanem világra sem jött, sőt, meg sem fogant, csak elképzelt magzatokból képzeletben „lettek” előtt is. Hasonlóképpen máshol is látható, hogy közelesen egy időben ugyanazok a problémák foglalkoztatták: szintén egymás után írta két, a kereszénységhez kapcsolódó versét, a *Protestáns húsvét* és *Az örültek évére* címűeket. Ugyan időben nem függnek össze, mégis „összetartoznak” a barátok, mesterek halálára született siratók – olyan időszak ez Sexton életében, amikor fontos személyeket veszít el: a *Valahol Afrikában* John Holmesért szól, akinek, az utószóból tudhatóan, írókurzusára járt, a *Sylvia halála* című versben pedig a kultikussá vált barátnőt, Sylvia Plath-ot gyászolja. A kapcsolatok romokban hevernek, vagy már a romjaik sincsenek meg: nem látni a fogódzót a személyiség mögött, a védőhálót jelentő barátokat, helyükön csak sötét űr tátong – valamint a pszichiátriák és a terapeuták, lásd a *KE 6-8018* című verset, mely egy terapeuta rendelőjének a száma.

Láthatóan ez a beszélő – aki magát Anne-nek szólítja – a világ összes megváltatlanságáért saját magát okolja, és ebben, bármilyen banálisan is hangzik, nem lehet semmiféle színpadiasságot sem látni: a szenvedés valódi szenvedés, szabadulás pedig semerre sem látszik. Hogy is látszódná, mikor a még meglévő emberi kapcsolatok, amelyek kiránthatnák a maga bezártságából, újabb súlyokat raknak csak rá: Sexton küzd azzal, hogy neki éreznie *kellene* emberek (családtagok, gyerekek) iránt *valamit*, ámde nem

érez, vagy legalábbis nem tudja eldönteni. Különös élmény a modernitás javában fogant szövegek (sőt, akár a konfesszionalista líra egészére is érthetően: beszédmódok) esetében a formai, esztétikai kérdések helyett ennyire ideologikus-tematikus szálakat boncolgatni, de a Sexton-versek nagyon látványosan ide tolják át a hangsúlyt. Vannak olyan költők (Berryman például ilyen), akiknél nemhogy a befogadás, de már az olvashatóság előfeltétele is az a közelesen hasonló depresszív állapot, amely a szövegek sajátja. Sexton nem ilyen, az ő szövegei képesek bevonni az olyan olvasót is, aki különben mentes(nek gondolja magát) azoktól a nyomásoktól, melyek a beszélőt nyugtözik. Meg merném kockáztatni, hogy versnyelve egészen egyszerűen közérthető, „civilizációs” lelki betegségei pedig nagyon sokak osztályrésze lehetett a korszak Amerikájában – és persze máshol, máskor is.

Sexton keserves sorsát, öngyilkosságát ismerve – pont, mint az ugyancsak a 21. Századnál kijött másik versumos szerző, Tor Ulven esetében –, nem lehet egyértelműen ünnepelni ezt a kötetet, de azt igen, hogy magyarul is olvashatók ezek a komor, sűrű, masszívan sötét szövegművek. A kortárs magyar líra újabb tapasztalatában az újnaiv-újőszinte irány, amelyről a *Címtelen föld* előszavában beszél André Ferenc és Horváth Benji is, valamiféleképp magába építette a vallomásos-modalitást, de közvetlen előzménynek a William Carlos Williamset és Robert Lowellt láthatóan *egyként* olvasó Oravec-z-lírát lehetne inkább nevezni. A manapság szituálódó metamodern-diskurzus teljesebb lehet minálunk is, ha jobban megismerjük a nemzetközi diskurzus hivatkozási pontjait, amelyre ezzel a kötettel is újabb lehetőség nyílik.

TÉKA

Mátyus Melinda

RENDRHAGYÓ HITŐRZŐ

DÁVID ISTVÁN: *ISTEN SZÓTAGOLVA*. KOINÓNIA KÖNYVKIADÓ,
KOLOZSVÁR, 2021.

Nem véletlen, hogy Dávid István a Koinónia Könyvkiadót választotta, hiszen az áhítatos könyvek, igemagyarázatos és imáságos könyvek műfajában a Koinónia mindig is elől járt, kiadványai kísérletező kedvet, frissességet árasztottak. A kiadó régi kincseket bányászott elő, például Luther vaskos és belemenős nyelvét (*Mélysege és magassága*, 2010), vagy Petrőczy Kata Szidónia poétikus igemagyarázatait (*Jó illattal füstölgő igaz szív*, 2003), a kortárs szerzőik hitmélyítő kötetei pedig valóban kortárs nyelven íródtak, érvényes kérdésfelvetésekkel. Gondolhatunk itt Visky Ferenc *Méz a sziklából* című, sok nyelvre lefordított bestsellerére.

A kötet – külsőségeiben is – különutas, de legalábbis érdekes: egy kicsi, vaskos könyv, nehezen kibetűzhető címmel, IST ENS ZÓT AGO LVA, elfér farmerzsebben, tenyérben, és ez is a cél. Nem csoda hát, hogy az olvasó is saját szokásaitól merőben eltérően viselkedik. Az én példányom postán érkezett. Belelapoztam, és rögtön előre, megint vissza, megint előre, tovább és végre végig. A könyv legvégén, az utolsó előtti fekete oldalon, egy sárga halacska várt rám, egy sárga hal-ikon, gyomrában egy szóval: *minek*.

A halacska megsimogattam, és átfutottam a fölötte lévő szöveget is, a feltámadás utáni Jézus sült hallal és kenyérrel kínálja tanítványait.

A könyv szokatlan grafikai megoldásai, az óriásbetűk, a fotók stílus- és méretbeli változatossága, a grafikai felületek és szellemi síkok egymásra helyezése – mind-mind felpörgetik az olvasót. Az egészet akarjuk látni, tapintani, és minél rövidebb idő alatt. Miközben észbe kapunk, mégiscsak egy áhítatos könyvet tartunk a kezünkben.

Ötvenkét hét, mindegyik ötosztatú: cím, Ige, haiku, szófelhő (az Ige szavakra bontása), és fotó. Színek és grafikai megoldások szempontjából is fel-

fedezhető egyfajta vizuális ritmika: minden héthez sárga, szürke, sok fekete és tipográfiai sokféleség tartozik.

A nulladik hét, az előszó (hadd nevezzem így) két erős haszid történetet helyez egymás mellé, és ezzel kijelöli az ötvenkét hét irányát és hangulatát. A két történet az imádság formájáról és létmódjáról beszél: az első szerint az imádság betűinek, szavainak szorosan kell illeszkedniük, hogy védjék a folyamat intimitását, a másik szerint viszont minél szellősebbre kell venni, hadd távozzék a réseken a gonosz. A kötet nem kizárólagosságokat tár elénk, inkább megkerülhetetlen igazságokat. Keresésben az egymásmellettiségeket.

Az első cím: a *Szabadság*, innen indulunk, a legutolsó pedig a megnyugtató és bensőséges: *Áhítat*, és a két cím között bejárt út nem kérdőjelezik meg bennünk, semmit nem címkézünk újra.

A könyv javaslata: egyhuzamra egyheti anyagot olvassunk el, ezen belül is különböző olvasási és befogadási technikákat használva. Az áhítatos könyvek szokásos kettős (Ige és igemagyarázat) szerkezete helyett a szerző itt a már említett ötosztatúságot használja, és ezenfelül is minden széttart és kiszámíthatatlan: betűtípusok és betűméretek, a szövegek terjedelme, elhelyezkedése és iránya. Néha egy-egy sor vagy fotó kivezet a könyvlapról, hogy néhány oldallal később – mondjuk – egy erős és teljesen sárga lapot felfedezve, mégis visszatérjünk a kötetbe. A vizuális elemek tudatosan befolyásolják a szövegek befogadását, kialakítják az olvasás ritmusát és természetét. Maguk a szövegek is egy erősen vizualizált kontextusba kerülnek, és ezáltal változnak is, ez olykor lassulás, máskor gyorsulás, egyenesen nyugtalanság. Nem ritka a terjedelmi megváltozás sem: két-három szó egyetlen oldalon – naggyá, sokká válik.

Néhány címszóban arról, hogy miként szótagoltam én Dávid István kötetét, mi okozott meglepetést vagy örömet:

Az erős címek

Érdeemes figyelni a kötet címeire – bevállalósak és nyelvileg igen erősek. És ennél több: a címmel a szerző kiemeli egy lehetséges olvasatot. Az sem ritka, hogy a cím – maga az értelmezés, kiváltja a bibliai szakasz utáni néhány mondatot, máskor szokatlan üzenet felé mozdítja el, az évszázadok óta kódolt értelmezési hagyománytól nagyon távolra. Szépen működteti a szó szerinti értelmezést is (pl. az *Ízvilág* cím az „Ízleljétek és lássátok, milyen édes az Úr” szentírási szakasz esetében). A címek szokatlanul erős eszköz-

zé válnak a szerző kezében, ebben a műfajban nem is talákoztam hasonló jelenséggel.

Kötöttségek: haiku és szent szöveg

A heti ritmus okán valami ismétlődésre, kötöttségre van szükség, és az *Isten szótagolva* esetében ez a haiku és a szentírási idézet volna.

De ennél bonyolultabb, ugyanis a bibliai idézet (Ige) itt megszökik/megugrik. A haiku adott és megbonthatatlan, emberi alkotás. A bibliai idézet viszont a szerző minden egység végén megbontja, saját kifejezésével: szófelhővé változtatja.

Egy-egy igeszakasz kiválasztott mondata önálló életre kel, a szavak és betűk megugranak, méretben és olykor színben is elkülönöződnek egymástól. Ha több időt töltünk egy-egy szóhalmazzal, megtapasztaljuk, hogy a betűk és szavak szép lassan megnyugszanak, egyenesen megállapodnak.

A szóhalmazokon belül újból olvasni kezdünk, a megannyi variációt két-három szavanként összeolvassuk, ezáltal újabb hangsúlyokhoz és pillérekhez érkezünk.

Tulajdonképpen a szent szöveg befogadásának dinamikája ábrázolódik ki a szóhalmazban. Lelki történéseink képpé formálódnak, látjuk egy-egy jelentés/üzenet kiugrását és egy másik háttérben maradását.

A Szentlélek munkáját fényképezi ez a szétbontás, a befogadást és a bibliai szakasz bennünk élését, mozgólódását.

Én képversként olvastam a szófelhőket. A Lélek tartja össze, és Ugyanő fészíti szét a szent szövegeket, mutatják meg ezek az oldalak, vagyis „a betű öl, a lélek megelevenít”.

A haiku lehetőségei csekélyebbek, ha szétromboljuk, semmi nem marad. Emberi csinálmányok. De a legjobb, legfegyelmesebb csinálmányok, mondja Dávid István. Kedvencem a harmincegyedik heti háromsorosa: „Tudom, hogy bárhol, bizonyos helyen mégis / én sokkal inkább.”

Igemagyarázatok

A bibliai szakasz meghosszabbodik egy mondattal, írja Dávid István, és ugyan ez a kötet leghagyományosabb anyaga, itt érezhető a szerző nyelvkeresése. Némelyik futam filozofikus, némelyik pedig követi a protestáns áhítatos könyvek hagyományait, de sok a narratív jellegű szöveg vagy szö-

vegrész is. Ez a nyelvkérés inkább bizonytalanságot sugall, mint döntést. Fontos volna egy nyelvi közös nevező.

A legjobbak a narratív szövegrészek, valamint a személyes hangvételi „meghosszabbodások”.

Tipográfia, grafika és fotók

A változatosság oltárán feláldozódik a fegyelmezettség, és ez tudatos döntés. Az Istenhez való elindulás és maga az út valóban pont annyiféle, ahányan elindulunk és botorkálunk rajta, ilyen értelemben a tipográfiai és grafikai változatosság szándéka érthető, akár indokolt.

Sok jó meglepetés ért, oldalról oldalra, szép vizuális megoldások, elegáns, minimálra vett oldalak – vagy éppen bohémok és humorosak, akár meghökkentők, például sárga oldalon egy cím: *A kegyelem kék*.

A fotók kommunikálnak a szöveggel, olykor fotó és szöveg egymásba és egymásra épül, vagy akár egy grafikai elem a fotó tartozékává válik. Pillanatok, tárgyak, apró részletek és természet-fragmentumok tárulnak elénk, nagyon változó méretben. De a fotók tiszteletben tartják a kötet szöveganyagát, nem tolakszanak, és nem is válnak magyarázóvá.

A tipográfiai sokszínűség viszont számomra zavaró volt, a betűtípusok ilyen mértékű tobzódása túlzó és fárasztó. A kötet egy túlterhelt–keresgélős–meditációs útra hívja meg az olvasót, ezen az úton pedig szükség van valamiféle fegyelemre (jó sokra!). Szerintem a tipográfiai fegyelmezettség jót tenne a könyvnek, és a kötet felvállalt fiatalosságából nem venne vissza. A betűtípusok sokfélesége a szövegeket szinte vizuális elemekké változtatja, legalábbis a vizualitás irányába mozdítja el.

Az Isten szótagolva, azaz az Ist ens zót ago lva, váratlan vendég az elfáradt református (és nem csak) közösség(ek)ben. Százötven éve berendezkedtünk egy kétszáz éves receptúra alapján – ablakot is alig nyitunk.

A kéményen keresztül érkezhettek ez a könyv, gyanítom, angyali közbenjárással. És szerkesztő, grafikus, kiadó és zenészek segíthették a munkáját.

P. Buzogány Árpád

KOSZ, BÜZ, ÉHEZÉS, UTÁLATBAN ÉS MEGVETÉSBEN

K. KOVÁCS ISTVÁN: *EMLÉKEK A KATONALÁDÁBÓL*.
ÁBEL KIADÓ, 2021.

A fényképeket és fontos iratokat faragott fakazettákban tartottuk, és nagyapámhoz járva szinte minden alkalommal belenézhettem egy régi katonaládába: onnan szedett elő régi fényképeket, pár érdekes cikket tartalmazó folyóiratot, hogy kezünkbe adja. Amikor K. Kovács István *Emlékek a katonaládából* című regényét olvasni kezdtem (Rostás-Péter Emese szerkesztette, műszaki szerkesztője Szikszai Attila, a borítótervet Eperjesi Noémi készítette), eszembe jutott: az én katonaládám is megvan még, a nagyszobában tartottuk, az ágy alatt. A katonáskodás pár tárgyi emléke mellé mindenféle apróságot beleraktam, régi levelektől kezdve...

A negyvenen-ötvenen felüli korosztály életének jelentős eseménye volt a katonáskodás. A nőknek azért, mert családtagjaikat elszakították tőlük. A férfiak, fegyverfogás tanulása ürügyén, megtapasztalhatták a legképtelenebb helyzeteket anélkül, hogy Örkény István írásait kellett volna fellepozniuk.

A regény címéből már sejthető, hogy egy férfiember, jelesen a szerző nehezen tudna erről a témáról írni úgy, hogy saját élményeitől, melyek már emlékké váltak, elszakadjon. Az írásmű környezete tehát adott: egy hazai kaszárnya a nyolcvanas évek végén, illetve a forradalomnak nevezett változások idején. A katonapajtások, altisztek és tisztek elmondásai, a szerző fürkésző figyelése nyomán rajzolódik ki a tágabb környezet, az a fizikai és szellemi valóság, melyet a szereplők nem csupán képviselnek, hanem magukban hordoznak, akár önkéntelenül is. Az egész országról van szó, pontosabban azokról a vidékekről, ahonnan ezek a személyek származnak.

A népi demokráciának nevezett időszakban a honvédelmi feladatokat ellátó és abba beletanuló sorkatonák szolgálata egészen átalakult, megváltozott. Egy részük ingyen munkássá vált bányákban, építőtelepeken. A me-

zőgazdasági munkákba minden katona belekóstolhatott, alkalmi napszámosként. Az 1989. decemberi események persze mindezt megváltoztatták, az addig abszurd katonásdi egyszeriben élet és halál kérdésévé vált. Ám akkor nem volt idő erről a korábbi abszurditásról elmélkedni...

De ez a regény mi újat is hoz ennek a világnak, környezetnek, a kaszárnyai viszonyoknak a bemutatásán túl? Elsősorban az a feltűnő, pár oldal elolvasása után már, hogy a szerző célja nem megszépített katonatörténetek, másoknak elmesélt csínyek továbbadása: egyetlen személy, a főszereplő még ma is éles emlékei segítségével idézi meg annak az időszaknak az életérzéseit, hangulatát. A kincses városban nevelkedett fiatal szüleiivel, barátjaival színházi előadásokról, könyvekről levelezik, mégis. Állandó téma, hogyan lehetne kiszabadulni a kaszárnyából legalább félnapos eltávozásra, netán hazautazásra. Az írásmű első fejezetei a polgári életben ismeretlen témákat ismertetik: fegyverzet, ellátás, kiképzés, lövészet, őrség, ezek egyike a címben is szereplő katonaláda. Szakszerű, tömör leírások, ismeretközlő céllal. Az olvasó talán mohón várja, hogy valami személyes is felbukkanjon, átszűrje ezt a vastag leplet. A későbbiekben, már a decemberi eseményekre való emlékezéssel párhuzamosan ez a korábbi és több fejezeten át tartó visszafogottság megváltozik, eltűnik, és korabeli levelek felhasználásával viszbe a szerző abba a hetedik szobába, ahová nem mindenki pillanthat be. Csak az olvasó, most, ebben az írásműben. Az addigi, időtlennek tűnő hónapok lassú vánszorgását mindannyiunk által ismert események pörgetik fel.

A szülőkkel, barátokkal folytatott levelezésből rajzolódik ki annak a civil (akkor polgárinak nem nevezhették) környezetnek, világnak a körvonala, ahonnan a már valamennyire megismert főszereplőt kiszakították. A levelek elsősorban hírforrások a kinti világról, másrészt kapcsolat azokkal a személyekkel, akik a legfontosabbak számára. És akiknek ő is fontos. Lepletlenül írnak nehézségekről, érzelmi válságról, hangulatokról, egyszerűval olyasmikről, amiről legtöbbször talán beszélni sem szoktak, ám a megváltozott helyzet maga is megváltoztatott néhány dolgot, kapcsolatukban legalábbis. A szikárnak tűnő mondatok hírértékén felül állt a kapcsolatból fakadó jelentőségük. A leveleket olvasva ma így tűnik.

Az írásmű a szerző utószavával zárul, akinek nyilván joga van némi magyarázatot fűzni a már elolvasottakhoz. A katonáskodás emlékei „évtizedeken át nyomasztottak, kínoztak és kísértettek” – jelenti ki. Tehát ami Kukorica Jancsinak élete nagy élménye és álmai beteljesülése volt egykor, az a múlt évezred végén nálunk nyomasztó valósággá vált. És nem csupán az emberéleteket követelő balesetek és a baleseteknek hazudott mulasztá-

sok miatt, hanem a szegénység, a megalázások és általában a létbizonytalanság okán.

Hát talán inkább ezért kívánczik a regény végére ez az utószó. Ezek az emlékek „ott lebegtek örökké, mint egy vetített háttér, amelyen átsütött ugyan a nap, és átszűrődött a mosoly, de mindig ott voltak”. Hogy mit is jelentettek ezek, akkor és később is, a felsorolásból kiragadott két mondat tal jellemezném: „Ott volt a kosz, a bűz, az éhezés, a rongyos egyenruha, a lyukas bakancs, a metsző téli hajnalok, valamint a fegyver kegyetlen hidege. Ott voltak a megaláztatások, a zsíros röhögések, a surmóság, a rosszindulat, és ott volt a gyűlölettől eltorzult arccal a képünkbe üvöltött utálat és megvetés.”

Nem kell ezt magyarázni. József Attilának, vidékre kerülve pár évesen, a nevét kérdőjelezték meg. Az akkori katonáknak néha még az életre jogosultságukat is.

A szerző, akinek sokoldalú munkásságát (színház, szépirodalom) az olvasók többsége nem ismerheti alaposabban, prózai műfajban több irodalmi díjat is kapott eddig. Ez a regénynek nevezett írás kordokumentum, a kaszárnyai és kinti világról egyaránt, szűkszavú mondatokból szőtt mű egy olyan időszakról, amely nem a méltányossága és emberségessége okán került be a történelemkönyvekbe. K. Kovács István írásának egyik erénye a hitelesség, mondhatja három és fél évtized után a recenzens. Szerzőnk visszatekintése részben önkínzás: felkavarta azt is, ami közben leülepedett.

2006 óta megszűnt ebben az országban a sorkatonaság. A fiataloknak nem kell ilyen lelki tortúrákat kiállniuk, sóhajtjuk mi, egykori katonák. De a könyvet végigolvasva önként jön a kérdés: mennyivel lett jobb az életük? Megbecsülik-e azt, hogy nem kell ilyen emléket hordozniuk, életfogytiglan?

Ez már nem K. Kovács István témája, ő „csak” annyira vállalkozott, hogy számot vessen a már történelemmé vált múltunk félig elhallgatott, kínos és megalázó katonáskodásával. Azzal, ami már sosem kerül be azokba a katonadalokba, amelyeket teli torokból énekelünk néha, a saját emlékeink helyett.

Láng Zsolt – Tamás Dénes

FEKETÉRE ÍRT FEKETE

FISCHER BOTOND: *BUDDHA JAZZ*. ERDÉLYI HIRADÓ KIADÓ –
FIATAL ÍRÓK SZÖVETSÉGE, KOLOZSVÁR-BUDAPEST, 2022.

Láng Zsolt: Mennyire tűnik ismerősnek a Fischer-versek világa?

Tamás Dénes: Jó ezzel a kérdéssel indítani, mert bennem is ez fogalmazódott meg problémaként, hogy ott az összes ismerős toposz, a beatirodalom, a punk és a későbbi grunge esztétika összes kelléktára, és akkor mi az, ami egyediesíti ezeket a verseket? Két dolgot azért mindenképpen ki tudnék emelni. Egyik, hogy azért a hippiség, a punkság kudarca is bele van építve a versekbe, reflektálva van rá. A másik a versek radikális őszintesége, a lírai alany kiszolgáltatottságának vállalása, ami ad egy plusz érzelmi súlyt a verseknek. A te viszonyulásod mit sugall?

LZS: Számomra épp az említett beat, punk stb. révén ismerős világ ez. Most beugrik a 66-os út, ez még mindig megvan, megőrizték, sokan nekiindulnak rajta ma is, de nem útként használva. De persze attól még az élmény eleven és életre szóló. Legfeljebb az esztétikája más. Hiszen az anyag mindig hozzáadja a maga tudását. És az anyag a használata révén mindig friss, mindig a jelen. A törmelék esztétikája is lehet korszerű.

TD: Egy másik nekifutás is adódott számomra. A pokolra szállás költői, művészei jutottak még eszembe. A magyar kultúrából Hajnóczy, Hajas, Petri, de a világirodalomból is, Rimbaud, Artaud, és még lehetne sorolni a neveket. Azok, akik az életük egy pontján a szívük felé irányították a kést, akiknek a 66-os út az önrombolás, az önfelszámolás útja is. Egy szélsőséges erőteret érzékeltam a kötetben, amelyben az önmegvetés, az önutálat a szeretet- és megváltásvágygal, míg az önfeladás a lázadással van kapcsolatban. A végletek koegzisztálása számos ponton le is nyűgözött. Minek ez a szimptomája? – ezt kérdezgettem.

LZS: Szeretetvágy és önutálat, megváltás és önfeladás Baudlaire-től Kurt Cobainig együtt jár. Az *Old school* című Fischer-vers az egyik kedvencem: ebben nem csupán a gennyes szavakat kitépő indulat primer esztétikája szü-

li a verset, hanem egy történetibb episztemológia perspektívája. Az ilyen versek számomra „érzékeltetőbbek”, illatokat érzek, érdes felületeket, saját emlékeket tudok leemelni az emlékek polcairól.

Jobban értem a tétjét és a következményeit annak, amikor azt mondja: utálok a rímeket.

TD: Azt hiszem, mindannyiunkban ott van valamilyen formában az az érzésvilág és emlékgeregyszer, amely játékba van hozva a versekben. Ugyanakkor azt hiszem, harmincéves lehettem, amikor utoljára felvettem egy Che Guevara-s pólót. Azt éreztem, hideg már nekem. Azt se mondanám, hogy kinőttem belőle, csak éppen lekoptak rólam a szimbólumok, a nevek. Ugyanakkor azt sem mondanám, hogy Fischer Botond versei magasra tartanák őket. Törmelékek valóban, a lázadás kultúrájának törmelékei. Számomra sokkal érdekesebb volt a versekben bolyongó kisfiú. Ahogy a Teodoráról írt vers finomságai is megigéztek. Jog az ellentmondásossághoz! – az eleven élet imperatívusza visszhangzott a kötetben. De mire gondolsz: mi a tétje és következménye a rímek utálatának?

LZS: Pont a „kisfiús” versekben érzem a tétjét, mert a düh mögött ott a keresés vágya, ott van a kíváncsiság. A kisfiú, aki próbálgatja a rímeket, mert szeretne kimondani valamit. A kisfiú képes arra, hogy egyetlen lélegzettel elfújja a hamut. Azt hiszem, ebben a kisfiúban emelkedik ki Fischer a kortársai közül. Nem?

TD: A „kisfiú” alatt én a lírai alanyt a versekben számos ponton megidéztet gyereket értem. Ő, ha számos ponton meg is van tagadva, de mégis a felelősséget, az instant transzcendencia helyett a valós tétet hordozza. De igen, amire te utalsz, az valóban a versek része. A „kisfiú” ott van, felszámolva is megőrizve. A verset megtagadva is verset írva. Utálkozva is szeretve. Hitetlenként is hívóként. Megalkuvóként is lázadva. Számomra ez egy olyan plusz érzelmi tőkesúlyt ad a verseknek, ami valóban kiemeli Fischert a kortársai közül. Már a középkorban tudták, hogy az ellentmondások megőrződnek valahol. Ebben a kötetben a feketére írt feketén.

Amik Annamária – György Andrea

AZ INFLUENSZER IDIÓMÁI

PATRICIA LOCKWOOD: *ERRŐL NEM BESZÉLÜNK*. FORDÍTOTTA:
MORCSÁNYI JÚLIA. MAGVETŐ, BUDAPEST, 2022.

GyA: Nyugtalanító, sötét hangulatú könyv az amerikai író első regénye. Olyan, mintha egy figyelemhiánnyal küzdő túlmozgásos gyermek elméjéből tekintenénk ki: hihetetlen gyors egymásutánban pörögnek a képek, hangok, gondolatfoszlányok. Pedig a felnőtt, polgári foglalkozása szerint, talán éppen tanár narrátor, „csupán” internetfüggő, aki egy megnevezetlen közösségi hálózat által szimulált valóságba zárva tölti mindennapjait, és csak ritkán vesz ki szabadságot a portáltól. Influenzakerént folyamatosan frappánsnak vélt saját tartalmakat oszt meg, követőinek tábora mégis akkor duzzad fel látványosan, amikor közlése leghíresebb posztját: „Lehet egy kutya ikerpár?” Ettől kezdve „internetszakértőként” tart nagy sikerű előadásokat a világ minden sarkában, miközben függősége még inkább visszafordíthatatlanná válik.

AA: Mint az emésztő szenvedély minden megnyilvánulása, Lockwoodnak az online élményhez írott impertinens, sziporkázó szerelmes üzenete is egyszerre ijesztő és vonzó. A könyv nem (csupán) a közösségimédia-függőség érzékeny kritikája, hanem tükrözi az internetes *connectedness* keserű kettősségét is.

GyA: Éppen ezt az édességet nem érzem a regényben, amely belső nézőpontból kínál hatásos rálátást egy olyan világra, amelyet többé-kevésbé mindnyájan ismerünk. Az első rész a közösségi hálózatok legmélyebb bugyraiba vezet, ahol az internetes fórumok sajátos nyelvét beszélő, saját identitással rendelkező szubkultúráinak az abszurd valóságtapasztalatát ízlelhetjük.

AA: Lockwood nyelvi játéka jól kiemeli a közösségi médiák fő problémáját, azt a jelenséget, amelyet a társadalomtudósok *context collapse*-nek neveznek. A kontextus összeomlása az a folyamat, amelyben a fizikai életben jól elkülönülő, sokféle közösség, amelyhez tartozunk, egyetlen lapos térré olvad. Ezt a teret írja le Lockwood. Ironikus, hogy a homogenizálódó térben

való jelenlétünket éppen a több felhasználói névre, azonosítóra töredező azonosság elvesztése kíséri.

GyA: Felkavaró nyomon követni a narrátor szabadságvesztését, aki tudatában van függőségének, sőt, tesz is egy elkeseredett és sikertelen kísérletet a szabadulásra, amikor telefonját széfbe zárhatja, hogy aztán később zokogva követelje férjétől a zár kulcsát.

AA: A narrációban ez a túlfokozottság végig megmarad. A regénynek nincsenek olyan „másodlagos” részei, amelyek a történetnek keretet hivatottak adni. Minden egyes öngerjesztő bejegyzés – éppen úgy, mint a közösségi hálózatokon közzétett posztok többsége – letaglózni szándékozik, legalábbis felhívni a figyelmet. Mint minden szenvedély, a netfüggőség is kiszorítja és eltompítja azt, amit valóságnak nevezünk, ugyanakkor megteremti a maga valóságként működő narratíváját („tartott *valahová*”), amely úgy tűnik, éppen a fásultságból ébreszt fel.

GyA: Érdekes, hogy az elbeszélő rendkívül tárgyilagosan, mintegy távolságból tudja szemlélni önmaga helyzetét. Folyamatosan tömör, precíz, maróan ironikus megállapításokat tesz az internet működéséről és a közösségi hálózatok által beszippantott emberről. „Kapitalizmus! Fontos volt gyűlölni, még ha így jutott is pénzhez az ember” – mondja. Vagy: „az ember csatlakozik egy csoporthoz, hogy fotókat lásson az unokaöccséről, öt évvel később pedig már laposföld-hívó”. Bár a regény személyes tapasztalatokat mutat be, a narrátor, akinek „már fogalma sem volt, hol ér véget ő, és hol kezdődik a tömeg”, mégis azt a kollektív hangot képviseli, amelyet a közösségi média alakít: „egyre inkább kezdem úgy érezni, hogy az egész világ egy nagy tudat”.

AA: A pimaszul lírai tudatfolyam az online-folyam tudata.

GyA: A saját hangján történő megszólalás lehetőségét is kétségbe vonja: „Egy agy, egy nyelv, egy hely, egy idő?” Szinte állandóan mániákusan reflektál nemcsak önmagára, hanem az írás aktusára is, megkérdőjelezve a narráció olyan kategóriáit, mint például a cselekmény (amelyet viccnek nevez), tudatfolyam („De mi a helyzet a tudatfolyammal, ami nem teljesen a sajátunk?”) vagy éppen a kihagyásos szerkesztésmód.

AA: Éppen a reflexió képessége jelzi, hogy függősége ellenére, még két világban él. A harmadik személyű elbeszélés akár az optimizmus jele is lehet.

GyA: A narrátor valódi élettere inkább a virtuális világ. „Eltűnt az internetben” – állapítja meg magáról, majd beszámol arról, hogy mennyire nehezére esik megtenni olyan hétköznapi dolgokat, mint például a tisztálkodás vagy az öltözködés.

AA: Igaz. A fordulópontról például azt jegyzi meg, hogy megszakítja az „élet hétköznapi folyását”. Sajnos a fordításban itt elvész a folyamra utaló *stream of regular life* gazdag jelentéstartalma.

GyA: A történések retrospektív megjelenítése a tudatfolyam-technika segítségével történik. Az elbeszélő tudatáramlása azonban nem egy vég nélküli monológban valósul meg, hanem rövid töredékekben, amelyek sokszor váratlanul szakadnak meg, ezzel a szerkezettel is az idővonalon való görgetést, a sokszor teljesen eltérő tartalmak közötti szörfölést imitálva.

AA: A szörfölés mint létélmény nemcsak a virtuális, hanem a tapintható világot is jellemzi. Az első részben a virtualitásban lubickoló áldott tudatlanság őslevesét olyan elemek fűszerezik, mint „művészi körmök közelképeken, egy kavics a világúrból, egy tarantula összetett szeme, egy vihar, ami olyan, mint az őszibarackkonzerv a Jupiter felszínén”. De a valóság hidegzuhanyát ábrázoló második részben azt látjuk, hogy ettől a kavalkádtól nem sokban különbözik a finom társadalomkritikával érzékeltetett való világ a maga fogyasztói kincseivel: a Men’s Wearhouse öltönyeivel; a T. K. Maxx próbafülkéivel, a Shoe Carnival polcaival, a Michael’s kartonlapjaival; a virágüzlet babarózsáival; a cukrászda teasüteményeivel.

GyA: Erős hatású, szokatlan víziók jelennek meg a szövegben. Gyakori bennünk a tűz motívuma: „a férje áttört a hullámzó vörösségen, hogy megmentse, de kiszabadult a szorításából... eközben a nap, amin állt, letört, és a tengerbe zuhant”.

AA: Valóban tűzpróba a két világ közötti átmenet, amelyet igen provokatíván jelenít meg a mű. Olykor egészen finom utalásokkal dolgozik, például amikor a sejtek túlszaporodásával jellemzett szindróma leírása éppen a diarés önkifejezés online fraktálját idézi: „az idegsejtek mind elszigetelt tokokba vándoroltak, ahol sosem fognak kommunikálni egymással... Tíz szó, esetleg”. Ilyen elszigetelt tokok gyakran a netre fellőtt szösszenetek a maguk limitált szókészletével, a hashtagekkel. Máskor szó szerint ismételt kifejezések segítségével történik meg az átlépés. Online héroszunk eredetileg játékosnak szánt üzenete, „ha még meglesz a világ mire megszületik ha-ha” egészen átminősül, amikor a betegen születendő unokahúg valóságának fényében hangzik el. A nyelv nem idomul a valósághoz, a második részben nincs stílusváltás, de valami egészen felkavaró sejlik fel az ismétlődő szavak mögül.

GyA: Néhol nagyon sántít a magyar szöveg, vélhetően tükörfordítás miatt. A sok közül leginkább egy kifejezés zavarta a fületem. Többször is szó

esik a portáiban élő emberekről. Miért nem a portálon élő emberek? (Elvégre azt szoktuk mondani, hogy lóg e neten, nem pedig lóg a netben.)

AA: Az angolban az „on” prepozíciós szerkezet mellett meghonosodott „in the portal” kifejezés érzékelteti, hogy a netes interfész már nem csupán mágikus átjáró, hanem önálló világ, amelyhez tartozni lehet. Miközben bejárja a „közösségi eszme szennyvízcsatornáit” (a közösségi gondolkodást jelentő *communal thought* fordítása nem az egyetlen döcögő kifejezés a magyar szövegben), Lockwood együttérző iróniával vizsgálja, hogyan menekülhetünk a függőségből, amit a kapcsolódás vágya okozhat.

GyA: Bár a regény nem akar történetcentrikussá válni, a második rész eleje mégis értelmezhető a függőség-történet pozitív fordulataként, amikor az elbeszélőt a családi dráma kiszippantja az internet biztonságosnak hitt világából: „Súlyosan kizuhant a széles, meleg miből, ki a történetből, ami úgy tűnt, az utolsó utáni pillanatig igényli, hogy állandó társszerzője legyen.”

AA: A netfüggőség mögött (is) a valahová tartozás vágya húzódik meg, az, hogy elmondható történetünk legyen. A narratíva, a mese részének lenni ugyanazt jelenti számunkra is, mint a regénybeli baba számára: „...egy halk hangot, ami megnyugtatta, hogy odakinn minden megy tovább, és menni is fog”. Lockwood explicite is rákérdez arra, hogy hol következik be a koherencia törése: „A kurzor ott villogott, ahol az agya volt. Egyik igaz szót pakolta a másik után, aztán az egészet betette a portálba. És akkor már nem voltak igazak... Hol volt a fikció?” Az összefüggő narratíva éppen a valós és a virtuális közötti kvantumugrásban szakadhat meg. Visszafelé vajon sikerül a kvantumugrás? Vagy a modern identitáshoz elválaszthatatlanul hozzátartozik a folyamatos átjárás?

GyA: A portálról való sikeres leválást sugallja a befejezés, amikor a narrátor megkönnyebbülve tapasztalja, hogy a hátsó zsebéből valaki éppen ellopja a mobilját. Az életveszélyes ugrás sikerült, az ugrás végrehajtója pedig a tőle megszokott gyorsasággal tudatosítja magában: kevesen múlt, hogy megúsza. Ez pedig számomra inkább az emberi élet egyediségét, törékenységét, az ugrás kegyelmi jellegét, mintsem megismételhetőségét igazolja.

Hervay Gizella

(1934 – 1982)

TUTAJON

Most csak úszunk a vízen, a gömbölyű
tutajfákon egyensúlyozva,
s azt hisszük, egyek lehetünk a vízzel,
a visszafele úszó fenyőkkel, a csáklyás gyerekekkel,
azt hisszük, beleolvadhatunk a tájba,
hát evezünk vadul, belefeledkezve,
ötven kilométeren át evezünk, egyensúlyozunk,
állunk az esőben elfeketedett arccal,
gumiköpenyben, énekelve,
hogy egyek lehessünk a vízzel,
a visszafele úszó fenyőkkel, a csáklyás gyerekekkel,
a tegnapi nappal a múlt hallgatag tornyai alatt,
azt hittük, egyek lehetünk a földdel,
hát térdig gázoltunk a nedves fűben,
hogy a csúcsot elérjük mindenáron,
de csak felvillantja magát a táj,
csak felvillantja magát a szem,
csak felvillantja magát a lélek,
és továbbbúszik a tutaj,
és visszafelé úsznak a fenyők
a csáklyás gyerekekkel, visszafelé úszik a part,
a tegnapi nap a múlt hallgatag tornyai alatt.

A NYOMOR NEMZETKÖZI NYELVÉN

Először láttam azt a kék lavórt s alatta az állványt,
a zománc lepattogzott az égről,
s a lavór alatt az állvány megszólalt
a nyomor nemzetközi nyelvén:

„szomorú kék lavórban mosta a ruhát,
pattogott az égről a zománc,
felhő-fehér lett, kiöblíti,
végtelen jajgatásra teríti
ronggyá mosott áhítatát.”

Nekem még anyanyelvem ez a nyelv.
Ha lehunyom szemem,
zsákok dőlnek egymásra kopott állomásokon,
napok dőlnek egymásra fáradtan,
karok hullnak súlyosan a térdre,
tenyerek nyílnak ki lassan,
s álmodnak a duzzadt ujjperecek.
Sehol se vagyok annyira otthonos,
mint a fáradtság mozdulatai között,
a lezuhanó hétköznapiok súlya alatt.

Ki kérdezi még, hogy mért fordulok féktelen mozdulattal
mindig arra, ahol új szavak sejlenek fel,
gyenge fényük villámlik szememben.

A nyomor nemzetközi nyelve
majd érthetlenné válik; és végre
értelmetlenné verseim.
A szavak súlya nem zuhan rád,
a szépség tenyere kinyílik,
s álmodnak a karcsú ujjperecek.
Sehol se vagyok annyira otthonos,
mint a féktelen mozdulatok között,
a felszálló hétköznapiok mámorában.

MI

mert egyszemélyes boldogság nem létezik
mi – mondom konokul és kettétöröm a kenyeret
hiányodban eszem karéj reményt
és nem cserélem álomra szemedet

csecsemő-csönd vagyunk – eljövendő
megfáradt munka hétköznapiak
és ünnep a megosztott öröm
veled Mária és a Kisdéd vagyok

minden szem kék akit szeretek
nem vehet el tőlem gyilkos óramutató
otthon van veletek árva két kezem
hull fejünkre a hargitai hó

Anonymus vagyok a megígért föltámadás
a közösség lélegzete
havon delelő rózsza ötödik évszak
fában fájdalom – megtalálsz ha keresel

mert egyszemélyes boldogság nem létezik
mi – mondom konokul és kettétöröm a kenyeret
hiányodban eszem karéj reményt
és nem cserélem álomra szemedet

ÁRVA ASZFALTON

kitárt karokkal nézzél szembe a mentőautók lámpájával
ne hazudj szerelmet – szeress – étellel és nem halállal
kerüld ki a szemétkukákat a szennyes szavakat vakard le
arcodról a sarat a megvetés mocskát mutasd fel fénylő világodat
bújjunk össze a rettenetben tanácskozzunk hogy lebírjuk
egymás elől ne meneküljünk beleöszülünk de bírjuk

kibírjuk a magányt is ha kell az életmentő árvaságot
gyújtunk testünkből piros gyertyát tenyeret melengető lángot
a kisdedeket hazahozzuk az égről a földre a kisszékre
a bivalyokat tejútra hajtjuk napraforgót tűzünk az égre
leszünk a szavak sebészkése gyümölcsfaoltó kisbicskája
szolgálatos ápolónője orvosa kiskatonája
kiszáradt nagy fák némaságát megszólaltató siratóének
énekek kötetett szerelmek végvári vitézkedések
visszük kis lábosban a leveskét a kórházba a nagybetegnek
építünk kicsi fecskéfészket az el nem múló szerelemnek
véget vetünk a masztabálnak a krepp-papírszárnyas angyalkákat
beutaljuk az óvodába vetünk a kisördögöknek ágyat
a megsebesült versenyautót pusztá kézzel hazahúzzuk
arcunkról a ráfestett mocskot bőrünkkel együtt lenyúzzuk
és kiülünk a dombtetőre énekelni – lábunk a tóban
készülő halálunk bepakoljuk a bőröndbe elutazóban
de minden útról hazatérünk a kéttenyérnyi kishazába
hogyan ne legyen se fenyő se jegenye se vén diófa többé árva

NÉVJEGY

A NEVEZÉSRŐL ~~ES~~ A SIKÁSRÓL MÁR NÉGVEN TUDTUK,
DE A FELELETRŐL CSAK MOST BUKULT KI, HOGY AZ
IS A VILÁG ÁLLTASÁ MENTYIÉSEIHEZ TARTOZIK,
MINT A VÍZ, A LEVEGŐ VAGY A TÜKRÖK

Hishy Ádám

Lapunk állandó támogatói:

Aranka György Alapítvány, Nemzeti Kulturális Alap,
Communitas Alapítvány, Bethlen Gábor Alap

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A szerkesztőség székhelye: Marosvásárhely, Tusnád u. 5. sz.; Postacím: 540027 Târgu Mureș, str. Tușnad 5, vagy Of. P. 1. C. P. 89; Telefon: 0040-(0)365-801946; E-mail: lato.szerk@gmail.com; Kiadóhivatal: 540028 Târgu Mureș, str. Primăriei 2. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Nyomta az Alutus Rt., Csíkszereda. Igazgató: Hajdú Áron. Belföldi előfizetés egy évre 96, fél évre 48, negyedévre 24 lej. Előfizetéseket a szerkesztőségben vesszük föl.

ISSN 1220-5982